

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Науково-навчальний центр прикладної інформатики

ІНСТИТУТ ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ
II Міжнародної науково-практичної конференції

*08–09 листопада 2019 р.
м. Миколаїв*

Миколаїв
Інститут інноваційної освіти
2019

УДК 37(470+571)(063) (Укр)
ББК 74
Т34

*До збірника увійшли матеріали наукових робіт (тези доповідей, статті),
надані згідно з вимогами, що були заявлені на конференцію.*

*Роботи друкуються в авторській редакції, мовою оригіналу.
Автори беруть на себе всю відповідальність за зміст поданих матеріалів.
Претензії до організаторів не приймаються.
При передруку матеріалів посилання обов'язкове.*

*Відповідає п. 12 Порядку присудження наукових ступенів Затвердженого
Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567.*

Т34 Теоретичні та методологічні проблеми сучасної педагогіки та психології :
Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 08–09
листопада 2019 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр
прикладної інформатики НАН України. – 2-е вид., випр. і доп. – Миколаїв : ГО «Інститут
інноваційної освіти», 2019. – 128 с.

Матеріали конференції рекомендуються освітянам, науковцям, викладачам, здобувачам
вищої освіти, аспірантам, докторантам, студентам вищих навчальних закладів тощо.

Відповідальний редактор: С.К. Бурма
Коректор: П.А. Нємкова

Матеріали видано в авторській редакції.

УДК 37(470+571)(063) (Укр)

© Усі права авторів застережені, 2019
© Інститут інноваційної освіти, 2019
© Друк ФОП Москвін А.А., 2019

Підписано до друку 12.11.2019. Формат 60x84/16.

Віддруковано з готового оригінал-макету.

Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура Charter. Ум. друк. арк. 7,44.

Зам. № 1211-2. Тираж 50 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами: укр., англ., рос.

Виготівник. ФОП Москвін А.А. Поліграфічний центр «Сору Art».

69095, Запоріжжя, пр. Леніна, 109. Тел.: (061) 708-08-80.

Інститут інноваційної освіти: e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com

**Видання здійснене за експертної підтримки
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40.**

ДЕФЕКТОЛОГІЯ

УДК 372.03

І.В. Владимірова,

здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ ПИСЬМА

Анотація. У статті висвітлюються психологічні та фізіологічні механізми сформованість яких необхідна для процесу письма. Проведено аналіз сучасного вивчення про формування писемного мовлення. Визначено особливості становлення процесу письма.

Ключові слова: писемне мовлення, оволодіння грамотою, фонема, графемі, фонемне розпізнавання, фонематичне сприйняття, фонематичний аналіз, фонематичні уявлення, артикуляційний праксис, графо-моторні опції.

Постановка проблеми. Письмо як вид діяльності відіграє важливу роль у житті людини: воно стимулює її психічний розвиток, забезпечує загальноосвітню підготовку, впливає на формування особистості.

З початком навчання в школі у деяких дітей виявляються труднощі з опануванням письмом. Ефективне подолання труднощів письма молодших школярів передбачає розуміння їхніх механізмів.

Стан дослідження. Писемне мовлення – особливий вид мовної діяльності, воно є одним з видів мови, як усна мова і внутрішня мова. Найбільш змістовно психологічна та психолінгвістична характеристика писемної форми мови представлена в дослідженнях Л. Виготського, А. Леонтьєва, А. Лурія, С. Ляпідевського, О. Токаревої, Л. Цветкової, та ін.

Мета статті. Розкрити механізм письма як специфічного процесу мовленнєвої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Процес письма є складною за структурою формою мовленнєвої діяльності. Він відображає розвиток у людини можливостей розрізняти смисловий бік вербальної інформації й позначати її умовними графічними знаками. Письмо тісно пов'язано з усним мовленням, сформованістю просторових відношень, психічних процесів та їх довільністю, дрібною моторикою рук, слухо-моторною координацію.

Реалізація процесу письма відбувається завдяки злагодженій роботі чотирьох аналізаторів: мовнорухового, мовнослухового, зорового та рухового.

Письмова мова на відміну від усної формується в умовах цілеспрямованого навчання, тобто механізми письмової мови створюються в період навчання грамоті та вдосконалюється в ході подальшої освіти.

Оволодіння грамотою - це складна розумова діяльність, яка вимагає достатньої зрілості багатьох психічних і фізичних функцій організму людини. Письмо являє собою навичку та вид графо-моторної діяльності. О. Корнев, пов'язував навик письма з усною мовою і її закономірностями, але як такий, який має власну психологічну, сенсомоторну базу, що забезпечує практичну реалізацію всіх форм письма. Як вид діяльності письмо включає три основні операції:

1. Аналіз звукового складу слова.

Перша умова письма – визначення послідовності звуків у слові. Друга умова – уточнення звуків, тобто розрізнення глухих і дзвінких, твердих і м'яких, а також свистячих і шиплячих фонем (звуків мови).

2. Переклад фонем в графеми (письмові знаки) з урахуванням правильного написання їх елементів.

Це означає, що дитина повинна уявляти собі букви, що складають дане слово, та їх правильне написання.

3. «Перетворення» зорових схем букв в систему послідовних рухів очей і руки, необхідних для запису слова.

Кожна з цих операцій є самостійним навиком (підсистемою) і має відповідне психологічне забезпечення.

До психологічного змісту процесу письма входять декілька операцій.

Перша операція це звуковий аналіз слова. Цей етап включає кілька спеціальних операцій. Перш за все, зі звукового потоку повинна бути виділена серія звучань, що визначають передану інформацію. Потім мовний потік розчленовується, відбувається фонемне розпізнавання – переклад почутих звуків слова в чіткі, узагальнені мовні звуки – фонемі. А. Лурія підкреслює важливість подальшого фонематичного аналізу слова, що підлягає написанню, який передбачає визначення кількості й послідовності звуків. Для подальшого запису виділених звуків слова необхідно збереження їх в пам'яті.

Фонематичне сприйняття і фонематичний аналіз здійснюються взаємодією мовнослухового й мовнорухового аналізаторів. Таким чином, фонематичні уявлення, є результатом міжаналізаторних інтеграції слухових і кінестетичних образів. Уточнення звукового складу слова здійснюється за допомогою промовляння. Гучне, шепітне, внутрішнє промовляння дозволяє уточнити звуки, які підлягають написанню, відокремити близькі звуки один

від одного і перетворити недостатньо ясні звукові нюанси в чіткі фонemi. При порушенні артикуляційного праксису (комплексу аналітико-синтетичних процесів, спрямованих на організацію цілісного рухового акту) можливі змішання фонем за артикуляційною ознакою, що неминуче призведе до заміни літер при написанні. Причинний зв'язок між дефектами артикуляції і відхиленнями у формуванні письма у дітей з аномаліями артикуляційного апарату, встановлена в дослідженнях: Р. Боскіс, Р. Левіної, Л. Назарової, Н. Нікашиної, А. Ольхіної, О. Російської, Л. Спірової. Таким чином, до складу функціональної системи письма входять такі структурні компоненти, як перероблення слухомовної та кінестетичної інформації.

За звуковим аналізом слова їде переклад виділених фонем і їх комплексів в зорову графічну схему. Людина повинна візуально уявляти графічне зображення літери, яка повинна бути надалі написана. Реалізація даного навичку на початковій стадії навчання грамоті відбувається у два етапи: спочатку виконується фонологічне структурування звукової сторони слова, тобто встановлення тимчасової послідовності фонем, з яких воно складається, а потім проводиться трансформація тимчасової послідовності фонем в просторову послідовність літер.

Процес трансформації тимчасовій послідовності фонем в просторовий ряд графем протікає у дитини практично паралельно з фонематичним аналізом і графомоторними операціями запису літер. Це вимагає досить складної координації перерахованих сенсомоторних процесів і, що особливо важливо, оптимальної концентрації та розподілу уваги під час їх протікання. Як фонематичний аналіз, так й відображення літерами слів є сукцесивними (послідовними) процесами, які являють собою легко вразливу передумову інтелекту і страждають навіть при легких резидуально-органічних ураженнях центральної нервової системи. Якщо здатність до утримання в короткочасної пам'яті тимчасовій послідовності звуків або символів у дитини порушена, це неминуче позначається на оволодінні письмом. Крім того, для уточнення, як самих рухів, так і їх напрямки необхідна зорово-моторна координація, а значить – перероблення полімодальної інформації. Таким чином, письмо включає далі такі функціональні компоненти, як перероблення зорової і полімодальної (візуально-просторової) інформації.

Третя операція письма це перетворення, оптичних знаків (графем) які підлягають написанню в потрібні графічні накреслення – кінеми (графомоторні навички) є кінцевою ефекторною (виконавчою) ланкою в ланцюжку операцій, які складають написання. Процес письма передбачає програмування серії складних, тонких рухів руки, які плавно переходять один в одного та утворюють, за висловом А. Лурія, складні «кінетичні мелодії». Таким чином, серійну організацію рухів слід вважати важливим структурним компонентом письма.

Отже, для правильного написання обов'язково наявність таких компонентів, як: переробка слухомовної, кінестетичної, зорової та полімодальної інформації; програмування, регуляція і контроль акту письма; серійна організація артикуляційних рухів і тонких рухів рук; виборча активація.

Р. Левіна зазначає, що в правописі є різні принципи, що характеризують відношення звуку і літери, такі, наприклад, як фонетичний (при якому немає розбіжності між графемою і вимовою фонем; графема служить виразом звуку, узагальненого з усіх відтінків і умов звучання) і морфологічний (заснований на умінні виділити фонему з різних морфологічних умов мови, в яких вона зустрічається). Відношення графеми до фонем та до різних її звукових проявів характеризують процеси звукового аналізу, на які спирається розвиток правильного письма.

Аналітично-синтетичний принцип навчання письму базується на кількох обов'язкових умовах, без яких опанування письма видається неможливим:

- усвідомлення фонематичної структури слів і опанування навички фонематичного аналізу;
- повноцінне оволодіння слухо-довільною диференціацією та ідентифікацією всіх фонем мови;
- володіння синтаксичним розмежуванням мовного потоку на речення і слова;
- оволодіння повним набором звуко-літерних асоціацій, тобто правил символізації фонем за законами графіки;
- володіння базовими навичками каліграфії, тобто повним набором моторних образів – кінем (малих і великих літер) і правил їх з'єднання.

Несформованість будь-якого з компонентів робить опанування письма майже неможливим. Чіткість алгоритму навчання грамоті сучасних шкільних програм полягає як в способах навчання, так в термінах і послідовності формування перерахованих навичок. Все це істотно підвищує ризик виникнення порушень письма у випадках незрілості тих чи інших передумов.

Висновки. У процесі роботи було проаналізовано психолого-педагогічну, логопедичну і методичну літературу з цієї теми. Говорячи про фізіологічну основу письма необхідно зазначити, що оволодіння письмовою мовою є встановлення нових зв'язків між почутим словом і вимовленим, словом, тому процес письма і забезпечується узгодженою роботою чотирьох аналізаторів: мовнорухового, мовнослухового, зорового і рухового.

Порушення функціонування мовнорухового та мовнослухового аналізаторів, не сформованість внаслідок цього фонематичних функцій та слухових операцій негативно впливають на розвиток писемного мовлення.

Список використаних джерел

1. Зиндер Л.Р. Отчерк общей теории письма. – Л.: Наука, 1987. – 112 с.
2. Основы специальной психологии: учеб. пособие для студ. пед. учеб. заведений / Л.В. Кузнецова, Л.И. Переслени, Л.И. Солонцева и др.; под ред. Л.В. Кузнецовой. / 3-е изд., / М.: Издательский центр «Академия», 2006. – 480 с.
3. Корнев А.Н. Нарушения чтения и письма у детей: Учебно-методическое пособие / А.Н. СПб.:МиМ, 1997. – 286 с.
4. Логопедія: підручник для студ. дефектол. фак. пед. высш. навч.закладів / під ред. К. С. Волкової. – 5-е изд., перероб. і доп. – М. : Гуманітарному. изд. центр ВЛАДОС, 2007. – 703 с. : іл. – (Корекційна рика педагогіка).
5. Лурия А.Р. Отчерки психофизиологии письма // Письмо и речь: Нейролингвистические исследования: Учебное пособие // М: Изд.центр «Академия», 2002. – 352 с.

О.О. Калашникова,

здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»

Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди

РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФФН

Проблема розвитку мовлення дітей дошкільного віку – одна з найбільш актуальних у нашому сьогоденні. Беззаперечним є той факт, що мовна функція є однією з найважливіших психічних функцій людини, і тому, навіть незначні її порушення будуть мати негативний вплив на весь психічний розвиток дитини, та відбиватимуться на його діяльності та поведінці.

Однак, як не прикро, але треба зазначити, що негативних факторів, як біологічних, так і соціальних, які спричиняють відхилення у мовленнєвому розвитку дітей з кожним роком стає все більше. Так за даними, які були оприлюднені Всесвітньою організацією охорони здоров'я, лише 20% народжених дітей умовно вважаються здоровими, інші ж 80 % або страждають порушеннями психофізичного розвитку, або перебувають у так званому «прикордонному стані», тобто стані між хворобою і здоров'ям. На жаль, все відчутнішим є й несприятливий вплив негативних соціальних чинників, зростання яких спостерігається у світі впродовж останніх десятиліть. Насамперед, мова йде про обмеженість у мовному спілкуванні як між самими дорослими, так і зменшення кількості та якості у спілкуванні між дорослими та дитиною, а також між самими дітьми. Все більше і більше дорослі та діти надають перевагу у проведенні вільного часу за комп'ютером та іншими засобами технічного прогресу, ніж читанню книжок, іграм та спілкуванню на живо. Аналіз періодичних видань та статистичних даних, досвід професійної діяльності, аналіз реальної ситуації, що склалася в даний

час в системі виховання і навчання дітей дошкільного віку, показує, що кількість дітей, які мають відхилення в мовленнєвому розвитку, неухильно зростає. Серед них, значну частину становлять діти 5-6 річного віку з фонетико-фонематичним недорозвитком (ФФН).

Згідно з сучасними науковими уявленнями, ФФН в логопедії називають порушення процесів формування вимовної системи рідної мови у дітей з різними мовленнєвими розладами унаслідок дефектів сприйняття і вимови фонем. В даному випадку мова йде лише про дітей з нормальним слухом та інтелектом.

Питання, щодо проблеми подолання фонетико-фонематичного недорозвинення мови, постійно знаходиться в зоні особливої уваги багатьох науковців. На різних етапах розвитку логопедичної науки, вивченням розвитку фонематичних процесів у дітей займалися Б. Ананьєв, В. Бельтюков, Л. Бондарко, Л. Волкова, Н. Гаврилова, О. Гвоздев, О. Дікушина, Д. Ельконін, М. Жинкін, Г. Каше, Р. Лалаєва, А. Максакова, Н. Нікашина, Ю. Рібцун, М. Савченко, В. Селіверстов, Л. Спірова, В. Тищенко, М. Хватцев, М. Швачкін. Аналіз досліджень таких авторів, як Л. Журова [1], Е. Данілавічуте Є. Соботович, Г. Чиркина, та багатьох інших, дає виразне розуміння того, що недостатня сформованість фонематичного сприймання є однією з основних причин, які призводять до мовленнєвих порушень. Ці вчені довели, що сформоване фонематичне сприймання є запорукою чіткої вимови звуків, побудови правильної складової структури слів, основою оволодіння граматичною будовою мови, успішного освоєння навичок письма і читання, тому воно є основою всієї складної мовної системи.

У сучасній логопедії набуває актуальності принцип усунення дефектів ФФН на ранній етапах навчання дитини. Фонематичні дефекти не зникають самі по собі. Своєчасно не виявлені і не усунуті порушення закріплюються, стають стійкими, провокують появу вторинних відхилень, які за словами видатного педагога та психолога Р. Левіної [2], було б набагато легше попередити, ніж виправляти. Недостатня сформованість насамперед такого процесу, як фонематичне сприймання, створює досить серйозні перешкоди не тільки в процесі оволодіння вимовною стороною мови, а й в процесі оволодіння грамотою, письмом, читанням. Це в свою чергу не може забезпечити успішності в подальшому навчанні і призводить до поверхневих, не пов'язаних в єдину систему знань, які є для дитини не більш ніж «пасивним» багажем. Н. Швачкін наголошував на тому, що фонетико-фонематичне недорозвинення може спровокувати виникнення й небажаних психологічних особливостей [3]. У деяких дітей з ФФН спостерігаються сором'язливість, нерішучість, небажання спілкуватися, замкнутість. Поведінка такої дитини відрізняється нестабільністю. Доволі часто дорослі стають свідками різких змін настрою у цих дітей. Страждає перебіг вищих

психічних процесів: уваги, пам'яті, мислення. В підсумку, розвиток дитини починає відставати від вікової норми.

Працюючи над корекцією фонематичного сприймання, спеціалісту обов'язково треба брати до уваги певні моменти, а саме: з дітьми якої вікової категорії їм належить працювати; який вид діяльності зможе «запалити найбільш яскравий вогник» в очах дітей та додасть дитині-логопату зацікавленості у виконанні поставлених перед нею завдань, а також яке місце при формуванні фонетико-фонематичної сторони мови в онтогенезі належить саме фонетичному сприйманню.

Тому, повноцінний розвиток фонематичного сприймання у дітей старшого дошкільного віку з ФФН є однією з обов'язкових умов ефективної корекційної роботи. Питання про виявлення дітей з ФФН у дошкільному віці та рання корекція порушень мови є на часі, його актуальність пов'язана з важливими соціальними та педагогічними потребами, які назріли та шукають ефективних шляхів вирішення.

Список використаних джерел

1. Журова Л.Е., Єльконин Д.Б. К вопросу формирования фонематического восприятия у детей дошкольного возраста// В кн.: Сенсорное воспитание дошкольников. Под ред.. В.Запорожца, А.П. Усовой. – М.,1963.
2. Левина Р.Е. Основы теории и практики логопеди. – М.: Просвещение, 1967.
3. Швачкин Н.Х. Возрастная психолінгвістика: Хрестоматія. Учебное пособие/ Составление К.Ф.Седова. –М.: Лабиринт, 2004.
4. Волкова Л.С. Логопедия – М.: ВЛАДОС, 2009.
5. Дурова Н.В. Формирование фонематического слуха / Н.В. Дурова. – М.: Владос, 1996. – 344с.
6. Рібцун Ю.В. Корекційна робота з розвитку мовлення дітей п'ятого року життя із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: програмно-методичний комплекс / Ю.В. Рібцун. – Тернопіль: Мандрівець, 2014. – 272с.

Н.В. Максименко,

асистент кафедри спеціальної освіти та здоров'я людини,
Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені В. Винниченка

ПИТАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Сучасний стан розвитку суспільства при вихованні та навчання дитини з порушеннями інтелектуального розвитку вимагає розвитку механізмів до адаптації її в різних життєвих ситуаціях. Безпека життєдіяльності таких учнів досить ускладнена в силу обмежень, що накладенні дефектом – порушення пізнавальної діяльності. На відміну від інтелектуально збережених учнів, у яких соціальний розвиток відбувається мимоволі і спонтанно, учні з порушеннями інтелектуального розвитку не в змозі самостійно зрозуміти та відрізнити безпеку від небезпеки. Особистість такого учня спеціальної школи формується тільки за умови цілеспрямованого навчання і виховання.

Як показує практика, що багато випускників корекційних шкіл виявляються безпорадними в самостійному життєвому середовищі.

Курс «Безпека життєдіяльності» входить до навчального предмету «Основи здоров'я» і на нього відведено обмежену кількість годин, що дозволяє лише ознайомити учнів з базовими відомостями безпечного/не безпечного характеру.

Саме тому, ми вважаємо, що при навчанні учнів початкової школи з порушеннями інтелектуального розвитку, повинен бути використаний компетентністний підхід, який забезпечить поступовий перехід від репродукції знань і навичок до конструювання змісту освіти, застосування різних моніторингів та використання систем контролю якості освіти. При наявності такої сильної практичної складової зміст навчального процесу буде будуватися на основі засвоєння навчальних компетенцій. [4]

Досить часто в спеціальній та загальній педагогіці ми зустрічаємо поняття "компетенції" та "компетентності", як синоніми, тим самим питання проблеми формування компетенцій стає подвійним.

Проблеми визначення понять «компетентність», «компетенції» та стали об'єктами суперечок та обговорень науковцями різних країн. Адже вони мають спільний латинський словотвірний корінь: компетентність – «competence» та компетенція – «competentia», що означає узгодженість, поєднання [5]. Якщо поняття «компетенція» означає – «знання, досвід у тій чи іншій області» [2], а компетентною вважається людина, «яка має достатні знання в якій-небудь галузі» [3], то його стали часто вживати як складову компетентності чи її аналогію, що в наш час не вважається обґрунтованим.

Проведений нами аналіз доводить, що поняття «компетентність» і «компетенція» є системними та набули широкого використання в різних видах діяльності людини для позначення її високої якості.

Компетенція – відчужена, наперед задана соціальна вимога (норма) до освітньої підготовки учня, необхідна для його якісної продуктивної діяльності в певній сфері.

Компетентність – оволодіння, володіння учнем певною компетенцією, що включає його особистісне ставлення до неї та предмета діяльності.

Компетентність – особистісна якість (сукупність якостей) учня, що вже відбулась, і мінімальний досвід діяльності в заданій сфері [6].

Навчальна компетенція – характеристика вимог до навчального, які дозволять стати йому компетентним у навчальній діяльності.

Згідно даних визначень особливо актуальним для учнів з порушеннями інтелектуального розвитку є питання формування компетенцій з безпеки життєдіяльності. Проте, спираючись тільки на навчання, наслідування і повторення, компетентність не сформується. Час диктує застосування більш ефективних методів, які повинні максимально наближати учнів до реального життя.

Перед нами постала проблема, як поліпшити умови корекції і розвитку, забезпечити цілісність корекційно розвиваючого простору школи для учнів початкової школи з порушеннями інтелектуального розвитку.

Однією з умов успішності навчання дітей є їх активна діяльність в процесі сприйняття і засвоєння матеріалу. Це штучно створені небезпечні/безпечні місця, перегляд відеофільмів, презентацій, виконання письмових вправ де учень повинен зафарбувати або викреслити лише неправильні вчинки/дії, складання плану дій в небезпечних ситуаціях тощо.

Педагог повинен забезпечити розуміння та осмислення учнями матеріалу з безпеки життєдіяльності, адже лише зрозумілий зміст засвоюється швидше, точніше.

Засобом підвищення компетенції учня з питань безпеки життєдіяльності є корекція і компенсація недоліків розвитку. Для корекції пізнавальної діяльності потрібно навчити учня спочатку виділяти головне, потім аналізувати та порівнювати матеріал і лише потім вимагати від нього вміння пов'язувати новий матеріал з раніше засвоєним.

Процес навчання і виховання, спрямований на формування особистості дитини, корекцію вад розвитку, створює передумови створення умов для успішного розвитку безпечних компетенцій дітей з інтелектуальними порушеннями.

Навчання учнів з порушеннями інтелектуального розвитку питанням безпеки життєдіяльності не повинно бути обмежене лише навчальним предметом «Основи здоров'я» та розчинятися в класних годинах, а мати своє

логічне продовження в системі позакласної роботи. Тільки спільна діяльність вчителя і вихователя дозволить сформувати безпечну компетенцію в учнів з порушеннями інтелектуального розвитку.

Для закріплення знань з безпеки життєдіяльності в корекційній школі необхідно систематично проводити як звичайні так і міні заходи, свята, тематичні заняття, ігрові програми з безпечної поведінки в повсякденному житті.

Перебування учня у спеціальній школі повинно бути підпорядковане формуванню компетенцій з безпеки життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Ващенко Л. С. Основи здоров'я : кн. для вчителя / Л. С. Ващенко, Т. Є. Бойченко — К. : Генеза, 2005 — 240 с.
2. Новый энциклопедический словарь. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2001. – 1456 с.
3. Педагогический словарь : для студ. высших и средних педаг. учеб. заведений / сост. Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : Издат. центр «Академия», 2000. – 176 с.
4. Удовенко М. А. Методика формування здоров'язберезувальної компетентності учнів початкової школи у процесі вивчення «Основ здоров'я» / М. А. Удовенко // Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. – 2014. – № 43. – С. 238–246.
5. Философский энциклопедический словарь / гл. редакция : Л. Ф. Ильичев, П. Н. Федосеев, С. М. Ковалев, В. Г. Панов. – М. : Сов. энцикл., 1989. – 815 с.
6. Хуторской А.В. Технология проектирования ключевых и предметных компетенций/ А. В. Хуторской // Интернет-журнал «Эйдос». – 2005.

ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

А.Я. Жидачин,

студент факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останній час у сучасній педагогіці та психології підвищилась зацікавленість до розвитку креативності. В сучасний стан розвитку суспільства спостерігається тенденція до підвищення вимог, які направлені на сучасних дітей, а точніше до їх особистісних характеристик. Стрімкий розвиток суспільства та пришвидшений науково-технічний прогрес зумовлює потребу відкритості до нового досвіду й, у свою чергу, це стосується й дітей. У зв'язку з цим актуальним є питання активізації потенційних можливостей дитини та надати змогу для відкритого плацдарму розвитку своїх власних поглядів, ідеології та прояву своєї особистості. Саме тому в дошкільному віці доволі гостро постає питання не лише розвитку репродуктивного стилю мислення, але в той же час й творчого розвитку дитини. Історично погляди на природу креативності змінювались. Спочатку під креативністю розумілось регресивний розумовий процес, а далі вчені в даній галузі почали розглядати креативність як великий розумовий процес [1]. У дітей прояв креативності носить досить обширний характер та безліч спеціалістів відносять до неї такі пізнавальні риси як фантазія та творча уява. Розвиток креативності проходить саме в творчій діяльності.

Дуже важливим є створення умов, що сприяють формуванню креативності у дошкільнят.

Перша умова – це надання дитині більшої свободи у виборі діяльності, в чергуванні справ, в тривалості занять однією будь-якою справою, у виборі способів тощо.

Друга умова – це розвиваюче середовище. Воно повинне бути різноманітним, насиченим, неординарним. В нього необхідно включати максимальну кількість предметів дорослого вжитку. Повинна бути можливість вільно брати будь-які іграшки й діяти з ними на власний розсуд.

Третя умова успішного розвитку творчих здібностей – тепла доброзичлива атмосфера в сім'ї та дитячому колективі. Важливо постійно

стимулювати дитину до творчості проявляти співчуття до його невдач, терпляче ставитися навіть до дивних ідей невластивим в реальному житті. Потрібно виключити зауваження і засудження.

Фактори які впливають на розвиток креативності, можуть бути двох видів: ситуативні та особистісні. До ситуативних факторів, що негативно впливають на творчі можливості людини, відносяться: ліміт часу, стан стресу, стан підвищеної тривожності, бажання швидко знайти рішення, занадто сильна або дуже слабка мотивація, наявність фіксованої установки на конкретний спосіб вирішення, невпевненість у своїх силах, страх, підвищена самооцінка [2].

До особистісних факторів відносяться: тривожність, конформізм (погодження), невпевненість у собі (супроводжується низькою самооцінкою), занадто сильна впевненість (самовпевненість), емоційна пригніченість і стійке домінування негативних емоцій, уникнення ризикованої поведінки, домінування мотивації уникнення невдачі над мотивацією прагнення до успіху, сильні механізми особистісної захисту та ряд інших.

Серед особистісних рис, що сприяють творчому мисленню, виділяють наступні: впевненість у своїх силах, домінування емоцій радості, певна частка агресивності, схильність до ризику, відсутність боязні показатися дивним і незвичайним, відсутність конформності, добре розвинене почуття гумору, наявність багатой підсвідомості (різноманітні за змістом сни, любов до фантазування).

Дж. Сміт вважає, що, для того, щоб творчо обдаровані особистості не зазнавали труднощів під час творчості, необхідно створити умови, що сприяють творчому розвитку:

- фізичні умови: наявність матеріалів для творчості і можливості в будь-яку хвилину діяти;
- соціально-емоційні: створення у дитини почуття зовнішньої безпеки, коли він знає, що його творчі прояви не отримають негативної оцінки дорослих;
- психологічні умови, сутність яких полягає в тому, що у дитини формується відчуття внутрішньої безпеки, розкритості й свободи за рахунок підтримки дорослими її творчих починань;
- інтелектуальні умови, які створюються шляхом вирішення творчих завдань.

Отже, розвиток креативності в дошкільному віці є надзвичайно важливим в подальшому розвитку особистості, саме тому створення умов, що посприяють розвитку креативного мислення є однією з ключових задач у вихованні дошкільнят.

Список використаних джерел

1. Березина Т.Н Интеллект и креативность – Эдип, 2008, № 3, С. 92–101.
2. Эфроимсон В. П. Загадка гениальности. / В.П. Эфроимсон – М. :Знание, 1991 – 237 с.

Д.О. Ребріна,

студентка факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЛЬ МУЛЬТФІЛЬМІВ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ПСИХІКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному світі виникає проблема «телебачення і діти», яка цікавить батьків, педагогів, психологів та медичних працівників. Майже кожна дитина замінює ігрову діяльність переглядом телепередач, а саме мультфільмів, що в свою чергу дуже позначається на розвитку дошкільника. Це формує внутрішній світ, погляди на життя і розвиток малюка. У наш час основним засобом виховання для дошкільників є мультфільми.

Мультфільм-мультиплікація, анімація, кіно – вид кіномистецтва, якого створюються методом знімання послідовних фаз мальованих (графічна або мультиплікація) або об'ємних (об'ємна або лялькова мультиплікація). Термін «мультфільм» іноді використовується для позначення коміксів, а також гумористичних малюнків художнього або публіцистичного опублікування в газетах і журналах.

Дошкільний вік вносить великий вклад в психічний розвиток дитини, визначаючи його особистість й подальший психічний розвиток. У свідомості дорослих людей мультфільм це те, що призначене саме для дітей, але останнім часом, багато батьків спантеличені важливим питанням: що дивляться їхні діти та як це впливає на їх розвиток. Дане питання дуже актуальне, оскільки ми стикаємося з найбільшим винаходом нашого часу – технологією обробки масової свідомості. У сучасному світі, телевізор, інтернет, гаджети – стали частиною нашого життя, діти та дорослі вже не уявляють своє життя без технологій. На жаль, далеко не всі мультфільми є повчальними та несуть в собі глибокий моральний сенс і можуть служити яскравим прикладом для наслідування. У віці 3–4 років, дитина ще не усвідомлює і не вбачає різницю між реальністю та вигадкою, вона не розуміє, що мультфільм – це не справжній світ і якийсь час, вона проживає в цьому чарівному світі казкових принцес, добрих фей та злих чаклунів.

Для психічного розвитку дитини необхідно отримувати позитивні враження з навколишнього світу, а головне переробляти їх спільно з

дорослими. При цьому, чим ретельніше ці враження будуть перероблені, тим більше користі дитина «витягне» і тим вищою буде її пізнавальна діяльність.

Психологи та педагоги дошкільних освітніх організацій вважають, що будь-який емоційно значущий об'єкт не може бути нейтральним для психіки дошкільника: він або руйнує її, або впливає позитивно. Психологи стверджують, що далеко не всі мультики корисні для психіки дитини. Багато сучасних мультфільмів, які транслюють по телевізору, чинять негативний вплив на соціальний розвиток і психіку дитини. Вони формують у дітей агресивність, нервозність та психічні розлади. Виходячи з цього факту, дорослим слід контролювати час, який дитина проводить перед телевізором і більш ретельно відбирати мультиплікаційний матеріал для перегляду.

Не варто забувати, що у віці до трьох років дітям взагалі не рекомендується перегляд мультфільмів, через те, що діти не можуть одночасно сидіти, слухати й дивитися мультфільм. При цьому, діти повністю занурюються в перегляд мультфільму і концентрують увагу тільки на яскраві моменти мультфільму. В майбутньому у таких дітей можливі проблеми з промовою, зором та координацією рухів. Крім того, у своєму соціальному розвитку такі діти можуть значно відставати від однолітків. Треба бути обережними при виборі мультфільму, кажучи про «радянські» мультфільми, перевага першим надається нормальною для дитини картиною світу. Не менш важливо, що в «радянських» мультфільмах негативний герой подавався в гумористичній формі, що врівноважувало його негативну сутність. Це гармонізує психіку дитини, тому ці мультфільми корисні дітям хворим або ослабленим якоюсь душевною травмою. Для дітей з проблемами спілкування вони дають правильні моделі поведінки: як заводити дружбу, як бути хорошим товаришем, як допомагати іншим.

Крім того, діти під впливом мультфільмів придумують відповідні негативні та агресивні ігри. У сучасних мультфільмах показують надто багато насильства, жорстокості, в той час як для нормального соціального розвитку дітям не потрібні сцени з кров'ю, бійками тощо. Дуже часто на екрані можна побачити неповажне ставлення героїв до тварин і рослин, літніх людей і батьків. При цьому, батьки повинні негативний вплив мультфільмів на дітей викоринити та проводити з дитиною більше часу на прогулянках, читати з нею книги, робити аплікації, доглядати за домашніми тваринами, малювати, вивчати вірші, ходити в зоопарк, музеї, дозволяти грати у дворі з однолітками та не робити з нього індивіда, який здатний сприймати тільки віртуальний мультиплікаційний світ. Слід пам'ятати, що в період формування особистості дитину дошкільного віку треба оточувати цікавими заняттями, веселими та цікавими мультфільмами, які познайомлять дітей з добром.

На закінчення всього сказаного, хочеться відзначити, що завдання батьків і вихователів системи дошкільної освіти полягає в тому, щоб допомогти дошкільнику навчитися правильно усвідомлювати свої враження, розвинути у нього критичне ставлення до переглянутого, що у свою чергу, можливо лише при систематичному й цілеспрямованому процесі медіа-освіти дітей дошкільного віку, формування у них медіа-грамотності, як необхідної умови подальшого становлення їх особистості.

Список використаних джерел

1. Белкин А. С. Основы возрастной педагогики: учеб. для студ. – М.: Академия. 2000. – 192 с.
2. Ермизина Е.В. Мультфильмы-дети : от контента к пониманию // Мир психологии. 2010. – № 1. – С. 51–58.
3. Карповская Е.Е. Влияние зарубежных мультфильмов на психику детей PR и реклама : традиции и инновации. 2011. – № 6–2. – С. 98–99.
4. Козлова С. А. Дошкольная педагогика: для студ. / С.А. Козлова, Э.А. Куликова. – М.: Академия, 2004. – 416 с.

ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

А.Я. Жидачин,

студент факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА В НЕБЛАГОПОЛУЧНІЙ СІМ'Ї

Кожна людина – це особистість, яка характеризується певними соціальними та внутрішніми характеристиками. Середовище, яке оточує індивідуума формує його соціальну складову й в тому числі внутрішній світ. Сім'я, безперечно, є головним каталізатором змін в особистості, адже саме сім'я з перших днів життя стає найближчим оточенням аж до процесу сепарації. Сприйняття себе в сім'ї, взаємовідносини у ній, цінності та духовні принципи, які сім'я вкладає в дитину дає розуміння, якою особистістю вона стане. Основним процесом за допомогою якого відбуваються зміни в особистості є виховання. Виховання — цілеспрямований та організований процес формування особистості. Основне завдання виховання полягає у забезпеченні наступних поколінь досвідом, інформацією, які посприяють адаптації у суспільстві [1]. Певною мірою саме від якості виховання й залежить рівень соціокультурного та внутрішнього розвитку особистості. Різноманітність сімей, їх складу, фінансового та духовного благополуччя стає одним із головних критеріїв вибору манери виховання дітей у них. У зв'язку з існуванням неблагополучних сімей гостро постає проблема виховання дітей в них, адже як показує практика – діти виховані у неблагополучних сім'ях створюють такі ж у дорослому віці.

З точки зору класиків психології Е. Фромма, Е.Еріксона, А. Адлера, К. Юнга, одним із найважливіших факторів, які впливають на розвиток особистості людини є форма його взаємодії з батьками в дитинстві. До прикладу, Е. Фромм вважав, що характер дитини є зліпком характерів батьків й розвивається у відповідь на характер останніх.

Е.Г. Ейдемільер, досліджуючи типи сімейних відносин, зумів виділити дві групи причин, які визначають тип сімейних стосунків, беручи до уваги особистісні характеристики батьків. Акцентуації й психопатії, які є відхиленнями особистості батьків, часто стають каталізаторами неправильного виховання.

Нестійка акцентуція може понести за собою негативні наслідки, такі як: гіпопротекція, недостатнє задоволення потреб дитини. В той же час епілептоїдна акцентуація зумовлює агресивну поведінку по відношенню до дитини й яскраве домінування над ним. Недовірливість (тривожна помисливість) батьків також може стати каталізатором до вибору домінуючої поведінки в контексті виховання. Демонстративно-компенсаторна акцентуація особистості й істероїдна психопатія доволі часто характеризується двояким типом виховання. До прикладу, на публіці батьки демонструють свою надмірну любов, а в той же час наодинці відбувається процес повного емоційного відчуження. Особистісні проблеми які вирішуються завдяки дитині. При даному типі проблем основою виховання є особистісна проблема, яка не є вирішеною моделлю поведінки батьків [3, с. 20].

Розширення сфери батьківських почуттів обумовлює домінуючу гіперпротекцію. Причиною такого девіантного виховання може бути порушенням стосунків між батьками з будь-яких причин. Один з батьків переслідує бажання бачити дитину чимось більшим аніж дитиною. Частіше за все це проектується на дитину протилежної статті. При таких порушеннях з'являється бажання наділити дитину всією любов'ю. В той же час у батьків спостерігається тенденція до ігнорування дорослішання дітей й наділяння дитину інфантильними якостями. Вищеописане небажання може бути пов'язане з особливостями переживання недостатньої любові, будучи старшою дитиною. Батьки, доволі часто, знижують планку вимог до дитини, розглядаючи його як підлітка, тим самим відкривають прямий шлях для розвитку психічного інфантилізму. В сім'ї відбувається зміна влади при якій батьки слідує дитині. Це відбувається по причині того, що підліток зумів знайти підхід, знайти слабе місце, яке може бути зумовлене психоастеничними рисами характеру одного з батьків. В іншому випадку на формування цієї особливості можуть вплинути стосунки батьків з їх батьками. Діти, які виховувались вимогливими та егоцентричними батьками пізніше бачать такі ж надмірні вимоги до себе, але уже зі сторони своїх дітей [2; с. 37].

Фобія втрати дитини, яка може бути зумовлена довгоочікуванням дитини, важкістю його народження або перенесені ним хвороби, можуть посприяти утворенню домінуючої гіперпротекції. Батьки відчувають невпевненість у своїх діях, гіперболізують хворобливість дитини та весь час бояться помилитись. Це в свою чергу може стати причиною розвитку інфантильності в дорослому житті, невпевненістю в собі та в своїх рішеннях.

Недостатній розвиток батьківських почуттів може зумовити такі проблеми виховання як гіперпротекцію, емоційне відчуження дитини, а також жорстоке ставлення до останнього. Причиною вищеописаного може

бути відчуження батьками в дитинстві уже дорослого або ж шизоїдність одного з батьків. Це може спричинити у підлітка недовірливе ставлення до світу та агресивність.

Проекція на дитину своїх власних негативних особистісних якостей – стає причиною емоційної відчуженості або жорстокого ставлення. Вищеописане може бути спровоковано у баченні в дитині тих рис характеру, які один з батьків не готовий визнати в собі.

Винесення та демонстративність конфлікту в парі в сферу виховання може спровокувати двояку модель виховання, основою якої є потураючої гіперпротекції зі сторони одного та домінуючої гіперпротекції зі сторони. Така диференціація у думках батьків доволі часто діаметральна, тобто один наполягає на суворій формі виховання при тому як інший схильний жаліти дитину. У майбутньому це може сформувати у дитини схильність до амбівалентної поведінки [4; с. 87].

Отже, сім'я – це система взаємопов'язаних процесів. В той же час взаємовідносини всередині сім'ї є компонентом цієї системи батьки відіграють важливу роль у розвитку особистості підлітка. Негативний клімат та ставлення до підлітка може стати каталізатором негативного та протестуючого ставлення до ситуації, яка склалась. Вищесказане може понести за собою важкі наслідки, навіть девіантну поведінку.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. В67 Педагогіка: Навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб., доп. – К.: Академвидав, 2007. – 616 с. (Альма-матер)
2. Горшкова Л. Воспитание детей совместными усилиями семьи и педагогов дополнительного образования.// Методист. 2009. – №8. – С. 36–38
3. Маркина И.В. Неблагополучные семьи – какие они?// Социальная работа. – 2009. – №3. – С. 21–24.
4. Фокина А.В. Социальный эгоцентризм как компонент подростковой девиантности.// Психологическая наука и образование. – 2004. – №2. – С. 20–29.

І.М. Коржавих,

доцент кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Л.М. Костіна,

старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

І.Є. Литвинова,

концертмейстер кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

Л.В. Юришева,

старший викладач кафедри вокально-хорової підготовки вчителя
Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради

МУЗИЧНІ ЗДІБНОСТІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У статті висвітлено поняття «музичні здібності», їх складові. Розглядаються методи розвитку музичних здібностей метою яких є розвиток навичок аналітичного сприймання музичного матеріалу. Особлива увага приділяється характеристиці видів музичного слуху як важливого елемента музичних здібностей, та методам і прийомам їх розвитку. Надано рекомендації щодо розвитку музичних здібностей у студентів мистецьких спеціальностей.

Ключові слова: музичні здібності, творчий потенціал, музичне мислення.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення актуалізується проблема підвищення якості підготовки педагогічних кадрів мистецького спрямування як фундаторів духовного розвитку суспільства. Серед різноманітних засобів формування особистості важливе місце належить творам мистецтва, зокрема музиці, різнобічний вплив якої на виховання молоді набуває все більш широкого значення. Музика узагальнює багатовіковий людський досвід духовно-емоційного відношення до світу й відкриває неосяжний діапазон пізнання життя, що дозволяє впливати водночас на інтелектуальний та емоційний розвиток особистості, формувати її ціннісне ставлення до життєвих і художніх явищ. У зв'язку з цим загострюється необхідність розвитку музичних здібностей майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей.

Аналіз досліджень та публікацій. Проблема розвитку музичних здібностей студентів висвітлена недостатньо, проте деякі аспекти

дослідження розглядалися у працях відомих педагогів-музикантів та методистів: Г. Нейгауз, Л. Ауер, Д. Кабалевський [3], К. Орф, Ф. Ліпс, М. Давидов. У розробку педагогічних проблем, пов'язаних із розвитком творчих здібностей особистості, значний внесок зробили вітчизняні педагоги П. Болонський, С. Шацький, В. Шацька, Б. Яворський, Б. Асаф'єв [2], Б. Теплов [9], Н. Гродненська, М. Румер, Г. Рогаль.

Мета статті. Теоретично обґрунтувати поняття «музичні здібності» як необхідного чинника для всіх видів музичної діяльності студентів мистецьких спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Відродження духовної культури українського народу, формування національних інтересів як головних пріоритетів світоглядної культури індивіда, інтенсивний розвиток особистості, що реалізуються й духовно самовдосконалюються в різних видах творчої діяльності, є головними чинниками на сучасному етапі оновлення українського суспільства [1, 25].

Здібності – це можливості освоєння знань, умінь і навичок, їх розвиток залежить від умов навколишньої дійсності. Вони виявляються та розвиваються у процесі діяльності, у тому, наскільки швидко особистість набуває знання та вміння.

У контексті нашого дослідження слід зауважити, що здібності – це якості особистості, що інтегровано виражаються в нахилах до роботи з дітьми, любові до них, а також забезпечують швидкість самовдосконалення.

Музичні здібності – це індивідуально-психологічні особливості особистості, що включають:

- природну слухову чутливість, що обумовлює аналіз природних, мовних або музичних звуків;
- розвинуте в праці і соціальному спілкуванні суб'єктивне відношення до мовних і музичних інтонацій, яке виражається у вигляді емоційної реакції [7, 56].

Задатки музичної діяльності є у кожного. Саме вони складають основу розвитку музичних здібностей. Чим активніша і різноманітніша музична діяльність, тим ефективніше йде процес розвитку музичних здібностей студентів. До основних музичних здібностей, необхідних для всіх видів музичної діяльності, можна віднести:

- ладове почуття – здібність емоційно розрізняти ладові функції звуків мелодії або відчувати емоційну виразність звуковисотного руху (перцептивний компонент музичного слуху). Ладове почуття безпосередньо проявляється в сприйнятті мелодії, у чутливості до точності інтонації. У підлітковому віці характерний прояв цього почуття – любов та інтерес до слухання музики;

– здібність до слухового уявлення – здатність довільно користуватися слуховими уявленнями, що відображають звуковисотний рух. Проявляється безпосередньо у відтворенні на слух мелодій. Разом з ладовим почуттям дана здібність лежить в основі гармонійного слуху. Утворює внутрішній слух і сприяє розвитку музичної пам'яті та музичної уяви;

– музично-ритмічне почуття – здатність активно переживати (відображати в русі) музику, тонко відчувати емоційну виразність музичного ритму й точно відтворювати його. У дітей раннього віку музично-ритмічне почуття проявляється у супроводі слухання музики руховими реакціями, які приблизно передають ритм. Разом із ладовим почуттям утворює основу емоційної чуйності до музики [2, 63].

Специфічним синтезом здібностей і домінуючого показника музично обдарованої особистості є музикальність, основою якої служить емоційна чуйність. Музикальність відносно мало піддається розвитку. Проте є факти, що говорять про розвиток музикальності в результаті навчання, вдало знайденого репертуару, успішної виконавчої діяльності.

Музичні здібності студента можна підтримати і розвинути тільки завдяки постійним вправам, пов'язаним із систематичними заняттями. Розвиток музичних здібностей є актуальним на всіх етапах роботи педагога і студента над твором: при первинному формуванні музичного образу; технічному оволодінні твором; виконавській реалізації музичного образу; формуванні виконавської інтерпретації.

Кожна здібність пов'язана з певною стороною музичної діяльності й не може існувати сама по собі. Слухові уявлення стають музичними тільки тоді, коли вони відбивають музичну висоту, а відчуття музичної висоти не може виникнути поза ладовим почуттям, поза емоційним переживанням звуковисотного руху. Таким чином, здібності виявляються не в самих знаннях, уміннях і навичках, а в динаміці їх придбання, у тому, наскільки швидко і легко студент освоює музичну діяльність. Від здібностей залежить якість навчання, її успішність і рівень досягнень [7, 58–60].

Одним із найголовніших завдань педагога є розвиток у виконавця музичного мислення як сукупності музичних здібностей – високого ступеня сприйняття образно-виражального змісту музичного твору, що максимально поєднує внутрішні перетворення художньої уяви виконавця в реальне звучання на конкретному музичному інструменті.

Поза ступенем підготовки та обдарованості студента виникає необхідність розвивати й такі складові музичного мислення, як: відчуття музичної форми, ритміко-інтонаційну організацію музичної тканини, ладогармонічне та поліфонічне слухання тощо [6, 42].

Методи розвитку музичних здібностей – це взаємодії, метою яких є розвиток навичок аналітичного сприймання музичного матеріалу. Ці навички складають основу особистісних музичних якостей і включають:

- навички звуковисотного аналітичного сприймання (музичний слух);
- навички метро-ритмічного аналітичного сприймання (почуття темпу і ритму);
- навички тембро-динамічного аналітичного сприймання.

М. Римський-Корсаков розподіляв музичні здібності на технічні (гра на інструменті або спів) та слухові (музичний слух). У слухових здібностях, у свою чергу, виділяються елементарні і вищі; до елементарних відносяться гармонійний та ритмічний слух.

У процесі навчання студентів мистецьких спеціальностей виникає необхідність всебічного розвитку якості музичного слуху. Це викликано значним ускладненням музичної мови, фактури творів. Для розвитку навичок музичного слуху, ритму, тембру, динаміки використовуються практично-аналітичні методи, що ґрунтуються на прийомах аналізу і порівняння: розбір та побудова акордів, їх прослуховування та аналітичне порівняння; підбирання на слух музичних фрагментів; імпровізація на музичному інструменті, письмові та усні музично-слухові вікторини, диктанти.

Заняття на музичних інструментах розвивають звуковисотний слух. Серед прийомів і методів розвитку звуковисотного слуху основними є:

- інтонування голосом окремих звуків, зіграних викладачем, а також невеликих гамоподібних послідовностей, гармонійних інтервалів і акордів, що входять у комплекс тренувальних вправ студентів;
- підбір по слуху і транспонування мелодій відомих пісень і творів, які розучує студент;
- сольфеджування творів, що розучуються;
- проспівування одного з голосів у поліфонічному творі з одночасним виконанням інших на фортепіано;
- визначення на слух інтервалів і акордів;
- чергування фраз, виконуваних на інструменті, з фразами, які проспівуються голосом [9, 86].

Цілісне сприйняття мелодії забезпечує мелодійний слух. Із ним пов'язана передача в музиці настрою і художнього образу, осмислення інтервалів, вміння мислити горизонтально, відчувати мелодію як закінчене ціле. Найкращими прийомами і методами розвитку мелодійного слуху є:

- програвання мелодії окремо, без супроводу;
- програвання мелодії на інструменті з акомпанементом, що має спрощену фактуру;

- приспівування мелодії вголос і подумки, з акомпанементом і без нього;

- рельєфне програвання мелодії на фоні полегшеного акомпанементу.

Гармонійний слух – це музичний слух, орієнтований на співзвуччя. Якщо поліфонічний слух і його розвиток пов'язані з умінням чути музичну тканину по горизонталі, то гармонійний слух відповідає за розуміння чути звуки по вертикалі та за багаторазове вслухання у звучання різних акордів. Наступні прийоми і методи розвитку гармонійного слуху увійшли в практику сучасної музичної педагогіки:

- гармонійний аналіз музичного твору і вслухання у звукові структури в процесі його виконання в уповільненому темпі;

- послідовне проспівування різних акордів у мелодійному викладі;

- варіювання фактури твору зі збереженням його гармонійної основи;

- підбір гармонійного супроводу до різних мелодій;

- транспонування популярних нескладних п'єс в інші тональності [9, 87].

Формування поліфонічного слуху пов'язано з умінням чути у звуковій тканині одночасний рух двох і більше голосів. Розвинений поліфонічний слух допомагає музиканту чути крім основної мелодії всі інші елементи фактури – рух баса, підголосків, а в поліфонічному творі – не тільки верхній, але і всі інші голоси. Особливо при цьому підкреслюється вміння чути своєрідність та індивідуальність кожного окремого голосу поліфонічного твору. Для розвитку поліфонічного слуху рекомендуються наступні прийоми й методи:

- почергове програвання кожного голосу поліфонічного твору;

- програвання голосів по парам: сопрано-бас, сопрано-тенор;

- проспівування вголос одного з голосів з одночасним виконанням інших голосів;

- виконання поліфонічного твору вокальним ансамблем;

- рельєфне виконання одного з голосів, тихе програвання інших голосів.

Для розвитку тембрового слуху рекомендуються програвання твору з перебільшеним нюансуванням, тобто одне і те ж місце грати з усіма градаціями, починаючи від градації *fff* (фортіссімо) і закінчуючи *ppp* (піаніссімо). Шлях розвитку цього виду слуху – уважне вслухання в темброво-динамічні градації, охоплювання слухом різниці у відчуттях, які дають різні звукові нюанси. Розвиток темброво-динамічного слуху пов'язаний із розвитком тактильних відчуттів і тонких м'язових рухів, їх бездоганною координацією.

Формування та розвиток внутрішнього слуху студента можна вдосконалити, якщо використовувати такі методи роботи над твором:

- попередній теоретичний аналіз твору, додаткове читання літератури про твір, композитора, жанр;
- робота без інструмента: виконання очима, слухання внутрішнім слухом, аналіз фактури, авторські ремарки;
- читання з листа;
- пробне виконання всього твору;
- художнє виконання твору в повільному темпі;
- послідовний, цілісний аналіз твору, де в єдності здійснюється теоретичний та виконавчий аналіз, виявляються зміст, форма твору та художні засоби їх втілення, а також визначаються найбільш складні епізоди та виконавчі прийоми.

Фактурний слух забезпечує як осмислене сприйняття організації музичного твору, так і його відтворення. Володіння фактурними засобами розкриває здатність майбутнього фахівця до музично-творчої діяльності, збагачуючи його творчий потенціал, сприяючи утвердженню професійних навичок студента [9, 89].

Одна з найважливіших професійних навичок музиканта – вміння грати метрично точно і ритмічно рівно. Рівномірність метро-ритмічної пульсації повинна пронизувати кожную технічну вправу студента-виконавця. Почуття ритму має не тільки моторну, але й емоційну природу. Виробленню почуття ритму сприяє використання таких методів: арифметичний усний рахунок; гра з акцентуванням; відчуття диригентського жесту під час виконання, завдяки якому стають ясними більш тривалі і об'ємні метро-ритмічні побудови; плескання руками метро-ритмічних структур з одночасним приспівуванням мелодії; гра в ансамблях – тріо, у чотири руки. [4, с. 10].

Важливим є розвиток музичної пам'яті. Залежно від індивідуальних здібностей кожен студент буде спиратися на більш зручний для нього вид пам'яті. Для ефективності процесу запам'ятовування необхідно залучати до роботи діяльність всіх аналізаторів музиканта, а саме:

- вдивляючись в ноти, можна запам'ятати текст зорово і потім під час гри напам'ять уявляти його подумки перед очима;
- вслуховуючись в мелодію, проспівуючи її окремо голосом без інструменту, можна запам'ятати мелодію на слух;
- «виграючи» пальцями в фактуру твору, можна запам'ятати її моторно-рухово;
- звертаючи увагу під час гри на опорні пункти твору, можна підключати логічну пам'ять, що ґрунтується на запам'ятовуванні логіки розвитку гармонійного плану.

Розвитку музичної та слухової пам'яті сприяють такі методи:

- постійне вивчення напам'ять нових віршованих та музичних творів;

- асоціювання матеріалу, що вивчається, із різними рухами, зоровими образами, голосами тощо;
- активізація мотивації на особистісну значимість і необхідність вивчення;
- підбирання на слух різних мелодій [5, 57].

Висновки. Процес роботи над музичними здібностями студентів має відбуватися у синтезі розвитку задатків та формування музичного мислення. Розвиток музичних здібностей здійснюється завдяки пошуку найефективніших методів та засобів впливу педагога на студента як у процесі проведення індивідуальних занять, так і в організації його самостійної роботи над виконавськими завданнями.

Проблема розвитку музичних здібностей має велике значення для реалізації творчого потенціалу студентів мистецьких спеціальностей, що є неодмінною вимогою їх професійної зрілості як учителів музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Арделян О.М. Вплив музичного мистецтва на соціальне виховання майбутніх учителів / О.М. Арделян // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету, 2005. – С. 24–29.
2. Асафьев Б.В. Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании \ Б.В. Асафьев \ \ Москва, 1973. – 95 с.
3. Кабалевський Д.Б. Як розповідати дітям про музику? \ Д.Б. Кабалевський \ \ Київ, 1981. – 320 с.
4. Локарева Ю.В. Професійне становлення особистості майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі вивчення музично-теоретичних дисциплін / Ю.В. Локарева // Наукові записки Ніжинського державного педагогічного університету, 2005. – С. 9–11.
5. Мойсеєнко Г.Н. Індивідуальна робота як засіб формування особистості майбутнього вчителя / Г.Н. Мойсеєнко // Збірник наук. праць. – Кривий Ріг, 1995. – 135 с.
6. Рудницька О.П. Сприйняття музики і педагогічна культура вчителя / Рудницька О. П. // Київ, 1992. – 96 с.
7. Стратан Т.Б., Горбенко О.Б. Мистецтво вчителя музики / Т.Б. Стратан, О.Б. Горбенко // Навчально-методичний посібник. – Кіровоград, 2009. – 144 с.
8. Сухомлинський В.О. Духовний світ школяра (підлітковий вік) / В.О. Сухомлинський // Москва, 1961. – 223 с.
9. Теплов Б.М. Психология музыкальных способностей \ Б.М. Теплов \ \ Москва, 1990. – 220 с.

И.Н. Коржавых, Л.М. Костина, И.Е. Литвинова, Л.В. Юрышева,

Музыкальные способности в реализации творческого потенциала студентов художественных специальностей

Аннотация. В статье освещено понятие «музыкальные способности», их составляющие. Рассматриваются методы развития музыкальных способностей, целью которых является развитие навыков аналитического восприятия музыкального материала. Особое внимание уделяется характеристике видов музыкального слуха как важного элемента музыкальных способностей, методам и приемам их развития. Даны рекомендации по развитию музыкальных способностей у студентов искусствоведческих специальностей.

Ключевые слова: музыкальные способности, творческий потенциал, музыкальное мышление.

I.M. Korzhavykh L.M. Kostina, I.Ye. Lytvynova L.V. Yurysheva,

Musical abilities in realization of the creative potential of students of artistic specialties.

Summary. The article covers the notion of "musical ability", their components. Methods of development of musical abilities which purpose is development of skills of analytical perception of musical material are considered. Particular attention is paid to the characterization of types of musical hearing as an important element of musical abilities, and to the methods and techniques for their development. Recommendations on the development of musical abilities of students of artistic specialties are given.

Keywords: musical abilities, creative potential, musical thinking.

Д.О. Ребріна,

студентка факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЛЬ СОЦІУМУ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ

До товариства відноситься все оточення людини, це його сім'я друзі, одногрупники, навіть інформацію яку вона отримує в процесі життя, це теж свого роду суспільство. Людина багато в чому залежить від суспільства, від її оточення залежить її мислення, спосіб життя і фізичне здоров'я.

Творець теорії психоаналізу Зигмунд Фрейд вважав, що в антропосоціогенезі – процес виникнення і розвитку людини та суспільства – головною причиною вищеназваного є біологічна детермінанта. На його думку, вона корениться у вирішальний вплив на людину несвідомого початку, що полягає в її психіці, інстинктах, успадкованих від предків. У свою чергу, суспільство для захисту від небажаних тваринних інстинктів намагається створювати противаги, наприклад, у вигляді норм моралі, культури. І все ж, Фрейд вважав, що ці несвідомі біологічні інстинкти, в першу чергу статеві, відіграють вирішальну роль у поведінці людини. Зрозуміло, людина – біологічна істота й цей факт не можна ігнорувати. Однак, сучасний науковий аналіз показує, що лише приблизно 15 % усіх

актів людської діяльності носить чисто біологічний характер. Людина не може існувати поза суспільством. Специфічний громадський спосіб життя сприяє постійному посиленню ролі соціальних закономірностей в житті людини й суспільства. Так, політична, виробнича, духовна діяльність людини та суспільства є соціальними явищами, що розвиваються за своїми особливими, відмінними від природи законам [4].

Вплив на людину у великій мірі надає соціум. Оцінка соціуму особистості впливає на її розвиток. Варто зазначити, що третину свого життя людина навчається жити в самому складному з чинних світів – у світі суспільних відносин. Останнім часом фахівці прийшли до думки, що людина вчиться цьому складному мистецтву все своє життя. Такими є вимоги сучасного суспільства. Цей процес отримав назву соціалізації.

Соціалізація – процес засвоєння індивідом зразків поведінки, психологічних установок, соціальних норм і цінностей, знань, навичок, що дозволяють йому успішно функціонувати в суспільстві.

Соціальне оточення – це головний фактор, який впливає на особистість, її розвиток, формування індивідуальних якостей. Соціалізація починається в дитинстві, коли приблизно на 70% формується людська особистість. У дитинстві закладається фундамент соціалізації, і водночас це найбільш не захищений її етап, тому що в цей період людина починає вбирати в себе інформацію, як губка, так само вона намагається наслідувати дорослим, беручи від них не тільки хороші якості, а й погані. В цей період дорослі можуть нав'язувати свою думку, і дитина в цей момент беззахисна проти вимог старших, вона буде змушена підкоритися їм, це може вплинути на подальший розвиток людини як особистості [3].

Найбільший вплив на особистість людини є думка батьків. Те, що дитина в дитячі роки набуває в сім'ї, він зберігає протягом усього подальшого життя. Важливість сім'ї як інституту виховання обумовлено тим, що в ній дитина знаходиться протягом значної частини свого життя і по тривалості свого впливу на особистість ніщо не може зрівнятися з сім'єю. У ній закладаються основи особистості дитини, і до вступу в школу вона вже більш ніж наполовину сформувалася як особистість.

У дошкільному віці ще однією значущою з точки зору розвитку особистості соціальною групою стає колектив. Як правило, це колектив дитячого садка. На розвиток особистості дитини впливають його взаємини не тільки з однолітками, але й з вихователями. Дитина засвоює норми дисципліни, взаємодії з оточенням. Дитина хоче, щоб її поважали однолітки, щоб у неї було багато друзів. У дитячому садку вона може отримати життєвий досвід, тому що вона спілкується з дітьми свого віку, щось бере від них, намагаючись наслідувати так, сказати «популярним» дітям. Дитина

змінюється, щоб бути нарівні зі своїми друзями, вона може змінити свій характер, свої звички [1].

У підлітковому віці діти часто переживають кризу розвитку особистості, яка спровокована занадто швидкими змінами соціально-психологічної структури групи, в якій вони знаходяться. Для кризи цього віку характерний дух суперечності, прагнення все зробити по-своєму, здобувати власний досвід удач і промахів.

До 18 років, як правило, особистість дитини сформована повністю. Кардинально змінити вже сформовану особистість не можна, можна лише допомогти дитині коригувати її поведінку. Тому так важливо своєчасно прищепити дитині морально-етичні цінності, навчити її поведінки та людських взаємин тоді, коли особистість дитини ще розвивається.

Юність завершує активний період соціалізації. До юнаків зазвичай відносять підлітків і молодих людей у віці від 13 до 19 років. У цьому віці відбуваються важливі фізіологічні зміни, які несуть певні психологічні зрушення: потяг до протилежної статі, агресивність, часто невмотивована, схильність до необдуманого ризику і невміння оцінити ступінь його небезпеки, підкреслене прагнення до незалежності та самостійності. У цей період закінчується формування особистості. Підлітки та юнаки більш сприйнятливі до негативних оцінок оточення, особливо якщо це стосується одягу, зовнішнього вигляду, манер поведінки, кола знайомств, тобто всього того, що складає соціальне середовище та соціальну символіку «Я». У цьому віці підліток хоче самоствердитися в суспільстві, він хоче показати свою незалежність і самостійність [2].

Коли народжується дитина, то кажуть, що народилася людина як біологічна істота, але аж ніяк не можна сказати, що народилася особистість. Людина не народжується особистістю, а стає нею в процесі розвитку: знаходить мову, свідомість, навички та звички у поводженні з речами й людьми, стає носієм соціальних відносин. У процесі розвитку людина розкриває свої внутрішні властивості, закладені в неї природою і сформовані в неї життям і вихованням: біологічне і соціальне. На думку ряду вчених, як основний фактор в процесі формування особистості виступає саме вплив соціуму.

Отже, формування особистості – це складний, тривалий процес, який означає перетворення її з біологічного індивіда в соціальну істоту – особистість. Це перетворення відбувається в процесі соціалізації людини, її інтеграції в суспільство, в різні типи соціальних груп і структур за допомогою засвоєння цінностей, установок, соціальних норм, зразків поведінки, на основі яких формуються соціально значущі якості особистості, тобто засвоєння індивідом вимог соціуму. При народженні дитина розвивається в родині, надалі вона освоює все нові й нові соціальні середовища – дошкільні

установи, школи, ВНЗ, різні організації, компанії друзів, дискотеки, в яких вона формується як особистість. Найбільш інтенсивно цей процес протікає в дитинстві і юності, коли закладаються всі базові орієнтації. Таким чином, в процесі формування особистості соціум грає одну з основних ролей.

Список використаних джерел

1. Горянина В. А. «Психология общения», Академия, 2002.
2. Бодалев А.А. «Личность и общение: Избранные психологические труды. 2-е изд., перераб. М., 1996.
3. Бокачев И.А. Формирования личности в процессе социализации. / Вестник СевКавГТУ. Серия Гуманитарные науки. – Ставрополь: СевКавГТУ, 2004. – №1 (11). – С. 42–47.
4. Сорокин П. «Человек, цивилизация, общество». М., 1992.

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Д.М. Качура,

студентка факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

науковий керівник: **Ю.М. Смолянко,**

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти
Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ АУТИСТИЧНИМИ ПОРУШЕННЯМИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ»

Докорінна переорієнтація української системи освіти та поширення інклюзії як однієї з основних форм забезпечення права дітей із особливими освітніми потребами щодо навчання та виховання зумовлюють нагальну потребу вдосконалення процесу підготовки педагогічних кадрів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Актуальність інтеграції інклюзії у вітчизняну освітню систему полягає у значному збільшенні кількості дітей із особливими освітніми потребами (ООП), які мають право на забезпечення належних умов для отримання якісної освіти. Підґрунтям цього права є такі чинні нормативно-правові акти міжнародного та загальнодержавного рівнів, як: Декларація про права інвалідів (1975), Всесвітня декларація «Освіта для всіх» (1990), Концепція розвитку інклюзивної освіти (2010), Лист МОН України «Щодо організації діяльності інклюзивних груп у дошкільних навчальних закладах» (інструктивно-методичні рекомендації) (2015), Закони України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про вищу освіту» (2017), Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання створення ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти та інклюзивно-ресурсних центрів» (2018) тощо [1, с. 86].

Проаналізовані законодавчо-правові документи, наукові праці, що

стосуються сучасної системи підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, та вимоги суспільства спричинили низку суперечностей між:

- об'єктивною потребою закладів дошкільної освіти в компетентних фахівцях і недостатнім рівнем підготовки студентів до роботи в інклюзивних групах із дітьми з аутистичними порушеннями;
- необхідністю використання сучасного навчально-методичного забезпечення у процесі магістерської підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти й недостатньою розробленістю ефективних педагогічних умов підготовки студентів до роботи з дітьми, що мають аутистичні порушення.

Подолання виявлених суперечностей зумовлює потребу наукового осмислення та вирішення проблеми підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи в інклюзивних групах із дітьми з аутистичними порушеннями.

На наш погляд, вирішенню цього завдання сприятиме введення в освітній процес професійної підготовки студентів освітнього ступеня «магістр» спеціальності «Дошкільна освіта» навчального курсу «Підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах». Зазначений курс пропонується студентам денної та заочної форм навчання факультету дошкільної, початкової освіти і мистецтв Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка.

Статистичні дані різних світових та українських організацій підтверджують зростання розповсюдженості психофізичних порушень у дітей дошкільного віку. Цей факт є підтвердженням потреби забезпечення закладів дошкільної освіти висококваліфікованими фахівцями, спроможними виконувати посадові обов'язки в умовах упровадження інклюзії.

Високий показник розповсюдженості аутистичних порушень як одного з розладів психофізіологічного розвитку є чинником, що підтверджує необхідність підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти з дітьми, що мають розлади аутистичного спектра. Лише за умови достатнього рівня готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до виховання дітей із аутистичними порушеннями можуть бути розв'язаними проблеми належної освіти та виховання цієї категорії дітей в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти.

Для покращення умов підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності в інклюзивних групах та взаємодії з дітьми, що мають аутистичні порушення, маємо на меті створити навчальний посібник «Підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними

порушеннями в інклюзивних групах».

Навчальний посібник вбачаємо створити в межах експериментального дослідження кваліфікаційної роботи, спрямованого на підвищення рівня готовності майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми дошкільного віку в умовах інклюзивного середовища.

Метою навчального посібника «Підготовка майбутнього фахівця дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах» є формування в майбутніх фахівців дошкільної освіти систематизованих уявлень, теоретичних знань та практичних умінь щодо основних понять інклюзії, особливостей і закономірностей розвитку дітей дошкільного віку з психофізичними вадами, які б дозволили їм адекватно і ефективно використовувати отримані знання у площині практичної діяльності. Концептуальними ідеями в розробленні програми навчального посібника є такі підходи, як-от: компетентнісний, особистісно-орієнтований, культурологічний, суб'єктивний, комплексний, діяльнісний та системний.

Розроблення навчального посібника посідатиме чільне місце у процесі вирішення проблеми підготовки студентської молоді до професійної діяльності в умовах упровадження інклюзії в заклади дошкільної освіти.

Навчальне забезпечення посібника рекомендується до використання студентам денної та заочної форм навчання спеціальності «Дошкільна освіта». Для вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти буде розроблено низку лекційних та практичних занять, самостійних робіт та творчих проєктів, що можуть бути використаними в освітньому процесі закладів вищої освіти. Навчальний посібник міститиме навчальну програму, список використаних джерел, додатки (статистика аутизму у світі; різні види анкет «Готовність майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах», «Особистісне ставлення до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах»; інформація про особливості психоемоційних станів батьків дітей із розладами аутистичного спектра тощо), глосарій.

Матеріали посібника сприятимуть підвищенню ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах. Використання матеріалів посібника в освітньому процесі закладів вищої освіти дасть змогу розширити та систематизувати уявлення студентів про особливості організації виховання дітей із особливими освітніми потребами в інклюзивних групах закладів дошкільної освіти, дозволить оволодіти додатковими теоретичними знаннями з окресленої проблематики, сформувати практичні вміння й навички взаємодії з дітьми, які мають аутистичні порушення, а також сприятиме формуванню компетентної

особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти, готового до професійної діяльності у сфері інклюзивної освіти.

Список використаних джерел

1. Смолянко Ю. М., Качура Д. М. Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми із аутистичними порушеннями в інклюзивних групах. *Молодий вчений*. 2019. №1 (65). С. 86–88.
2. Щодо організації діяльності інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти: лист М-ва освіти і науки України від 13.11.2018 р. №1/9-691. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/list-mon-shodo-organizaciyi-diyalnosti-inklyuzivnih-grup-v-zakladah-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення: 28.10.2019).

УДК 81'1'373.46:373.091.043.2-056.2/.3

А.Ю. Янчук,

студентка факультету іноземної філології

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

СУТНІСТЬ ТА ВІДМІННІСТЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ВИЗНАЧЕНЬ: «АНОМАЛЬНІ ДІТИ» – «ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ»

Анотація. У статті розглянуто основні підходи до визначення базових термінів «аномальні діти» й «діти з особливими освітніми потребами», що важливо у світлі спрямованості сучасного освітнього процесу. Встановлено, що впровадження інклюзивного навчання у повсякденну практику сприяє успішному навчанню, вихованню й соціальній адаптації дітей незалежно від їхніх здібностей та особливостей.

Ключові слова: інклюзивна освіта; діти з особливими потребами; форсування особистості; соціалізація.

Актуальність проблеми. На сучасному етапі впровадження новітніх методів навчання постає проблема розкриття здібностей дітей з особливостями розвитку, їх реабілітації та сприяння їх соціалізації до суспільних норм, що є на часі сучасної освітньої системи, що визначає нагальність статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиліть вітчизняні науковці, зокрема, Н. Софій [5], С. Богданов [1], Ю. Найда [5] та інші, присвячують свої праці дослідженням проблеми залучення осіб з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах.

Мета нашого дослідження – визначення співвідношення термінів «аномальні діти» й «діти з особливими потребами».

Завданнями нашого дослідження є:

- визначити сутність та відмінність термінологічних визначень: «аномальні діти» та «діти з особливими потребами»;
- описати роль дефектології у навчальному процесі;
- охарактеризувати зміни у сприйнятті «аномальних дітей» сучасним суспільством.

Виключне місце в історії психології посідає Л. С. Виготський, який вважав, що дитина, розвиток якої ускладнено, не є менше розвиненою, ніж її нормальні однолітки, а є інакше розвиненою [2].

Аномальні діти – це діти з вродженими або надбаними порушеннями фізичного та психічного розвитку. Від грецького «*anomalos*» – неправильний, і в широкому значенні слова позначають дітей, які мають більше або менше виражені порушення в своєму розвитку, однак практичне поняття «аномальні діти» до недавнього часу використовували стосовно до дітей, які внаслідок серйозного психічного або фізичного дефекту змушені були навчатися в спеціальних навчальних закладах [3].

Аномальні діти (діти з вадами психофізичного розвитку) — це діти, які мають суттєві відхилення від нормального фізичного чи психічного розвитку, зумовлені вродженими або набутими дефектами, і потребують спеціальних умов навчання й виховання [1, с. 25–26].

Як зауважив Л. С. Виготський, не кожна дитина з проблемами здоров'я чи порушеннями фізичного й (або) психічного розвитку вважається аномальною, а лише та, вади якої відображаються на усьому розвитку дитини й перешкоджають засвоєнню культурного досвіду (і традиційної освіти водночас) у звичайних умовах життя й виховання. Саме тому для цієї категорії дітей створені заклади системи корекційної освіти. [2, с. 56]

На нашу думку, аномальні діти – це діти, у яких своєрідний розвиток: фізіологічний, психологічний або розумовий. Своєрідність не означає наявність лише негативних ознак розвитку аномальної дитини. Хоча дефект зумовлює цілу низку певних порушень загального розвитку аномальної дитини, можуть бути й деякі позитивні зміни, що виникають за відповідних умов виховання як наслідок пристосування дитини до реального середовища.

В основі аномального розвитку завжди лежать органічні чи функціональні порушення нервової системи або периферичні порушення певного аналізатора. Відхилення від нормального розвитку часто можуть бути викликані й суто зовнішніми факторами. Зокрема, несприятливі умови сімейного виховання дошкільника можуть призвести до «педагогічної занедбаності». Проте «педагогічно занедбану» дитину не можна відносити до категорії аномальних, оскільки ніяких дефектів в організації матеріальної основи її психіки немає [3, с. 15].

Виділяють такі основні групи аномальних дітей: з вираженими та сталими порушеннями слухової функції (глухі, слабочуючі, пізнооглухлі); з глибокими порушеннями зору (сліпі, слабозорі); зі стійкими порушеннями інтелектуального розвитку на основі органічного ураження центральної нервової системи (розумово відсталі); з важкими мовними вадами (діти-логопати); з комплексними порушеннями ряду функцій (сліпоглухі; діти, в яких тяжкі порушення слуху або зору поєднуються з розумовою відсталістю) [2, с. 30].

Крім зазначених, існують і деякі інші категорії аномальних дітей: з порушеннями опорно-рухового апарата, затримками психічного розвитку, психопатичними формами поведінки тощо.

Залежно від причин виникнення дитячих аномалій їх поділяють на вроджені та набуті. Вроджені аномалії пов'язані з дією досить різноманітних чинників. По-перше, слід назвати різні шкідливі впливи на зародок та плід під час внутрішньоутробного періоду. Це насамперед пов'язане зі станом здоров'я та способом життя вагітної. Так, при ряді захворювань, систематичному недоїданні матері плоду може не вистачити поживних речовин. Негативно відбитися на розвиткові плода можуть також різні інфекційні, вірусні захворювання матері.

Певну негативну роль у розвиткові плода можуть відіграти різні гормональні порушення у вагітної, застосування ряду медикаментів без дозволу лікаря. Внутрішньоутробний розвиток може порушитись і в результаті резусної несумісності груп крові матері та плода, що також є причиною різноманітних мозкових уражень дитини.

По-друге, вроджені дитячі аномалії виникають у наслідок дії генетичних факторів. Наприклад, можуть успадковуватися певні типи порушень слухового та зорового аналізаторів, деякі форми вродженої розумової відсталості. Порушення в будові та кількості хромосом, зумовлені аномаліями хромосомних наборів батьків, є причиною виражених форм розумової відсталості в дітей (зокрема хвороба Дауна). Зокрема, відзначено, що ураження генеративних клітин матері пов'язане з дією на організм ядерного опромінення, деяких хімікатів, а також загальним довготривалим ослабленням організму [2, с. 35].

У перші роки життя дитини до набутих аномалій розвитку можуть призвести різноманітні інфекційні захворювання: енцефаліт, менінгіт, менінгоенцефаліт, поліомієліт, грип, кір, скарлатина, дизентерія, що викликані хвороботворними мікробами. Дещо рідше набуті аномалії спричиняють різні травми, інтоксикації. Треба всіляко оберегати дитину від захворювань вуха, носоглотки, ушкоджень органів зору, оскільки вони можуть призвести до тяжких дефектів відповідних аналізаторів і, як наслідок, до аномального розвитку дитини.

Сучасним еквівалентом терміну «аномальні діти» є терміни «діти з обмеженими можливостями», «діти з особливими потребами», та «діти з особливими освітніми потребами» («children with special needs»).

У ході вивчення інформації ми з'ясували, що подані терміни є синонімічними. Ці поняття мають узагальнюючий характер, означають дітей, потреби яких виходять за межі загальноприйнятих норм, а такі терміни пов'язані з утвердженням принципів інклюзивної (інтегрованої) освіти.

Сучасний період можна назвати як час, коли суспільство усвідомлює потребу відобразити в мові нове розуміння прав дітей з порушеннями в психофізичному розвитку на отримання ними освіти. Підтверджуючи відмову суспільства від поділу людей на повноцінну більшість і неповноцінну меншість, новий термін закріплює зміщення акцентів в характеристиці цих дітей з недоліків, порушень, відхилень до норми на фіксацію їх потреб в особливих умовах і засобах освіти, що вказує на відповідальність суспільства за виявлення і реалізацію цих потреб, організації інклюзивного навчання та соціальній адаптації дітей з обмеженими можливостями.

Інклюзивна освіта в плані методології визнає, що всі діти – індивідууми з різними потребами в навчанні. Розробка нових підходів до викладання і навчання робить систему більш гнучкою для задоволення різних освітніх потреб, навчання стає більш ефективним. У результаті від змін, які впроваджує інклюзивна освіта, виграють усі діти, не тільки діти з особливими потребами.

У людському суспільстві існує спеціально створений простір, який охоплює традиції й науково обґрунтовані підходи до навчання дітей різного віку в умовах сім'ї і спеціально організованих освітніх закладах. Первинні відхилення в розвитку призводять до вилучення дитини із цього соціального й культурного простору, грубо порушується їх зв'язок з соціумом, культурою як джерелом розвитку.

Найкращою метафорою цієї ситуації є вислів Л.С. Виготського про «соціальний вивих» дитини з порушеннями в розвитку як основної причини дитячої дефективності. «Якщо психологічно тілесний недолік означає соціальний вивих, то педагогічно виховати таку дитину – це означає виправити його в життя як вправляють вивихнутий і хворий орган» [2, с. 234].

Діти з особливими потребами зацікавлені, щоб первинне порушення в розвитку було виявлено якомога раніше; спеціальне навчання починалося одразу ж після діагностики первинного порушення в розвитку незалежно від віку дитини; у змісті навчання були введені спеціальні розділи, направлені на рішення завдань розвитку дитини, яких немає в складі освіти дитини, яка нормально розвивається; створювались необхідні умови навчання й виховання.

У сучасному світі термін «дитина з особливими потребами» витісняє із широкого використання терміни «аномальна дитина», «дитина з порушеннями в розвитку», «дитина з відхиленнями в розвитку», як ярлики, які сприймаються в якості ненормальності, неповноцінності людини, однак як наукові ці поняття продовжують використовуватись спеціалістами.

Позитивно оцінюючи перспективи соціальної та трудової реабілітації «аномальних дітей», дефектологія розробляє та науково обґрунтовує практичні шляхи розв'язання цього завдання. З цією метою в Україні створено систему спеціальних закладів для різних категорій аномальних дітей, де навчально-виховна робота максимально враховує особливості розвитку дітей з різними дефектами й спрямована на забезпечення повноцінного включення їх в активну трудову та суспільну діяльність [1, с. 94].

Для цього необхідне глибоке з'ясування особливостей організації навчального процесу в різних спеціальних школах з урахуванням специфіки оволодіння дітьми з тими чи іншими вадами розвитку загальноосвітніми знаннями, вміннями та навичками. Тому дефектологія послідовно розробляє питання спеціальної дидактики (теорії навчання аномальних дітей). Дидактичні проблеми, пов'язані зі змістом, принципами, методами, формами організації навчального процесу, розробляються стосовно кожного конкретного типу спеціальних шкіл.

Підготовка учнів спеціальних шкіл до активного суспільно корисного життя потребує ефективного здійснення виховання особистості аномальної дитини, тобто формування в неї тих особистісних якостей, які б забезпечували самостійну соціально нормативну поведінку, що відповідає прийнятим у суспільстві соціальним нормам — правовим, етичним, естетичним тощо. У зв'язку з цим дефектологія досліджує питання виховної роботи в спеціальних закладах і аномальних дітей з усіх напрямів виховання їх особистості (розумового, морального, трудового, фізичного, естетичного, патріотичного та інтернаціонального, правового).

Розширено віковий діапазон контингенту аномальних осіб, на яких поширюється сфера діяльності наукової та практичної дефектології. З метою забезпечення якомога більш раннього позитивного впливу на розвиток «аномальної дитини» розробляються питання ранньої диференційної діагностики відхилень у розвитку, здійснюється їх дошкільне виховання у спеціальних закладах.

Посилюється увага дефектології до дорослих людей з порушеннями фізичного та психічного розвитку. Розробляються питання їх післяшкільного навчання, входження у соціальне життя, у виробничу та громадську діяльність трудових колективів, підвищення якості трудової діяльності, посилення соціальної активності.

Зроблено значний внесок у розробку проблеми закономірностей аномального розвитку, зокрема у з'ясування складної структури дефекту з точки зору виявлення первинних його ознак та вторинних відхилень розвитку. Це дає змогу визначити, яким недолікам у розвитку аномальних дітей можна запобігти, які повністю або частково згладити, й спрямувати систему лікувальних та педагогічних впливів на вирівнювання розвитку психіки, що відхиляється від норми [3].

Психологічні дослідження в галузі дефектології дають змогу об'єктивно визначити потенційні можливості розвитку пізнавальної діяльності та особистості в цілому різних категорій аномальних дітей і створити оптимальні умови, за яких ці можливості можуть бути реалізовані найповніше.

Отже, в ході нашого дослідження було з'ясовано, що впровадження інклюзивного навчання у повсякденну практику передбачає формування адекватного ставлення до «дітей з особливими освітніми потребами» з боку суспільства. Інклюзивна освіта спонукає до лояльного ставлення до дітей з певними фізичними чи психологічними особливостями, природного сприйняття і толерантного ставлення до людських відмінностей. Визначення «дітей з особливими освітніми потребами» є синонімічним із «аномальні діти», але перше має зміни у понятійному аспекті, бо є більш гуманним і викорінює стереотипи про таких дітей, як неповноцінних та нездатних жити нарівні з іншими. Саме залучення дітей з особливими освітніми потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах через організацію інклюзивного навчання сприятиме успішному оволодінню ними освітніми вміннями й навичками, а також найголовніше, приведе до позитивної соціалізації їх у сучасному суспільстві.

Перспективу вбачаємо у підтриманні демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства; формувати компетентну особистість з особливостями розвитку, спрямовану на досягнення успіху в житті.

Список використаних джерел

1. Богданов С. Соціальний захист інвалідів. Український та польський досвід. Київ : Основи, 2002. 93 с.
2. Виготський Л.С. Основи дефектології. Москва : Академія педагогічних наук, 1983. 369 с.
3. Єременко І.Г. Аномалії у дітей. Київ, 1966. С. 9–10, 30–35.
4. Понятійно-термінологічний словник з соціальної роботи / Козубовська О.П. та ін.; за заг. ред. І.В. Козубовської, І.І. Миговича. Ужгород : УжНУ, Вид-во «Мистецькалінія», 2001. 152 с.
5. Софій Н.З., Найда Ю.М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. Київ, 2007. 128с.

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Л.В. Замула,

викладач ДНЗ «Дніпровський транспортно-економічний коледж», м. Дніпро

ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Сучасна професійна освіта вимагає від викладачів навчальних закладів створення інноваційного підходу до процесу удосконалення педагогічних технологій, сукупності методів, прийомів та засобів навчання, які повинні бути націлені не тільки на розвиток здібностей студентів і отримання ними якісних фахових знань, але й на формування їх особистості і життєвого успіху [1]. Проте, процес удосконалення педагогічних технологій передбачає узагальнення і розповсюдження інноваційного педагогічного досвіду шляхом впровадження його в практику. Саме тому, з позиції інноваційного підходу до процесу удосконалення педагогічних технологій, до яких можна включити такі перспективні технології, як тестування, метод проектів, рейтингову систему, моніторинг, модульну систему, учбове портфоліо та ін., в даній статті хотілося б розглянути проблему творчого підходу до оцінювання знань, умінь і навичок здобувачів освіти на прикладі спеціальності «Маркетинг», які вивчають англійську мову за професійним спрямуванням у навчальному закладі II ступеню акредитації.

В своїх роботах Т.І. Краснова і І.А. Ширшова вже проводили аналіз змін, які відбуваються під час переходу від традиційної системи оцінювання до інноваційної на прикладі таблиці порівнянь обох систем оцінювання і визначали необхідність переходу від оцінки успішності до аутентичного оцінювання («аутентичне оцінювання» означає – справжнє, реальне), яке безпосередньо націлене на оцінювання реальних досягнень студентів, які складаються із сукупності всіх його досягнень в учбовій і позаучбовій діяльності [2, 3]. До того ж в роботі І.А. Ширшової йдеться мова про те, що аутентичне оцінювання може здійснюватися за допомогою таких альтернативних методів оцінювання, як дослідницькі проекти, наукові експерименти, дискусії, усні презентації і творчі роботи здобувачів, і, таким чином враховувати і стимулювати творчу ініціативу студентів, їх прагнення

до особистісного росту і забезпечувати можливість бачити свої результати і досягнення [3].

Проте, хоча інноваційний підхід в системі оцінювання повинен розглядатися як критичний аналіз освітнього процесу, викладач не повинен забувати того, що використання ним будь-якої системи оцінювання завжди повинно починатися з дотримання наступних порад, а саме:

- повідомляти студентів про існуючі вимоги щодо викладання дисципліни і контролю цих вимог з боку викладача на початку курсу навчання,
- дотримуватися виконання оголошених вимог з одночасною допомогою і підтримкою студентів шляхом надання їм бонусів під час оцінювання для того, щоб спонукати їх вчитися старанно і більш наполегливо.

І нарешті, послідовне виконання заявлених вимог у поєднанні з особистісно-орієнтованим навчанням, мета якого полягає у розвитку особистості здобувача, і де відносини викладач-студент будуються на принципах співпраці, є запорукою ефективності інноваційного оцінювання, оскільки воно не тільки враховує творчу ініціативу здобувачів, але й стимулює її.

Отримання студентами фахових знань і удосконалення ними іноземної мови (і не лише тільки у професійному напрямку) є невід'ємними частинами процесу навчання фахівців. Звичайно, на чолі цього процесу повинен стояти викладач, головним завданням якого має бути поставлена задача вміло мотивувати студентів до вивчення іноземної мови, зокрема, професійного напрямку, сприяти їх особистісному зростанню і стимулювати творчу ініціативу. Проте, всі ці кроки передбачають пошук викладачем актуальних і близьких до реального життя тем, які викликають зацікавленість з боку студентів і змушують їх шукати ключі до вирішення проблем.

Однією з таких тем, наприклад, для студентів-маркетологів може бути тема, пов'язана із проблемами, що виникають під час поглинання компаній. Цю тему можна обирати заздалегідь, як одну з кінцевих тем дисципліни «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» спеціальності «Маркетинг», з метою підведення підсумків щодо отримання фахової інформації у сфері маркетингу і маркетингової термінології. Під час обговорення цієї проблеми потрібно вести розмову про стратегію і тактику підприємств, які зіткаються із проблемою поглинання. Проте, студентам треба постійно нагадувати про те, що обрання стратегії і тактики підприємства – є прерогативою маркетологів, які несуть повну відповідальність за наслідки своєї діяльності і ефективне керівництво своїми компаніями або підприємствами.

Такий підхід обов'язково знайде відгук серед студентів. Тому що, по-перше, проблема поглинання компаній є дуже актуальною і зрозумілою для сучасних студентів, і у подальшому, майбутніх фахівців-маркетологів. По-друге, підготовка до вирішення цієї проблеми передбачає поступове ознайомлення із професійною термінологією: стратегія (strategy), тактика (tactics), довгострокова мета (long-term-aim), ефективність управлінської діяльності (effective management), ринкове виживання (survival in the market), споживацька цінність (consumer values), обсяг прибутку (profit volumes), грошовий дохід (cash income), темпи зростання ринку (rate of market growth), 4P (product, price, place, promotion)», збільшення частки ринку (market share growth) та ін.

Окрім того, застосування методів прямого і зворотного перекладу текстів і окремих речень професійного напрямку дозволяє студентам навіть різних рівнів підготовки засвоювати матеріал занять і удосконалювати свої знання.

Ще одним із підходів творчого оцінювання студентів є тестування, яке передбачає не лише тільки відповіді на питання, але й пояснення обраного варіанту відповіді іноземною мовою. (Пояснення, звичайно, відбувається під час усного опитування.) Наприклад, що таке стратегія? (What is a strategy? - it's a specified long-term aim and principle actions for its implementation; it's the specific way of actions and the company's base line; It's a plan of action designed to achieve a long-term or overall aim) [4].

Також можна використовувати питання, які передбачають не тільки складні розгорнуті відповіді, але й пропонують робити порівняння термінів, що вивчаються, із зрозумілими ситуаціями. Наприклад, (Why should the specific strategic plan be corrected constantly? It should be corrected constantly because _____? – company's environment and its inside abilities change. Therefore, long-term plans and principles of their implementation should be corrected too), або What can strategy be compared with? Choose the wrong variant. - Strategy can be compared with the rails for train movement (the wrong variant); Strategy is the plan of an enthusiastic tourist who has determined the list of countries he would like to visit. But this list can change according to his private or external circumstances; Strategy is the question where we are going to. It can be compared with a car; Strategy is an interconnected and uninterrupted process of development, implementation and correction [4].

Ще одним з елементів мотивації студентів до вивчення іноземної мови є створення ситуації успіху, підготовка до якої відбувається також поступово. Під час занять студентам пропонується ознайомлення із мовленнєвими штампами, які стосуються правил ділового спілкування по телефону або співбесіди.

І, нарешті, коли настає підсумкове заняття, студенти вже у змозі не лише тільки продемонструвати отримані практичні навички щодо призначення ділової зустрічі з керівництвом (топ-менеджерами, профспілками і представниками компаній, які, відповідно до теми заняття, мають причетність до поглинання або підлягають поглинанню); але й, користуючись професійною термінологією, готові до участі в співбесіді стосовно отримання робочого місця на підприємстві, яке керує процесом поглинання (вони підготували резюме і прийшли на співбесіду); готові обстоювати свої погляди щодо процесу поглинання «своєї» компанії, представниками якої вони виступають під час спілкування, захищати її інтереси і права людей, які опинилися в складній ситуації. Одночасно інша група студентів, завдання якої полягає у захисті інтересів керівників процесу поглинання, повинна аргументовано доводити свою позицію. Таким чином, гаряча дискусія, до якої стануть залучені всі учасники процесу, стане неминучою. А її кульмінацією може стати процес обговорення даної ситуації з позиції «За» і «Проти», де студенти висловлюють свою точку зору щодо позитивних і негативних сторін процесу поглинання, наприклад, «я вважаю, що компанія «Х» варта того, щоб її поглинули тому, що ...» або «я вважаю, що компанія «Х» була соціально спрямована і дуже турбувалася про колектив працівників і тепер компанія «Z» залишить їх без роботи, соціальної підтримки та ін., але й напевно можуть показати свою здатність до дебатов стосовного того, чия ж провина, необачність або недалекоглядність призвела до виникнення проблеми поглинання підприємства «Х». Окрім того, під час процесу обговорення «За» і «Проти» викладач повинен ставити провокативні запитання, змушуючи учасників освітнього процесу пояснити, чому вони відстоюють ту чи іншу позицію, і в якій компанії вони самі у майбутньому хотіли б працювати: у тій, яка поглинається, але де до моменту поглинання існували товариські стосунки і де ставлення до працівників було толерантним і турботливим, або у тій компанії - де діють жорсткі умови ринку і конкуренції (особливо тоді, коли виникне проблема втрати робочого місця особисто ними [5]). І, нарешті, пошук відповіді стосовно питання відповідальності за ситуацію поглинання однієї компанії іншою змусить їх визнати відповідальність, яку беруть на себе топ-менеджери і маркетологи під час обрання стратегії і тактики. (До речі, перед тим, як перейти до дискусії щодо «За» і «Проти», під час тестового опитування студентам пропонується дати означення маркетингу; стратегії і тактики, чому вони так важливі при обранні напрямку руху компанії, до чого можуть призводити помилки у стратегічному плані і в тактиці, чому довгостроковий стратегічний план постійно повинен корегуватися, а також надати сучасні приклади того, коли навіть при вірному стратегічному плані помилки у тактиці можуть привести до серйозних втрат. Наприклад, компанії, які

займалися виробництвом аналогових плівок програли тим, хто вчасно зорієнтувався на ринку і розпочав виробництво цифрових плівок [4]). Таким чином, студенти самостійно прийдуть до висновку, що вони, як майбутні маркетологи, несуть велику відповідальність за діяльність своєї компанії, де їм доведеться працювати, а їх дослідження і результати пошуків будуть впливати на прийняття дуже важливих рішень.

Звичайно, підготовка до такого заняття, міні-вистави, де студенти одночасно стають і глядачами і учасниками освітнього процесу, відбувається поступово протягом всього курсу навчання іноземної мови за професійним спрямуванням. Але його метою, відповідно до сучасних тенденцій розвитку освіти, є підготовка фахівців, здатних на творчу самоорганізацію і презентацію їх компетентності на ринку праці.

Таким чином, особистісно-орієнтоване навчання, спрямоване на зростання власної самооцінки студента, під час руху до запланованого результату, співпраця між викладачем і студентом, творчий підхід викладача до процесу навчання і пошуку цікавих проблемних і актуальних питань – все це є кроки, які призводять до зростання індивідуального потенціалу особистості і де сумарне оцінювання у традиційній системі змінюється інноваційним розвиваючим і формуючим оцінюванням, яке передбачає безперервну мотивацію студентів до вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел

1. Зарипова Г.М. Инновационные процессы в образовании [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sibac.info>
2. Краснова Т.І. Оцінювання учбової діяльності студентів //Аналітичний огляд міжнародних тенденцій розвитку вищої освіти. – 2003. Вип. 6 – С. 125–127.
3. Ширшова І.А. Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского //Проблемы педагогики средней и высшей школы». – 2013. Вип. 7 – С. 112–115.
4. Петруня Ю.Є., Кожушко С.П., М'ясоїд Г.І. Маркетинговий менеджмент у сучасній світовій практиці. Навчальний посібник. – Дніпропетровський університет економіки та права, 2008. – 270 с.
5. David Cotton, David Falvey, Simon Kent. Acquiring Metrot / Market Leader. International Business English course book. – 2009. – 176 с.

В.А. Коберська,
студентка Донецького національного університету імені Василя Стуса
науковий керівник: **Л.А. Мартинець,**
доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та управління освітою
Донецького національного університету імені Василя Стуса

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Стан реформування та виклики постійних змін потребують від системи освіти створення умов для ефективного управління закладом освіти із забезпечення якісної освіти учням та розвитку усіх учасників управлінського й навчально-виховного процесу. Ключовою функцією ефективного управління, яка визначає технічну, виробничу політику навчального закладу, стиль і характер управління постає маркетинг [1, 2, 3].

Концептуальними засадами практичної реалізації організаційних механізмів такого управління є мета управління, замовлення суспільства, суб'єкти та об'єкти управління, цілі та завдання, умови й чинники, ресурси, технології, форми та методи. Планування маркетингового управління, як і планування загалом, повинно включати чотири фази: аналіз, планування, реалізацію і контроль [1].

Використання маркетингового управління дозволяє взаємно узгодити цілі закладу освіти з його можливостями, вимогами споживачів, використовуючи свої конкурентні переваги та слабкі сторони конкурентів, тому є одним із засобів підвищення результативності управління школою [2, 3].

Аналіз наукової літератури та вивчення сучасного стану використання маркетингових технологій в управлінні ЗНЗ дозволили виявити низку протиріч, які існують між: сучасними тенденціями зростання вимог до використання маркетингового управління ЗНЗ та недостатньою кількістю теоретичної та практичної науково обґрунтованої інформації з даної проблематики; необхідністю використання маркетингового управління ЗНЗ та недостатнім рівнем забезпечення необхідних організаційно-педагогічних умов; актуальністю та потребою застосування маркетингових технологій в управлінні та неготовністю керівників до здійснення управлінської діяльності на їх основі.

Мета статті – визначити організаційно-педагогічні умови використання маркетингових технологій в управлінні загальноосвітніми навчальним закладом.

Встановлено, що для успішного впровадження маркетингових технологій в управління ЗНЗ необхідно враховувати певні організаційно-

педагогічні умови, які слід забезпечити в навчальному закладі у зв'язку з його структурою, корпоративною культурою, ресурсами тощо і визначити етапи цього процесу.

Організаційно-педагогічні умови стосуються компонентів навчально-виховного процесу на управлінському рівні і є «сукупністю взаємопов'язаних інформаційних комплексів, які необхідно створювати суб'єкту – керівнику на управлінському рівні для забезпечення управління педагогами та їх професійною діяльністю, а також учнями та їх діяльністю щодо досягнення запланованих педагогічних цілей» [4]. Керівник загальноосвітнього навчального закладу набуває в таких умовах ролі не лише лідера, а й менеджера та фасилітатора змін, головного гаранта здійснення реформаційних процесів.

На думку О. Галкіної [4], організаційно-педагогічні умови розглядаються як: фактор ефективності внутрішнього освітнього середовища, який відіграє роль активного початку соціального буття організації; організаційні ресурси та заходи; сукупність взаємопов'язаних обставин, що забезпечують цілеспрямоване управління освітнім процесом; обставини навчально-виховного процесу, які забезпечують досягнення поставленої навчально-виховної мети.

Отже, під організаційно-педагогічними умовами слід розуміти сукупність взаємопов'язаних обставин, які забезпечуються на управлінському рівні для досягнення запланованої мети й стосуються управління педагогами та їх професійною діяльністю, а також учнями та їх діяльністю. Організаційно-педагогічні умови можуть стосуватися ресурсів, науково-методичного забезпечення та моніторингу здійснюваного педагогічного процесу.

Нами було визначено такі основні організаційно-педагогічні умови використання маркетингових технологій в управлінні ЗНЗ:

- 1) формування набору потреб та інтересів кожного працівника;
- 2) цілеспрямованість на досягнення запитів споживачів освітніх послуг;;
- 3) партисипативний стиль управління;
- 4) формування готовності педагогів до маркетингової діяльності;
- 5) наявність системи стимулів і мотивації;
- 6) концентрування на результат і уникнення формалізації в роботі.

Належної уваги слід приділяти оцінюванню роботи працівників, їх удосконаленню і системі заохочення, що підвищує мотиваційний потенціал працівників і забезпечує включення кожного в процес забезпечення досягнення результату.

Однією з головних передумов використання маркетингових технологій в управлінні ЗНЗ є формування готовності педагогів до маркетингової

діяльності, яка передбачає створення сприятливого психологічного клімату й атмосфери творчої активності членів колективу; організацію і коригування організаційно-інноваційного середовища; оцінювання та коригування сформованості у педагогів готовності до діяльності із використання маркетингових технологій; добір членів команди з метою реалізації маркетингових технологій, зацікавленої в індивідуальному розвитку, самовдосконаленні та досягненні колективних цілей.

Головною тенденцією, яка визначає використання маркетингових технологій в управлінні ЗНЗ має бути орієнтація на якісне управління закладом за рахунок високої результативності діяльності педагогічного колективу та ефективне використання ресурсів.

У зв'язку з умовами, які створені в навчальному закладі: його структурою, корпоративною культурою, ресурсами розробляється маркетингова стратегія. Маркетингова стратегія являє собою комплекс маркетингової діяльності ЗНЗ зі сталого просування себе і своїх послуг на ринку, включаючи визначення цілей, аналіз, планування маркетингових заходів, моніторинг. Вона повинна відповідати загальній стратегії організації та бути її складовим елементом. Реалізація стратегії можлива при сумісному впливові всієї сукупності управлінських рішень і безлічі поетапних дій, які виконуються різними цільовими групами й окремими особами в усьому навчальному закладі. На успішну реалізацію впливають такі фактори, як перегляд фінансових планів, зміна політики, реорганізації, кадрові зміни, покращення навчального процесу, культурні заходи - всі ці та інші дії є типовими управлінськими інструментами, які використовують для реалізації стратегії [3].

Таким чином, можна сукупністю умов впливати на перебіг процесу, сприяти його дієвості для досягнення певного результату. При цьому умови можна забезпечувати, добирати, поєднувати. Ключову роль у цьому процесі відіграє керівник. Адже саме від нього залежать розроблення та реалізація організаційно-педагогічних умов, які сприятимуть успішному впровадженню маркетингових технологій в ході управління.

З'ясовано, що організаційно-педагогічні умови є тими обставинами, які сприяють упорядкованості, узгодженості взаємодії суб'єктів педагогічного процесу, які спільно реалізують відповідну мету із застосування маркетингових технологій в управлінні, що орієнтована на розвиток ЗНЗ. Тому, нові умови, у яких функціонують навчальні заклади України, вимагають більш ефективного й гнучкого управління, більш професійного й швидкого реагування на виникаючі проблеми та сучасних підходів до організації їх діяльності.

Список використаних джерел

1. Корчагова Л. М. Управление маркетингом образовательных услуг // Маркетинг. – 2004. – №6. – С. 69–76.
2. Мосюра А.І. Педагогічні умови використання маркетингових технологій в управлінні ЗНЗ / А.І. Мосюра. – Житомир, 2017. – 140 с.
3. Рябова З. В. Наукові основи маркетингового управління в освіті: монографія / З. В. Рябова. – К.: Пед. думка, 2013. – 268 с.
4. Галкина О.В. Роль и место понятия «организационно-педагогические условия» в терминологическом аппарате педагогической науки: автореф. дисс. на соиск. уч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования» / О.В. Галкина. – Самара, 2009. – 19 с.

К.І. Тарасюк,

викладач вищої категорії, старший викладач

Коледжу інженерії та управління Національного авіаційного університету

О.А. Михайленко,

викладач вищої категорії Коледжу інженерії та управління

Національного авіаційного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПОШУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ

В наш час суспільство потребує ініціативних та самостійних спеціалістів, здатних постійно вдосконалювати свою особистість. В таких умовах науково-пошукова робота студентів – це процес, що формує майбутнього спеціаліста шляхом індивідуальної пізнавальної роботи, спрямованої на пошук нових знань та вмінь.

Студенти з допомогою викладачів повинні набути вмінь користуватися науковою, довідковою та методичною літературою, виданою як рідно., так і на іноземною мовами; перекладати тексти за спеціальністю як на рідну, так і на іноземну мову; редагувати ці тексти; володіти методикою перекладу та реферування; володіти навичками комп'ютерної обробки даних та навичками пошуку інформації в т. ч. і в системі інтернет. Головна мета організації та розвитку науково-пошукової діяльності студентів коледжу є підвищення рівня пошукової підготовки молодших спеціалістів та виявлення талановитої молоді для подальшого навчання в вищих навчальних закладах України та Європи.

Протягом багатьох років викладачі комісії іноземних мов КІТУ НАУ, планують і здійснюють навчально-пошукову та науково-пошукову роботу в навчальних кабінетах коледжу.

Освітні технології, запроваджені нами, мають на меті забезпечення оволодіння культурою мислення, потребу в постійному оволодінні новими, використання комп'ютерної та аудіовізуальної техніки. Ми вважаємо, що

система професійної підготовки повинна бути спрямована на підготовку фахівця нового мислення, для якого культом є пошук знань, а не знання, як певний об'єм інформації.

Така робота проводиться за двома етапами. Перший етап – навчально-пошукова робота для студентів першого та другого курсів. На цьому етапі студенти набувають первинних вмінь та навичок дослідницької діяльності виконують самостійну роботу з творчими завданнями, готують реферати, працюють в бібліотеці та навчальних аудиторіях, анотують літературу; набувають вміння обробляються та фіксуються в ході всього навчально-виховного процесу: під час навчальних занять та на засіданнях студентського предметного гуртка.

До форм організації пошукової діяльності на цьому етапі можна віднести олімпіади, конкурси товарів та конспектів, студентські наукові семінари та домашні завдання за елементами творчого пошуку. Результатом роботи є формування позитивної установки на самостійний пошук необхідної інформації в різних джерелах в т. ч. і в інтернеті.

Другий етап – це безпосередньо дослідницька діяльність студентів старших курсів. На цьому етапі до керівництва навчально – пошуковою діяльністю долучаються викладачі професійного циклу, які здатні професійно зорієнтувати зацікавлених студентів.

Наукові дослідження, які проводять студенти під керівництвом викладачів спец предметів, розвивають професійне мислення, формують творче ставлення до обраної професії, сприяють підвищенню рівня професійної компетентності.

Як відомо, у віці 15–17 років у дітей активно розвиваються інтелектуальні здібності, а на їх основі формується базисне вміння мислити. Це означає, що науково-пошукова робота студентів повинна бути сучасною, актуальною та мати значущість.

Науково-пошукова робота в коледжі проводиться за напрямками:

- формулювання завдань для навчально-пошукової та науково-дослідної роботи студентів;
- безпосереднє виконання студентами НПР та НДР;
- керівництво НПР та НДР;
- надання викладачем консультативно-методичної та організаційно-технічної допомоги студентам.

Форми та методи, які забезпечать формування дослідницької компетенції у студентів:

- навчальна пошуково-дослідна діяльність;
- поза аудиторна пошуково-дослідна діяльність;
- самостійна пошуково-дослідна діяльність.

Основні принципи організації дослідницької діяльності:

- від простих форм дослідницької роботи до складних;
- безперервність (робота повинна розпочатися на першому курсі і тривати протягом усього навчання);
- тісна взаємодія всіх рівнів досліджень;
- міжпредметні зв'язки;
- спадкоємність та етапність (від навчально-дослідної роботи через курсову роботу до дипломного проектування);
- мотивація до дослідницької діяльності (демонстрація досягнень – виставки та постери з кращими курсовими та дипломами роботами);
- наявність основних знань про дослідницьку роботу, її принципи, методи, етапи.

Основні види науково-пошукової роботи в коледжі:

- написання та захист рефератів;
- підготовка та захист презентації;
- підбір демонстраційного відеоматеріалу на задану тему коментування;
- переклад з англійської мови наукових, технічних та економічних текстів та статей;
- підготовка та участь у студентських конференціях, як коледжійних так міжвузівських, за самостійно обраною темою;
- виконання індивідуальних домашніх завдань (підготовка міні- доповідей, повідомлень, написання есе на задану тему)з елементами науково-пошукової роботи;
- підготовка та участь в олімпіадах.

Наші викладачі здійснюють диференційований підхід в керівництві науково-пошуковою роботою студентів, приділяючи більшу увагу тим, які прагнуть творчого розвитку.

Щороку ми проводимо коледжійні конференції в рамках предметного тижня англійської форми, залучаючи до участі старшокурсників та бакалаврів усіх спеціальностей. Готуючи учасників до виступів, викладачі комісії іноземних мов, співпрацюють з викладачами професійних дисциплін, запрошуючи їх у якості консультантів та членів журі. Організація коледжійної конференції передбачає не лише визначення учасників та консультантів, а й наступні пропозиції:

- визначення мети заходу;
- затвердження тем і проблем винесених на конференцію;
- визначення термінів подання тез доповідей та презентацій (в електронному варіанті) та безпосередньо науково-пошукових робіт;
- надання докладної інформації про вимоги до оформлення презентацій, тез та доповідей.

Для активації науково-дослідної роботи студента потрібно:

- збільшення практичної значимості студентських робіт;
- надання можливості публікувати результати досліджень в наукових журналах та збірниках;
- встановлення постійних контактів зі студентами та професорами наукових центрів та університетів;
- відбір найбільш здібних студентів для наукової діяльності;
- моральне стимулювання.

Процес підготовки студентів до наукової роботи стане результативним, якщо вони будуть залучені до різних форм дослідницької діяльності. Така результативність наукової роботи в підготовці студентів до майбутньої професійності діяльності великою мірою визначається своєчасних стимулюванням, як моральним, так і матеріальним.

Лише спільними зусиллями можна забезпечити безперервність ланцюжки здібний школяр – активний студент – обдарований магістрант – талановитий аспірант- видатний науковець.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта України. – 2002. – №17. – С. 2–8.
2. Закон України «Про державні цільові програми» // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №25. – С. 276–300.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність»//Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 2–3. – С. 18–33.
4. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні» Відомості Верховної Ради України. – 2003.
5. Кремень В.Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати. – К.: Грамота, 2005. – 448 с.
6. Перелік основних видів наукової роботи науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів / Вища освіта в Україні. Нормативно-правове регулювання за заг. ред. А.П. Зайця, В.С. Журавського. – К.: ФОРУМ, 2003. – 950 с.

К.І. Тарасюк,

викладач вищої категорії, старший викладач
Коледжу інженерії та управління Національного авіаційного університету

О.А. Михайленко,

викладач вищої категорії Коледжу інженерії та управління
Національного авіаційного університету

СОЦІАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК НЕВІД'ЄМНА СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Спеціаліст нового покоління повинен бути достатньо розвинутим в сучасному інформаційному світі. Відповідно до нових стандартів, фахівець будь-якої галузі повинен вміти налагоджувати міжкультурні, наукові зв'язки, брати участь у міжнародних симпозиумах та конференціях, вивчати досвід своїх закордонних колег, орієнтуватися в найновіших досягненнях техніки та електроніки, підтримувати ділові та партнерські контакти. Особливою вимогою для студентів технічних спеціальностей є знання хоча б двох іноземних мов.

У сучасного випускника технічного вузу зацікавленість до вивчення іноземних мов виникає з досить раціональних причин:

- потреби спілкування з зарубіжними партнерами та конкурентами;
- необхідність у науковому та соціокультурному спілкуванні з іноземцями;
- потреба володіти кількома мовами для виконання професійних обов'язків;
- робота, навчання чи підвищення кваліфікації за кордоном;
- бажання отримувати найновішу інформації щодо ІТ-технологій та новинок цифрової електроніки;
- бажання мати друзів на різних континентах.

Тому вже не достатньо володіти іноземною мовою з використанням словника. Потрібно мати певний лексичний запас не тільки загальноживаної мови, а й мови професійного спрямування. Не менш важливим є володіння навичками писемного мовлення.

Враховуючи основні мотиви щодо вивчення іноземних мов, ми працюємо за напрямками:

- участь у наукових конференціях.
- перемови з іноземними партнерами.
- відпочинок.

Ми вчимо своїх студентів не лише географічних назв англійською мовою, а й правил поведінки в аеропорту, в готелі, в ресторані, особливостей спілкування з людьми інших країн, поваги до їх традицій побуту, історії та

культури, не занижуючи при цьому своєї гідності та самооцінки, та права гордитися рідною країною.

Навчання за кордоном.

Це не лише можливість отримати диплом одного з європейських чи американських вузів, а й проходити підвищення кваліфікації. Враховуючи це, на заняттях у старшокурсників ми робимо акцент на такі можливості та вчимо заповнювати анкети, резюме, правильно мотивувати своє бажання навчатися в тому чи іншому ЗВО.

Зацікавленість у нових знаннях.

Ми мотивуємо читати першоджерела як в друкованих виданнях, так і в мережі інтернет, переглядати фільми, відвідувати кіноклуби та розмовні клуби, які ведуть носії мов. Така діяльність дає швидкий результат: студенти збагачують свій лексичний запас, позбавляються мовного бар'єру, звикають до швидкого темпу мовлення та різних діалектів.

Бажання мати друзів за кордоном.

Багато молодих людей КІТУ НАУ мають друзів в Америці, Канаді, Польщі, Чехії та інших країнах. Вони залюбки ведуть електронне листування, спілкуються Skype, їздять на канікули до друзів та родичів. Ми завжди допомагаємо їм підтримувати спілкування. Консультуємо щодо етикету ведення електронної переписки, допомагаємо з перекладом та ін.

Важливим фактором в нашій роботі є те, що більшість студентів, які вступили до нашого коледжу, мотивовані щодо вивчення англійської мови, зацікавлені в подальшому вдосконаленні вмінь та навичок, пов'язують своє професійне майбутнє зі знаннями 2-3-х іноземних мов (крім англійської, надають перевагу польській та німецькій). Проте наш досвід показує, що одного бажання мало. Адже до ЗВО нефілологічного профілю переважно вступають випускники шкіл, які слабо володіють розмовним рівнем англійської мови, не враховуючи відносно невеликого відсотка тих, що навчалися в спеціалізованих класах чи гімназіях, працювали з репетиторами чи відвідували мовні курси. Крім того, перед нами багато років стоїть проблема обмеженої кількості годин, виділеної на вивчення іноземної мови. Тому ми максимально використовуємо саме ті методи і технології навчання, які сприяють раціональному використанню виділеного нам часу та велику увагу приділяємо самостійній роботі студентів, яка стимулює їх працювати з необхідною літературою, вдосконалює навички самостійного опрацювання лексичного та граматичного матеріалу.

Застосування інтерактивних методів навчання в поєднанні з традиційними дає нам змогу навчити студентів за короткий період часу розуміти мовлення носіїв мови, перекладати та розуміти спеціалізовані, професійні тексти, опанувати особливості наукового стилю та підтримувати бесіду на професійно-орієнтовану тему.

Перед нами стоїть складне завдання – навчити та виховати особистість, яка буде конкурентно-спроможною на ринку праці після закінчення нашого навчального закладу, відчуватиме себе гідно серед колег та у соціумі, розумітиме свої права, буде поважати права та переконання оточуючих людей. Це мають бути фахівці, здатні творити державність в нових історичних умовах.

Список використаних джерел

1. Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н.К. Скляренко // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С. 3–7.
2. Бондар Л. Проблема громадянської компетентності // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 3. С. 64
3. Компетентісний підхід у сучасній українській освіті: світовий досвід та українські перспективи/ Під заг. ред. О. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004.
4. Охріменко М. особистісно орієнтований підхід до формування активної громадської позиції учнів // Історія України. – 2002. – №45.
5. Родигіна І.В. Компетентісно орієнтований підхід до навчання. – Х.: Вид. група «Основа», 2005.
6. URL: www.osvita.biz
7. Колкер Я.М. Практична методика вивчення іноземних мов. – М.: ІЦ «Академія», 2000. – 264 с.

УДК 373.51

А.Ф. Царапкіна,

Щастинська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №1 імені Костянтина Кутового
Новоайдарської районної ради Луганської області,
заступник директора з навчально-виховної роботи, учитель математики

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК БАЗОВОЇ КОМПОНЕНТИ ІННОВАЦІЙНОСТІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. Розглянуто питання інформатизації середньої освіти та забезпечення підвищення якості освіти за рахунок повсюдного впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічний процес. Визначено значимість застосування технічних засобів і електронних освітніх ресурсів, їх вплив на інноваційність освітнього процесу. Запропоновано модель використання інформаційно-комунікаційних технологій середньої освіти.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, інновації, педагогічний процес, середня освіта.

Постановка проблеми. Сьогодні головним прискорювачем рівня розвитку суспільства стає інформатизація, яка, на одностайну думку фахівців, майже неможлива без комп'ютеризації системи освіти. Ця проблема в педагогічній науці за своєю значимістю виходить на перше місце. Одним із основних завдань середньої освіти є виконання вимог Державного стандарту загальної середньої освіти, підготовка учнів (вихованців) до подальшої освіти і трудової діяльності. Виконання цього завдання не можливе без продуктивного впровадженні інформаційно-комунікаційних технологій в педагогічний процес. Технологічна основа інформаційно-освітнього середовища, організованого з використанням розширених дидактичних можливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій і розподілених інформаційних ресурсів мережі Інтернет відкриває нові перспективи вдосконалення середньої освіти. Крім того, значимість переходу навчальної роботи на новий етап, із застосуванням технічних засобів, є продиктовано необхідною частиною для формування в учнів умінь, знань і навичок, пошуку рішень практичних і навчальних задач. Впровадження в освітній процес інформаційних технологій навчання може послужити основою для становлення принципово нової форми середньої освіти, яка підтримується технічними засобами і мотивується результатами навчання. Процес інформатизації освіти робить актуальною розробку підходів використання потенціалу інформаційних технологій у навчанні.

Стан дослідження. Різноманітні аспекти впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у навчальний процес привертали увагу багатьох дослідників. Дидактико-педагогічні та методичні проблеми інформатизації навчального процесу вивчали В. Болтянський, В. Безпалько, Ю. Дорошенко, М. Жалдак, В. Монахов, Н. Морзе, Ю. Рамський, В. Розумовський, О. Співаковський, методології та теорії інформатизації присвячені праці В. Бикова, А. Єршова, М. Жалдак, М. Корець, В. Монахова, формуванням основ інформаційної культури та комп'ютерної грамотності займались В. Бородіна, Г. Воробйов, І. Геллер, Н. Гендіна, Б. Гершунський, А. Гуржій, Н. Ничкало, та інші. Аналіз ступеня розробки різних аспектів зазначених проблем засвідчив недостатнє дослідження питань, які пов'язані з розглядом особливостей використання нових інформаційно-комунікаційних технологій, та визнання форми роботи за умов модернізації навчального процесу.

Метою статті є вивчення впливу засобів інформаційно-комунікаційних технологій на інноваційність навчального процесу закладу середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Інноваційний потенціал освітніх закладів, має на увазі здатність цих закладів створювати, сприймати, реалізовувати нововведення, а також своєчасно позбавлятися від всього застарілого і недоцільного. Ця здатність виникає внаслідок творчих прагнень

педагогічного колективу, його ставлення до нововведень. Н. Морзе зауважує, що інноваційна діяльність є одним з аспектів роботи сучасного освітнього процесу в режимі розвитку, і являє собою послідовність певних стадій, які характеризуються позитивними якісними змінами [1, с. 53].

Огляд поточних тенденцій показує, що сучасна практика включення інформаційно-комунікаційних технологій в освіту, створює «фон» навчальної діяльності, та урізноманітнює середовище навчання. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічний процес має на увазі не стільки і не тільки розгляд технічних питань, скільки рішення проблем розробки, застосування та верифікації нових педагогічних технологій. Велике значення надається підключенню освітніх установ до мережі Інтернет, який відкриває широкі перспективи в сфері освіти, бо повноцінне використання можливостей Інтернету дає змогу модифікувати традиційні методи навчання, адаптувати їх до суспільних запитів в сфері освіти.

Інформатизація освіти розглядається сьогодні як невід'ємна частина процесу інформатизації суспільства в цілому і як один з обумовлюючих факторів переходу до інноваційності середньої освіти, тому що нарівні з розвитком інформаційних структур відбувається процес технологізації всіх сфер життєдіяльності. Поява різних електронних ресурсів навчального призначення створює багатокомпонентне інформаційне поле в вигляді графічних зображень, аудіовізуальних, звукових, текстових повідомлень, яке стає специфічним оточенням учня.

В основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій лежать педагогічні програмні засоби, супроводжувані методичним і дидактичним забезпеченням. М. Кадемія наводить таку класифікацію використовуваних в навчанні програмних засобів: програми-тренажери; демонстраційні програми; інформаційно-довідкові програми; проблемно-орієнтовані програми; програми контролю і тестування знань; навчальні програми; програми імітаційного моделювання і лабораторних робіт [2, с. 86–92].

Малюнок 1 ілюструє модель використання інформаційно-комунікаційних технологій середньої освіти.

Малюнок 1. Модель використання інформаційно-комунікаційних технологій середньої освіти*

*розроблено автором на основі аналізу літератури [3,4]

Інформаційно-комунікаційні технології розширюють можливості освітнього середовища не тільки різноманітними програмними і апаратними засобами, але й додатковими можливостями і здібностями суб'єктів освітнього процесу. Так, використання в роботі засобів інформаційно-комунікаційних технологій дозволяє:

– учню: підвищити мотивацію до навчання і отримання знань, розвинути креативність, творче мислення, самостійність особистості, активізувати самостійну пізнавальну, пошукову діяльність і вміння формулювати і ставити перед собою цілі;

– вчителю: забезпечити проведення особистісно-орієнтованого навчання, розвинути інформаційно-комунікативної вміння, пізнавальну діяльності, самостійність в роботі зі збору і обробці отриманих результатів, виявити нестандартне відношення до організації освітнього процесу.

Практика використання інформаційно-комунікаційних технологій в якості засобів і середовища навчання в освітніх установах показує, що комп'ютер використовується переважно для вивчення предмету «Інформатика». В навчальному процесі інших дисциплін інформаційно-комунікаційні технології застосовуються лише епізодично, але світовий досвід констатує що, педагогічно успішною є стратегія розширення можливостей педагогів всіх дисциплін за рахунок можливостей комп'ютера, що забезпечить більш успішне формування знань і умінь, надасть нові можливості в вивченні учнів, та індивідуалізує навчання. Умовами віднесення інформаційно-комунікаційних технологій до навчальних є їх задоволення основним принципам педагогіки, а також вирішення раніше нерозв'язаних в рамках класичної дидактики завдань засобами передачі інформації, якими виступають комп'ютерна техніка і телекомунікаційні технології.

Висновок. В результаті впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в сферу освіти сучасний викладач отримує потужний стимул для власного професійного, творчого розвитку, завдяки чому підвищується якість освіти, та реалізуються глибинні цілі системи освіти, істотно впливаючи на її зміст, ведуть до вироблення принципово нових освітніх методів, дозволяючи здійснити на практиці фундаментальні педагогічні принципи ефективно реалізовувати методи, що активізують творчу активність учня – тобто створити умови інноваційності освіти.

Список використаних джерел

1. Морзе Н.В. Основи інформаційно-комунікаційних технологій. / Н.В. Морзе. – К.: Видавнича група BVH, 2008 – 352 с.
2. Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі: Навчальний посібник. / М.Ю. Кадемія, І.Ю. Шахіна. – Вінниця, ТОВ «Планер». – 2011. – 220 с.
3. Кадемія М.Ю. Підготовка майбутніх вчителів до використання ІКТ: навчально-методичний посібник. / М.Ю. Кадемія, Л.С. Шевченко, О.В. Шестопалюк. – Вінниця, 2009. – 100 с.
4. Гуревич Р.С. Навчання у телекомунікаційних освітніх проектах (з досвіду роботи): навчально-методичний посібник для педагогічних працівників ПТНЗ, загальноосвітніх шкіл, ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти. / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, Л.С. Шевченко / За ред. проф. Гуревича Р. С. – Вінниця, 2007. – 138 с.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Jarosław Kamiński,

Computer Science student

Siedlce University of Natural Sciences and Humanities

THE USE OF IT TOOLS IN TEACHING MATHEMATICS TO CHILDREN AT EARLY SCHOOL AGE

Abstract. Nowadays children much more often use IT facilities than it was a few years ago. To some extent, this is due to the development of technology, but also to the parents' approach to raising a child. IT tools can support children's learning.

In the Polish education system, we understand the early school stage as the beginning of the primary school period, i.e. grades 1-3, i.e. children aged around 6-9 years. During this period, one teacher who teaches the role of teacher. Ratings are given descriptively, and learning is geared towards maximum understanding of the material. Technology comes to the rescue here. Many children do not like mathematics because they simply do not understand it, cannot imagine some issues, etc. A teacher in this situation has several options. For example, he can use an interactive whiteboard that will undoubtedly make the lesson more attractive in the eyes of students, but also focus their attention on the task being solved.

The advantage of using interactive whiteboards is that you increase the pace and effectiveness of learning math. According to British research, students aged 5-7 acquired material intended for two years by 4.75 months faster than their classmates who did not use the boards. In contrast, students aged 7-11, having average or higher grades, learning using modern technologies shortened the learning time assumed in the curriculum by 3.5 months, and students with grades lower than the average by 4.3 months. After completing the research, it turned out that students were better at solving complicated and difficult tasks. The obtained research results show that the interest in the topic discussed in class was greater than when using traditional teaching methods. Another way to encourage children to learn is to use a projector and the internet in class. It is about showing students that the internet can be used for scientific purposes, not just entertainment. The teacher may, on the occasion of tasks in the field of geometry, show students the animation of various spatial figures, because imagining such figures

in space can be a problem for a few-year-old student. In this way, the teacher not only stimulates the students' imagination, but encourages them to browse mathematical websites. Thanks to this, the child can systematize the knowledge acquired during the lesson and expand it. Another suggestion for the teacher is to use a graphic program. Thanks to this, students can create various figures themselves, on which, for example, a mathematical task is based. Paint is one of the best-known programs to create your own objects. For a few-year-old child, it is a lot of possibilities, taking into account the fact that it is a program installed on every computer at the factory. With this solution, students are even more involved in solving the task, while developing their imagination. Despite so many methods to make your classes more attractive, you must always remember that a computer program cannot be suspended in a vacuum. Before starting a child's adventure with technology, remember to provide basic knowledge about the topic. You should consider the need to combine messages already known with new ones. The student should first learn the theory using the traditional method, only then consolidate and expand the acquired knowledge with the help of developing information technology. Otherwise, the result of our actions may be counterproductive.

Summary. When introducing new learning methods to your child, you must remember that not every child will use teaching aids as intended. Children should be made aware of the dangers of misusing, for example, the internet. Therefore, each party, teacher and student, should have clearly defined goals and a sincere desire to achieve them. The teacher in the field of their own development should be interested in technological novelties and become familiar with their operation, so as not to lose time in class. After working with the program, he should put emphasis on the culture of working with a computer, which will pay off in the future for the child. The student should learn and understand the basic principles of occupational health and safety and comply with them.

References

1. Kinal M., Wykorzystanie nowoczesnych technologii informacyjnych w procesie dydaktyczno-wychowawczym przez nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej i przedszkolnej, Media i technologia informacyjna w wychowaniu i edukacji dzieci, Cracow 2015.
2. Pietrasik-Kulińska K., Stańdo J., Szuba D., Wykorzystanie narzędzi informatycznych wspierających proces uczenia się, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warsaw 2017.
3. Zabłocka A., Matematyczna edukacja wczesnoszkolna i możliwość jej rozwoju przy użyciu narzędzi informatycznych, Materiały pokonferencyjne III Ogólnopolskiej Konferencji Interdyscyplinarnej "Współczesne zastosowania informatyki", Instytut Informatyki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego, Siedlce 2017.

Ю.М. Тичинська,
студентка факультету математики та інформатики
Державного вищого навчального закладу
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
науковий керівник: **О.О. Власій,**
кандидат технічних наук, доцент кафедри
математики та інформатики і методики навчання
Державного вищого навчального закладу
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

ВИВЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕБ-РОЗРОБКИ НА МОДЕЛІ КОЛЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Сьогодні інформація доступна практично кожному, тому акценти навчання зміщуються з передачі та відтворення інформації на вміння знайти нову сферу її використання. Цифрові технології дозволяють багато в чому спростити роботу, здебільшого автоматизувати її, та центральною фігурою діяльності залишається людина, яка вміє працювати як самостійно, так і у взаємодії з іншими. Одними з ключових навичок особистості у 21 столітті є критичне мислення, вміння комунікувати та співпрацювати в колективі [1]. Відомо, що досягнення колективу виявляються істотно вище, ніж проста сума інтелектуальних досягнень окремих його учасників [2]. Однак не завжди множина взаємозв'язаних елементів викликає синергію, а лише тоді, коли вони утворюють єдину систему, мають спільну мету, взаємодіють між собою та навколишнім середовищем.

У сучасному світі Інтернет став невід'ємною частиною життя людини, тому першим джерелом пошуку необхідної інформації виступають веб-сайти, а запити на їх створення набули неабиякої популярності. Одночасно зростає і потреба в сучасних та ефективних методах навчання, які дозволяють не лише опанувати понятійний апарат основ сайтобудування та сформуванню системи вмінь та навичок, але й закласти необхідні компетентності для подальшої діяльності. Істотною складовою вивчення процесу веб-розробки повинно бути розуміння, що люди та взаємодія важливіші за процеси та інструменти. Навчити учнів у процесі реалізації сайту-проекту виконувати різні ролі – координатора, мотиватора, генератора ідей, критика, виконавця, контролера, – означає сприяти розумінню не лише самого процесу розробки, але і важливості ролі кожного учасника проекту. Усвідомлення відповідальності за свою діяльність в реалізації спільного проекту закладає основу успішного навчання, пробуджує пізнавальний процес, формує різні моделі форм взаємодії людей, навчає самоорганізації та оптимізації роботи. Робота в командах вчить правильної етики взаємодії, відповідальності за свої дії та команди в цілому,

розуміння різних соціальних ролей. Зауважимо, що, на переконання багатьох психологів, індивідуальне навчання є неприродною формою навчання, яка часто є менш дієвою та результативною за групові формати [3].

Процес створення веб-сайту – це складна послідовність дій, що включає моделювання взаємопов'язаних об'єктів та їх властивостей, що підкоряються механізмам DOM-дерева (Document Object Model – об'єктна модель, що використовується для HTML-документів) для їх організації в єдине ціле. Важливо зрозуміти, що, як і сукупність учнів, які взаємодіють за певним правилом для результату, так і набір елементів організовується за тими самими законами. Тому навчившись будувати зв'язки в колективних взаємодіях в матеріальному світі, учень з легкістю може організовувати елементи у віртуальному просторі, а не навпаки.

Колективне навчання, в порівнянні з традиційними, орієнтованими на особистість, підходами, та засноване на змаганні, вчить не лише засвоювати інформацію та відтворювати знання на практиці, але й взаємодіяти з іншими, шукати нові шляхи вирішення проблемної ситуації, будувати стратегії співпраці, обирати самому наступні теми для пізнання, вчитись вчитись без допомоги вчителя, шукати нові області для дослідження, робити самостійно висновки та здійснювати колективний аналіз, відчувати відповідальність за іншого, допомагати та їх навчати, шукати помилки в роботі товариша та методи їх усунення. Під час колективного навчання активуються міжособистісні стосунки між учнями, з'являється усвідомленість процесу пізнання.

На сьогодні доступно багато відкритих ресурсів, які можна використати для вивчення html та css. Освітні онлайн-платформи (наприклад, htmlacademy, prometeus та ін.) містять курси для вивчення веб-розробки, є багато підручників, які містять інформацію для засвоєння даної теми, але лише на рівні пам'яті, без використання творчого мислення та механізмів для побудови нового та невідомого з отриманих знань. Тому актуальною є проблема вивчення технологій сайтобудування на основі колективної моделі для розвитку комунікативності та формування вміння виробляти колективну стратегію для виконання завдань.

Зважаючи на все вищесказане, було розроблено навчальний курс “Основи сайтобудування” на моделі колективного навчання, метою якого є сформулювати поняття розмітки відповідно до мети та контенту сайту; навчити розробці веб-сторінок згідно макету за допомогою html та css; розвинути абстрактне мислення, лідерські якості, вміння працювати в колективі; виховати прагнення до розвитку нових якостей для професій майбутнього; сформулювати навичку роботи в команді та вироблення колективної стратегії.

Для засвоєння теоретичного матеріалу курсу передбачається використання кращих педагогічних практик в даному напрямку, які є доступні на відкритих он-лайн ресурсах. Колективна модель навчання реалізується через систему практичних завдань, спроектованих на необхідності пошуку креативних рішень через взаємодію. Наявність етапів навчальних занять для обговорення теми, планування, розбиття задачі на підзадачі, розподіл відповідальності за виконання між учасниками, командний аналіз виконаного та проведення етапу покращення для усунення помилок та виявлення методів їх уникнення в подальшому – усе це дозволить підготувати школяра до вміння працювати у колективі у будь-якій сфері діяльності. Розроблений курс розрахований на вік учасників 12-14 р. та передбачає не тільки навчити створювати прості веб-сторінки мовами html та css, працювати з програмою SublimeText3 та здійснювати пошук і аналіз інформації, але й забезпечити розвиток проектного та алгоритмічного мислень, вміння працювати із загальним та частковим, аналізувати та коригувати роботу співробітника, спрогнозувати подальші кроки до виконання та здійснювати оцінку складності завдань.

Розроблений матеріал пройшов апробацію в тестовій групі з 12 учнів на базі ПП “ІнфоЛогос” (Школа комп’ютерної майстерності), та отримав позитивні відгуки учнів та методистів закладу, а також було виявлено зростання в учнів мотивації до навчання та відповідальності за його результати. Матеріал можна використовувати для викладання основ сайтобудування та веб-технологій у навчальних закладах з урахуванням сучасних вимог для отримання професії та успішної взаємодії у суспільстві.

Надалі планується розробка методичного забезпечення для всього курсу з використанням проектних технологій.

Список використаних джерел

1. Lamb S., Maire Q., Doecke E. Key Skills for the 21st Century: an evidence-based review. Sydney: NSW Department of Education, 2017.
2. Елена Наймарк. Измерение «коллективного интеллекта» оказалось возможным. URL: <https://cutt.ly/PeYp1Wu>.
3. Ідеї. Натхнення. Рішення: посіб. для тренерів неформ. освіти / Н. Трамбовецька [та ін.]; упоряд. Н. Трамбовецька. Київ: Інша освіта, 2015. 70 с.

О.В. Шкварчук,

студент Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ МОЛОДШИМ ШКОЛЯРЕМ ТЕЛЕЕФІРУ

Анотація. У статті досліджено особливості сприйняття молодшим школярем телеефіру. В сучасному суспільстві людина з самого раннього дитинства залучена в інформаційний простір. Особливою силою морально-естетичного та емоційного впливу на дітей володіють мультиплікаційні фільми. У статті розглянуті деякі особливості сприйняття даного виду мистецтва, властиві дітям молодшого шкільного віку.

Ключові слова: медіаосвіта, сприйняття, мультиплікація, молодший школяр, медіатекст.

Постановка проблеми. Одним з найважливіших засобів, що надають в останні десятиліття ХХІ ст. істотний вплив на розвиток культури сім'ї і особистість дитини, є технічні засоби масових комунікацій, які все частіше називають мас-медіа. Це технічні засоби (друк, радіо, кінематограф, телебачення, Інтернет), з допомогою яких здійснюється поширення інформації (знань, духовних цінностей, моральних і правових норм тощо) на кількісно великі розосереджені аудиторії. Як оцінити вплив мас-медіа на сучасну сім'ю, підлітків, дітей? Звичайно, ніхто не в силах зупинити розвиток науково-технічного прогресу. Комп'ютер, електронна книга, Інтернет, ТБ, смартфон, інші технічні засоби є корисними інструментами, створюють додаткові можливості для людей. Члени сім'ї, використовуючи «світову павутину», кращі комп'ютерні навчальні програми, отримали можливість, не виходячи з квартири, спілкуватися з родичами і друзями, які перебувають за тисячі кілометрів від дому, отримувати освіту в кращих навчальних закладах світу, збирати інформацію у великих бібліотеках, інших міст і країн, здійснювати екскурсії по відомим музеям, мандрувати по віддалених регіонах і країнах, вивчати іноземні мови тощо. Тому вже ні один ретроград не заперечує проти значущості цих досягнень науково-технічного прогресу. Справа в іншому. Наскільки зміст того, що ми бачимо і чуємо, сприяє розвитку культури сім'ї, особистості дитини? Наскільки позитивним є вплив сучасних технічних засобів на масову свідомість дітей та школярів? Чи не слабшає в міру занурення членів сім'ї в комп'ютерний і телевізійний світ зв'язок з реальністю? Чи не сприяють сцени насильства на екрані посиленню агресивності підлітків?

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема впливу ТБ на формування особистості дитини в центрі уваги вчених з середини ХХ століття. Вважаємо за необхідне відзначити, що на даному етапі розвитку

медіапедагогіки розроблялися і продовжують розроблятися програми з виховання грамотного глядача в умовах телевізійної індустрії. Дослідження таких провідних фахівців, як А.В. Федорова, Є.Н. Бондаренко, Л.М. Баженова, Ю.Н. Усова, вже багато років спрямовані на вивчення педагогічного, творчого і духовно-морального потенціалу екранних мистецтв. Проте відсутні напрацювання щодо особливостей сприйняття молодшим школярем телеефіру.

Формулювання мети статті. Дослідження особливостей сприйняття молодшим школярем телеефіру.

Виклад основного матеріалу. Дитинство – час активного інтелектуального, фізичного, психічного розвитку, накопичення величезного запасу інформації, вражень, умінь і досвіду. Сьогодні дитина пізнає життя не тільки через безпосередній досвід або за допомогою оточуючих його дорослих. З самого раннього дитинства вона залучена в інформаційний простір: телебачення, кіно, всілякі електронні ігри, Інтернет, відео і багато іншого.

Сприйняття – це основний пізнавальний процес чуттєвого відображення дійсності, її предметів і явищ при їх безпосередній дії на органи чуття. Це основа мислення і практичної діяльності, орієнтація людини в навколишньому світі, в суспільстві. На основі сприйняття людини будуються відносини між людьми [3, с. 121].

Сприйняття навколишньої дійсності у дітей молодшого шкільного віку дещо інше, чим у дорослої людини. Причина цьому - особливості дитячого світосприйняття. Найчастіше молодший школяр має досить великий глядацький досвід, проте це зовсім не означає, що він адекватно усвідомив отриману інформацію.

Сприйняття – це набагато більш складний і глибокий процес, ніж просто підсумовування окремих відчуття. До моменту вступу в школу у дітей вже досить розвинені процеси сприйняття, але ще пов'язані зі значними труднощами, хоча від класу до класу стають більш правильні.

Великий інтерес для молодшого школяра все ще представляють мультиплікаційні фільми. Вони мають унікальний педагогічний потенціал: в незвичайній, ненав'язливій, наочній і барвистій формі здатні розкривати такі важливі і складні поняття, як дружба, вірність, добро і зло, взаємовиручка, співучасть, співчуття. Але можуть нести в собі і негативний вплив.

Медіа – частина простору, в якому відбувається розвиток особистості. Кожна дитина з моменту свого народження стає частиною складної системи світів, які переплітаються між собою, співіснують і вступають в різноманітну взаємодію. Особистість розвивається під впливом норм і цінностей, придбаних в ході міжособистісного спілкування, а також під впливом

різноманітних видів медіа. Для того, щоб навчитися жити в складному світі, дитина, яка тільки починає жити, повинна усвідомити, що навколо неї різноманітний світ, в якому необхідно з плином часу самовизначитися, знайти своє місце і прокласти власний шлях.

Діти різного віку мають певні психофізичні особливості свого розвитку, що суттєво впливає на сприйняття медіапродукції [1, с. 38]. Те, що лякає маленьку дитину, може не справити ніякого враження на старшу. Якщо дитина вже має певний життєвий досвід, це дає їй можливість адекватно оцінити правдивість зображення подій у медіа. А якщо через вік дитина ще не стикалася з такими реаліями, медіа можуть дати викривлені орієнтири про ці чи інші сторони життя і принести шкоду. В одному віці діти здатні наслідувати взяті з медіа зразки поведінки, в іншому – здатні критично осмислювати, приймати власне рішення. Докладний аналіз вікових особливостей сприйняття медіапродукції дітьми різного віку покладений в основу сучасної системи регулювання телеперегляду в багатьох європейських країнах. Спільними зусиллями медіа виробників та державних органів розроблені і впроваджуються різні позначення, які інформують споживачів медіапродукції про головні ризики та можливі негативні наслідки перегляду цієї продукції. Диференційовану нідерландську систему Kijkwijzer (кіквайзер – телегід) розробив НІКАМ (Нідерландський інститут класифікації аудіовізуальних медіа) [2, с. 193].

«Кіквайзер» – назва нідерландської рейтингової системи, використаної з початку 2001 року з метою розповсюдження інформації про можливий негативний вплив на дітей і підлітків медіапродукції (фільмів, відео, DVD, телевізійних програм). Мета системи – інформування насамперед батьків про можливі негативні наслідки медіапродукції, а також надання батькам допомоги в контролі за використанням медіа їх дітьми. Кіквайзер має п'ять вікових категорій: AL (для всіх віків), 6 (не рекомендовано дітям до 6 років), 9 (не рекомендовано дітям до 9 років), 12 (не рекомендовано до 12) і 16 (не рекомендовано до 16 років). Визначення чотирьох вікових обмежень, нижче яких продукція може бути шкідливою, вимагає від батьків, щоб вони на практиці визначилися для себе, як співвідносяться вікові категорії з їх дітьми, враховуючи індивідуальні особливості та інші умови життя дитини.

Молодші школярі набувають розуміння природи всієї медіапродукції. Вони здатні відрізнити фантастику (вигадку) від реальності, розвести реальність актора і його героя, усвідомити нереальність медійних подій. Однак дистанціюватися від придуманих медіапродуктів дитині важко до 12 років, коли її психіка поступово адаптується до таких завдань.

Здатність співчувати іншим людям – істотний момент, який змінює результат медіавпливу на дитину. До дев'яти років діти не здатні поставити себе на місце іншого. Це значно ускладнює розуміння мотиву, який лежить

в основі дій актора – чому він вчинив так чи інакше. Діти молодші 9 років не можуть також без сторонньої допомоги передбачити наслідки поведінки героя і подій, зображених в медіа. А дев'ятирічні діти можуть позитивно оцінювати те, що бачать в медіа продукції [4].

Діти молодшого шкільного віку часто мають менш розвинений самоконтроль, ніж більш дорослі діти. Це означає, що вони можуть швидше піддаватися спокусі наслідувати героїв, яких бачать в медіапродукції.

У багатьох дослідженнях показано, що діти молодшого шкільного віку критичніше ставляться до реклами, фільмів з насильством і іншої медіапродукції, ніж діти у віці 7 років і молодші. З дев'ятирічного віку дітям починає подобатися дивитися медіапродукти, призначені для дорослих.

У молодшому шкільному віці діти починають бачити оточуючий світ інакше, усвідомлюючи, що люди ставляться до певних соціальних груп і ці групи відрізняються одна від одної. Відповідно, діти починають оцінювати поведінку інших людей з точки зору їх соціального статусу. Починаючи з 9 років, молодші школярі частіше використовують фільми і телевізійні програми, щоб розширити свій соціальний досвід, дізнатися про нові можливості, побачити, як герої вирішують проблеми. Звичайно, адекватно оцінити і раціонально сформулювати свою думку про абстрактні соціальні загрози (наприклад, загроза війни) вони ще не можуть.

З дев'ятирічного віку здатність дітей абстрактно мислити швидко зростає, і вони можуть оцінити різні види гумору: пародію, іронію, сатиру. Вони вже можуть зв'язати візуальну картинку того, що відбувається на екрані з абстрактним значенням побаченого і загальним (поки ще досить обмеженим) уявленням про світ навколо себе. Молодші школярі в цьому віці мають більше можливостей визначити основну думку фільму і встановити зв'язок між попередніми і наступними сценами в медіапродуктах [5].

Діти цього віку вже не лякаються, зустрівшись з погрозами в медіапродукції, а навпаки – використовують власні способи зменшити страх. Вони подорослішали і можуть управляти своїм внутрішнім станом. Однак дев'ятирічні діти ще не в змозі повноцінно відрізнити співчуття до інших від своїх власних відчуттів і зіставляти ці почуття з системою морально-етичних норм соціуму.

Висновки. Існують певні вікові особливості сприйняття медіа, пов'язані з когнітивним розвитком дитини, здатність осмислено сприймати реальність із завданнями, які вирішує дитина протягом кожного періоду своєї соціалізації. Ці особливості настільки істотні, що без їх врахування неможливо коректно сформулювати наслідки медіавпливу, відповісти на питання про використання тієї чи іншої медіапродукції: позитивне воно чи негативне.

Психологічна логіка аналізу душевного стану дитини в умовах медіасоціалізації дає підстави для стурбованості певними негативними тенденціями. Тому необхідно підвищувати рівень медіапсихологічної компетентності батьків, відповідальних за забезпечення умов для всебічного розвитку особистості дитини.

Список використаних джерел

1. Костилева В. А. Телебачення для дітей. Погляд зсередини [Електронний ресурс] // Телекритика. – 2005. – URL; <http://www.telekritika.ua/lyudi/2005-12-21/6179>
2. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
3. Пальчевський С. С. Педагогіка: Навч. посіб. 2-е вид. / Степан Сергійович Пальчевський – К.: Каравелла, 2008. – 496 с.
4. Прейс І. Багато дивитись телевізор дітям – шкідливо! [Електронний ресурс] // Психологія. Вплив телебачення на розвиток дитини 2012. – URL: <http://anira.sumno.com/article/psychologiya-vplyv-telebachennya-na-rozvytokdytyny/>
5. Чупрій Л. В. Вплив телебачення та Інтернету на моральне та фізичне здоров'я дітей [Електронний ресурс] // Агентство стратегічних досліджень. – 2010. – URL :http://sd.net.ua/2010/08/17/children_tv_violence.html.

ІСТОРІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІКИ

О.М. Кін,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

СУСПІЛЬНО-КОРИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В 20-ТІ РР.. ХХ СТ.

Період 20-тих рр.. ХХ ст. характеризувався яскравими, бурхливими змінами усіх сторін суспільного життя. Особливе, масштабне піднесення спостерігалось в громадській активності студентів, яка проголошувалася однією з важливих напрямів підготовки майбутнього спеціаліста, а суспільно-корисна робота усвідомлювалася студентською молоддю нагальною потребою розбудови країни [1].

Зазначимо, що суспільно-корисна праця відбувалась на засадах колективізму, спільної діяльності, була безоплатною і добровільною. Складовими суспільно-корисної праці мали стати самостійність та активна участь у житті населення. Основними напрямками суспільно-корисної діяльності студентів були: участь у адміністративно-організаторській, побутово-господарській, навчальній, виховній роботі власних закладів освіти, організація та проведення роботи серед населення просвітницького спрямування, шефська допомога школярам, боротьба з неписьменством.

Особливо яскраво свідомо та активна громадська позиція студентської молоді виявлялася у питаннях допомоги малозабезпеченим студентам, покращенні умов життя, побуту та навчання студентів. За ініціативою свідомого студентства відбудовувалися та ремонтувалися гуртожитки, начальні аудиторій, їдальні, лікарні тощо.

Отже, цілком закономірним стало прагнення студентства розвинути максимальну самодіяльність у вирішенні питань харчування, лікування і взаємодопомоги студентів. Вже на початку 1922 р. стали виникати самостійні економічні об'єднання студентів – комітети з поліпшення побуту учнів та студентів. Так, у травні 1922 р. було створено Харківський КППУч, який об'єднував і відстоював економічні інтереси студентів інститутів, учнів технікумів та курсантів робітничих факультетів [2]. Впродовж 1922 р. КППУчі розпочали свою роботу і в інших містах України. Наркомос і ЦК

КП(б)У позитивно сприйняли появу нової організації студентства. У жовтні 1922 р. Головпрофос розробив положення про КППуч, де було зафіксовані умови і напрями його діяльності. А на першому Всеукраїнському студентському з'їзді (2.10.1923 р.) було ухвалене рішення про затвердження КППучів як державно-громадських органів [2].

КППучі набули офіційного статусу незалежних студентських громадських економічних організацій, які могли вести власну фінансову діяльність, володіти рухомим і нерухомим майном. Так вони мали на своєму обліку банки, хлібопекарні, майстерні, магазини, друкарні, санаторії, заводи, які обслуговували студентів на пільгових умовах. За допомогою КППучів студенти мали змогу підтримати власне матеріальне становище, заробити гроші. Працювали бюро праці студентів (студентські столи при бюро праці, бюро випадкових доручень при вищих навчальних закладах) надаючи студентам можливість отримувати погодинну роботу у вільний час [3].

Основними напрямками роботи КППучів були:

1. Допомога з житлом для студентів. КППучі займалися пошуком бюджетного житла для них, переважно гуртожитків. Так, в Одеській області перед 1925 н.р. вирішувалася проблема пошуку житлових приміщень у гуртожитках на 700 осіб [3].

Як правило для проживання студентства відводилися старі, частково зруйновані, погано або зовсім невідремонтовані приміщення. Тому головним завданням у вирішенні житлової проблеми стала організація ремонтних робіт, до яких залучалися самі студенти.

2. Організація гарячого харчування студентів. Першим кроком було обстеження матеріального стану студентів та з'ясування контингенту малозабезпечених студентів, які потребували особливої підтримки та допомоги. Ці студенти отримували гаряче харчування. Зверталася увага на витримку певної калорійності блюд для студентів та на дотримання вимог сервіровки [4, с. 100]. Особлива увага приділялася забезпеченню харчуванням хворих студентів, зазначалося про необхідність підсилити якість харчування для них та збільшити кількість порцій.

3. Медична допомога. Питання стану здоров'я молоді стояли дуже гостро. Так, за даними медичних обстежень, що проводилися спеціальною лікарською комісією в Одеській області 1924 р., 30% від загальної кількості студентської молоді хворіли на туберкульоз, 14% – на неврастенію, 12% – на анемію [4]. Особливе місце в ієрархії причин підвищення рівня захворювань та послаблення здоров'я відводили незадовільному санітарно-гігієнічному стану приміщень, у яких мешкали студенти та недотримання ними санітарно-гігієнічних вимог у побуті. Тому, в першу чергу, комітетом проводилися профілактичні санітарно-гігієнічні заходи. Спільно з

санітарними лікарями здійснювався регулярний нагляд за санітарно-побутовими умовами в студентських гуртожитках. Також велася широка просвітницька робота серед студентства: читання лекцій у гуртожитках, проведення бесід санітарно-гігієнічної тематики.

Список використаних джерел

1. Ряппо Я.П. Советская профессиональная школа: ее место и значение в системе просвещения и в нашем народном хозяйстве. Харьков: Госиздат Украины, 1926. 97 с.
2. Работа Харьковского Кубуча. Студент революції. 1924. №6. С.79 . Бюджет КУБУЧа за 1924-1925 бюджетный год. ДАОО України (Держ. архів Одеської області України). Фонд Р-248.Оп.1. Спр.35. Арк. 1-2.
3. Инструкция в развитие положения о комитетах по улучшению быта учащихся высших учебных заведений «КУБУЧ». ДАОО України (Держ. архів Одеської області України). Фонд Р-248.Оп.1. Спр.43. Арк. 73-76.
4. Доклад о состоянии КУБУЧа и материальном положении студенчества на 1 февраля 1925 г. ДАОО України (Держ. архів Одеської області України). Фонд Р-248.Оп.1. Спр.35. Арк. 98-110.
5. Перспективный план работы на 1924-1925 уч. Год. Фонд Р-248 Одесский КУБУЧ. ДАОО України (Держ. архів Одеської області України). Фонд Р-248.Оп.1. Спр.35. Арк. 295-296.

Н.В. Овчар,

аспірантка педагогічного факультету

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

науковий керівник: **В.В. Ворожбіт-Горбатюк,**

доктор педагогічних наук,

професор кафедри історії педагогіки та порівняльної педагогіки

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ЗАСОБІВ МУЛЬТИМЕДІА В ОСВІТІ

Постановка проблеми. Розвиток сучасної освіти України спирається на широке використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Їх інтеграція в усі галузі діяльності педагога є одним із концептуальних положень Нової української школи [5]. Використання ІКТ тісно пов'язане з різними засобами, що дозволяють реалізувати поставлену мету, дають більше можливостей в організації та проведенні навчального процесу. Одним із таких засобів є мультимедіа. Їх впровадження в освіту – історичний процес, що показує, як змінюються форми та методи навчання, освіта в цілому, розвиток особистості в залежності від інформаційної епохи людства.

Для повноцінного усвідомлення розвитку сучасних тенденцій в освіті варто спиратися на історичні аспекти використання засобів мультимедіа. Це дасть змогу детальніше уявити та глибше зрозуміти кінцевий результат навчання та шляхи його удосконалення.

Мета дослідження. Виявити основні етапи розвитку засобів мультимедіа в галузі освіти. Розглянути їх вплив на результати навчання.

Результати дослідження. Термін мультимедіа є досить багатограним. Дане слово (англ. *multimedia*) походить від лат. *multum* + *medium* – комбінування різних форм представлення інформації. Науковці С.Г. Григор'єв та В.В. Гриншкун, відносно галузі освіти, дають таке визначення терміну «мультимедіа» – це спектр інформаційних технологій, що використовують різноманітні програмні та технічні засоби з метою найефективнішого впливу на користувача (який став одночасно і слухачем, і глядачем, і читачем) [1].

Науковці Богатирьова Ю.І., Косарев П.А. вважають, що поява та поширення мультимедійних засобів навчання нерозривно пов'язана з історією розвитку інформаційних технологій [2].

Будучи частиною інформаційних технологій, засоби мультимедіа активно починають впроваджуватися у різні сфери життя. Сприяє цьому безперервний розвиток та удосконалення комп'ютера.

Зародження ідеології сучасного мультимедіа розпочинається з 1945 р. За дослідженнями Манакі А.Ф., основою стає концепція організації пам'яті «MEMEX», запропонована американським ученим Ваннівером Бушем. Вона передбачала пошук інформації відповідно до її смислового змісту, а не за формальними ознаками. Ідея знайшла свою комп'ютерну реалізацію у процесі створення гіпермедіа та мультимедіа систем і стала базовою для подальшого стрімкого розвитку напрямку [3, 4]. Проаналізувавши праці дослідників Воронкіна О.С., Грібан О.М., Манакі А.Ф., можна стверджувати, що основи використання засобів мультимедіа були закладені, але питання використання їх в освіті поки не піднімалося.

Так було до появи перших комп'ютерних систем із підтримкою мультимедіа (початок 1960-х – 1975 р. ХХ ст.). Еволюціонує процес розробки мультимедіа технологій, розширюється спектр їх використання, робляться перші кроки застосування мультимедіа у навчанні при вирішенні окремих навчальних задач [3]. Та, не зважаючи на розвиток технічного забезпечення, засоби мультимедіа в освіті не набули широкого використання. Причина цього полягає у невисокій продуктивності програмного забезпечення.

Перші експерименти з інтеграції та використання сучасного мультимедіа були проведені в 1975 р., зазначає Грібан О.М. До кінця 1980-х рр. ХХ ст. відбувається поширення мультимедіа технологій,

що включають текст, графіку, оцифровану мову, звукозапис, фотографії, мультиплікацію, відеокліпи і т. д. [4]. Таким чином, відбувається активна інформатизація суспільства, оскільки збільшується виробництво недорогих персональних комп'ютерів.

Науковець Григор'єв С.Г. зазначає, що з початку 1990-х рр. ХХ ст. йде подальший розвиток мультимедіа технологій та масове їх використання в освіті. Він окреслює мультимедіа (особливо гіпермедіа) додатки як ефективні засоби подачі навчального матеріалу, що дозволяють вільно здійснювати пошук потрібної інформації й вибирати її. Крім того, додатки, як правило, забезпечуються ефективними засобами оцінки та контролю процесу засвоєння інформації та придбання необхідних навичок [2].

В Україні дослідження питань використання сучасного мультимедіа для підтримки масового дистанційного навчання розпочалося на початку 1997 р. на базі Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН та МОН України [4]. Спираючись на дослідження Грібана О.М, зазначимо, що були створені науково-методичні засади використання мультимедіа в освіті, впроваджено безкоштовні дистанційні курси з даного питання, різноманітні навчальні програми для забезпечення відповідними знаннями майбутніх учителів.

На даний час, мультимедіа активно використовуються у багатьох сферах життя. Наприклад, видавнича справа – створення електронних посібників, в інформаційних центрах – бібліотеки, музеї тощо.

В галузі освіти засоби мультимедіа зарекомендували себе досить позитивно та отримали найбільш широке застосування. Технології та програми минулих років стали основою для багатьох сучасних пристроїв. Наприклад, інтерактивні дошки. Зараз вони є досить доступними та функціонально різноманітними. Такі дошки сприяють активізації кількох органів чуття одночасно, що позитивно впливає на якість засвоєння матеріалу. Даний спосіб отримання знань вважається найінтенсивнішим. Він дає можливість краще організувати індивідуальний підхід, полегшує роботу вчителя, активізує пізнавальну діяльність учнів.

Висновки та перспективи.

Навчання учнів, студентів та інших – це діяльність, що передбачає різні модальності. Нові пристрої та технології, зокрема засоби мультимедіа, покращують процес здобуття знань. Вони якнайкраще дозволяють реалізувати золоте правило дидактики «Усе, що тільки можливо, представляти для сприйняття відчуттями: видиме для сприйняття – зором; те, що можна чути, – слухом, запахи нюхом; те, що належить брати на язик, – смаком; доступне огляду – шляхом огляду. Якщо які-небудь предмети зразу можна сприймати декількома відчуттями, нехай вони зразу ж охоплюються декількома відчуттями» (Я.А. Коменський) [6].

Можна зробити висновок, що сучасні мультимедіа пройшли складний розвиток і становлення в освіті. І хоч деякі з них можуть здаватися досить незначними (наприклад, використання PowerPoint замість малюнків), та навіть вони можуть мати високий вплив на результати навчання.

Історичні аспекти вказують на те, що подальші перспективи розвитку засобів мультимедіа принесуть високі результати навчальної діяльності. Але їх досягнення спиратиметься на обізнаність вчителя та вміння подати навчальний матеріал, використовуючи сучасні технології.

Список використаних джерел

1. Григорьев С. Г. Мультимедиа в образовании [Электронный ресурс] / С. Г. Григорьев, В. В. Гриншкун – Режим доступа до ресурсу: <http://www.ido.edu.ru/open/multimedia/index.html>.
2. Информационные технологии в научной деятельности (курс для аспирантов, соискателей и молодых ученых ТГПУ им. Л.Н. Толстого) / Составители Богатырева Ю.И., Косарев П.А. 2005.
3. Манако А. Ф. Базові аспекти еволюції використання мультимедійних технологій в освіті [Електронний ресурс] / А. Ф. Манако, О. С. Воронкін. – Режим доступа до ресурсу: http://www.irtc.org.ua/dep105/publ/M+V2/M+V2.htm?fbclid=IwAR2pDbNkaNQq6y9buYjCvm_XsQKpkVj6_wk9Vi8u1sRFYMfleOu5e-sIW2A.
4. Мультимедиа технологии в образовании: исторический аспект рассмотрения (статья)печ.// Воспитательный потенциал исторического образования: сб. науч. ст. / ГОУ ВПО «Урал. гос. пед. Ун-т». – Екатеринбург, 2008. Часть II. – 338 с. С. 496–500.
5. Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://nus.org.ua/about/>.
6. Пальчевський С.С. Педагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: https://pidruchniki.com/1822100435399/pedagogika/didaktichni_poglyadi_komenskogo

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

О.А. Іванова,

викладач Комерційного технікуму
Дніпровського державного технічного університету

КАР'ЄРОЗОРІЄНТОВАНИЙ АСПЕКТ У ВИЯВЛЕНІ АКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ ФАХІВЦЯМИ СФЕРИ ПОСЛУГ

У нинішніх складних економічних, суспільних та соціокультурних умовах загострюється проблема усвідомлення майбутнім фахівцем особистої готовності до професійної діяльності. Означена проблема дозволяє констатувати, що одним із пріоритетних завдань сучасних фахових закладів освіти повинна бути не тільки підготовка висококваліфікованих, конкурентоздатних фахівців, а й сприяння формуванню активної професійної позиції, яка значно полегшить їхню реалізацію у професійному середовищі. Таким чином, на сучасному етапі актуальності набуває питання спрямування до активності фахівця у процесі фахової реалізації на основі активізації професійної позиції.

Одним із шляхів вирішення зазначених завдань щодо підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності є визначення форм виявлення фахівцем сфери послуг активної професійної позиції.

На нашу думку, однією із форм виявлення активної професійної позиції фахівців, зокрема у сфері послуг, є кар'єрна спрямованість. Саме властивість особистості рухатись сходами у межах професії, набувати авторитету й визнання у професійному середовищі свідчить про те, що людині небайдужа її соціально-професійна позиція, а значить вона виявляє активність щодо постійного її поліпшення.

Аналіз досліджень і публікацій засвідчує увагу вітчизняних та зарубіжних науковців до проблеми кар'єрного розвитку (А. Борисюк, Д. Грінхус, А. Деркач, Д. Закатнов, Е. Зеєр, Р. Калениченко, О. Кібанов, Д. Левінсон, Є. Могильовкін, Д. Сьюпер, Е. Шейн та ін.). Найбільш популярними вважаємо позиції А. Маркової, В. Лозовецької, М. Іконнікової.

Кар'єра – швидке, успішне просування в службовій, суспільній, науковій та ін. діяльності; досягнення слави, вигоди тощо[1].

У широкому сенсі «кар'єра» визначається як професійне просування, зростання, сходження до професіоналізму, перехід від одних етапів професіоналізму до інших, від вибору професії до оволодіння нею, потім зміцнення професійних позицій, у вузькому – посадове просування, при цьому йдеться не лише про оволодіння рівнем й ступенями професіоналізму, але й досягнення визначеного соціального статусу в професійній діяльності [5].

Маємо зауважити, що кар'єрна зорієнтованість формується ще на етапі професійного самовизначення та професійної підготовки. Це пояснюється тим, що саме тоді у студентів відбувається орієнтація на ринок праці, його вимоги, що спричиняє формування навичок самоменеджменту (самопрезентації, самореклами, рефлексії). Таким чином, кар'єрна активність виявляється через аналіз адекватності й перспективності обраної професійної траєкторії щодо ступеня реалізованості своїх здібностей, потреб та професійних амбіцій [2].

Для активної людини в ринковому середовищі відбувається постійний перегляд цінностей праці, зокрема, необхідність виживання змушує фахівця інколи відмовитись від свого покликання й обрати більш «прибуткову» професію. При цьому, сильна мотивація щодо матеріальних можливостей професії виявляє протиріччя між вибором фаху за покликом душі й відповідністю ринку праці. Отже, «слід враховувати, що в сьогоdnішніх умовах праці відбувається системне оновлення професій, а тому особистість має бути готова до перекваліфікації, перепідготовки та оновлення своїх професійних знань і умінь» [4].

У контексті нашого дослідження ми виділяємо кар'єрну самоефективність, інтернальний локус-контроль, адаптивність, готовність змінюватись, вміння вчитись, усвідомлення суб'єктом власних сильних та слабких сторін (кар'єрний інсайт) як найважливіші чинники, актуальні для виявлення кар'єрної спрямованості особистості [6].

Резюмуючи результати аналізу процесуальної суті кар'єри визначаємо три її аспекти:

- організаційний;
- особистісний;
- соціальний.

Організаційний аспект розвитку кар'єри означає цілеспрямоване посадове і професійне зростання, поступове просування службовими сходинками, зміна навичок, здібностей, кваліфікаційних можливостей і розмірів винагороди, пов'язаних з якістю діяльності працівника.

Особистісний аспект кар'єри передбачає розгляд цього явища з позиції особистості, що розкриває особливості бачення кар'єри конкретного працівника з урахуванням його особистісних характеристик та здатностей.

З цим пов'язане вираження індивідом суб'єктивної оцінки (самооцінки) характеру перебігу власного кар'єрного процесу, аналізу проміжних результатів розвитку кар'єри, зумовленої особистісним сприйняттям. Кар'єра з позиції особистісного підходу – це суб'єктивно усвідомлені власні міркування працівника про своє професійне майбутнє, очікувані шляхи самовираження й задоволення працею, це індивідуально усвідомлені позиція і поведінка, що пов'язані з професійним досвідом людини.

Соціальний аспект розглядається як відображення уявлення про кар'єру суспільства, його потреб і цінностей, це, власне кажучи, визначені в процесі розвитку суспільства кар'єрні маршрути та шляхи досягнення певних успіхів у тій чи іншій сфері професійної діяльності, або в тій чи іншій сфері суспільного життя. Це типові уявлення про характер руху цими шляхами з певною швидкістю, стрімкістю, траєкторією кар'єри, ступенем її зростання та особливостями використаних методів. Ці типові схеми руху до успіху, а також особливості їх реалізації в житті впливають на оцінку суспільством кар'єр індивідів і є, певною мірою, еталонами для порівняння [3].

лід зауважити, що процес побудови кар'єри визначається певними ризиками:

- соціальними – вплив сім'ї, можливість отримати освіту (або навчатись у процесі роботи);
- матеріальні – ресурсоспроможність на старті проектів;
- стихійні – критичні зміни ринкового середовища, правил державного контролю, зміна суспільно-економічної формації.

Однак, незважаючи на значущість ризиків, активна у професійній позиції людина буде долати кризи, застосовуючи альтернативні плани розвитку кар'єри.

Підсумовуючи, зазначимо, що кар'єра – це результат усвідомленої професійної позиції та поведінки людини, пов'язаної із посадовим або професійним зростанням. При цьому досягнення кар'єрних цілей пов'язуємо з активністю професійного розвитку людини, що включає не лише результативність процесів самонавчання, але й ініціативність у пошуку варіантів самореалізації у професії за вертикаллю.

Список використаних джерел

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/s/kar.jera>
2. Іконнікова М.В. Кар'єрозорієнтований підхід у професійній підготовці філологів / М. Іконнікова // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». – 2017. Вип. 1(40). С. 107-110.
3. Лозовецька В.Т. Методологічні підходи до формування кар'єри майбутніх фахівців / В. Лозовецька // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України: зб. наук. праць. Серія «Професійна педагогіка». – 2014. – Вип. 8. – С. 21-27.

4. Лозовецька В.Т. Концептуальні засади професійного саморозвитку сучасної особистості / В. Лозовецька // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України: зб. наук. праць. Серія «Професійна педагогіка». – 2011. – Вип. 1. – С. 33-39.
5. Маркова А.К. Психология профессионализма / А.К.Маркова. – М.: Междунар. гуманитар. фонд «Знание», 1996. – 312 с.
6. Могилевкин Е.А. Карьерный рост: диагностика, технологии, тренинг / Е.А. Могилевкин. – СПб.: Речь, 2007. – 336 с.

УДК 373.3.015.31:784.6/7(045)

А.А. Крамаренко,

здобувачка вищої освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

науковий керівник: **Т.Л. Дорош,**

кандидат наук з державного управління, професор кафедри фортепіано Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

СПЕЦИФІКА ЕСТЕТИЧНОГО ВПЛИВУ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ НА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. У статті наведено приклади музичних творів, за допомогою яких в учнів початкової школи виховується зацікавленість і любов до музики, створюється атмосфера для естетичного виховання почуттів, художнього смаку, моральних якостей, розширення та збагачення світогляду. Добір музичних творів має бути здійснено вчителем музики відповідно до вікових особливостей і музичного розвитку вихованців.

Ключові слова: учні початкової школи, музичні твори, учитель музики, естетичні почуття.

Постановка проблеми. Для успішного музичного виховання учнів початкової школи, учителям слід враховувати специфіку впливу музики, особливості її відтворення, здатність вихованців емоційно сприймати той чи інший художній образ, переживати разом із ним, виказувати власну думку. У цьому аспекті доречно звернути увагу на мистецьку освітню галузь, зокрема музичну, оскільки «музика зближує серця, відкриває перед вихователем найпотаємніші куточки душі його вихованця» [6, с. 510]. Розуміння цього питання дозволить здійснити правильний добір музичних творів, які відповідають віковим особливостям та індивідуальним можливостям учнів молодшого шкільного віку, їх інтересам і вподобанням, формують позитивні мотиви навчання тощо.

Стан дослідження. Вплив музики на особистість досліджували в своїх працях Я. Кушка, Л. Масол, Е. Печерська, О. Ростовський та ін., наголошуючи, що весь потік естетичних вражень (перші казки, колискові

пісні, мультфільми, вивчені вірші) оточують людину із самого дитинства, готують її до сприймання художніх цінностей, нових вражень, набуття знань тощо. Ураховуючи особливості сьогодення, це питання й досі є актуальним, де акцент робиться на специфіці естетичного впливу музики на учнів початкової школи, які набувають відповідні вміння та навички безпосередньо в спілкуванні з нею.

Метою статті є розкрити специфіку естетичного впливу музичних творів на учнів початкової школи.

Виклад основного матеріалу. Специфіка естетичного впливу музики на учнів початкової школи полягає в тому, що вона викликає у вихованців освітнього процесу відповідні емоції, естетичні переживання, насичені образи та асоціації, спонукає до активних дій. Особистість не просто виховується, а розвивається, бо саме через почуття й мислення вона пізнає навколишній світ, саму себе, застосовує здобуті знання в подальшій діяльності. Естетичний вплив музики – це тривалий процес формування цілісного сприймання і правильного розуміння прекрасного в музичному мистецтві та дійсності, здатність до творчого самовираження.

Цю думку підтверджує й Я. Кушка, який розглядає музичне мистецтво, як засіб виховання особистості, що безпосередньо впливає на почуття, а через нього звертається до думок і свідомості. «Музика викликає емоції, будить думки, формує погляди, смаки і, непомітно для учнів, виховує їх» [2, с. 69]. Автор доводить, що виховувати естетичний смак можливо лише при усвідомленому ставленні до явищ мистецтва, коли вчитель розкриває перед учнями всю красу музичного мистецтва, знайомить із творами великих композиторів-класиків, розширює діапазон їхнього мислення за допомогою художніх образів та знань про світову культуру.

Розуміння художнього образу – це головна передумова вивчення виховного впливу музики на дітей, – стверджував О. Ростовський. Учений розглядав художнє сприймання як спосіб реалізації естетичного ставлення до мистецтва: чим більшу цінність має мистецтво, зокрема музика, для особистості, тим у повній мірі актуалізується її естетичне ставлення до неї в процесі сприймання [5, с. 20–21].

Д. Кабалевський, проводячи лекції і бесіди про музику, умів захопити слухачів таким чином, що любов до музики, яка зародилася в них під впливом цих розповідей, зберігалась на все життя. «Музика зробить ще яскравішим і прекраснішим ваше життя, вона втішить вас, коли з вами трапиться щось приkre, печальне, дасть вам силу, якщо вам буде тяжко... Вона стане вашим справжнім, вірним добрим другом!», – наголошував видатний композитор і педагог [1, с. 220]. Його розповіді налаштовували слухачів на активне сприймання музичних творів, розуміння їх життєвої суті, розуміння того, на якому життєвому ґрунті вони виникли.

Під час слухання музики слід добирати ті п'єси для учнів початкової школи, які різноманітні не тільки за змістом, а й засобами музичної виразності. Так, наприклад, «Шарманка» Ю. Щуровського (із циклу «Музичний калейдоскоп») написана в спокійному темпі. Своєрідною прикрасою цієї п'єси є квартові секвенції у низхідному русі, що виконуються на ріано (тихо). Дітям цікаво буде дізнатися, що шарманка – це музичний інструмент, на якому виконують музичні твори (доречно добрати картинку цього механічного пристрою для зорового сприймання). П'єса написана в розмірі $\frac{3}{4}$, нагадує кроки повільного вальсу, де створюється романтичний настрій, образ граціозного танцю. Учні можуть пригадати свої подорожі по осінньому парку, де вони мали можливість спостерігати за кружінням різнокольорових листочків, що спадали на землю від подиху вітру. Слухаючи цю мелодію, вихованці можуть створити відповідні хореографічні рухи, передати характер музики (метод пластичного інтонування). Такий підхід розвиває вміння вільно володіти своїм тілом, емоційно відгукуватись на музику, застосовувати належні засоби рухової виразності (добирати до рухів відповідні жести, міміку, пози). «Якщо сприймання музичного твору збуджує думку дитини, примушує замислитися, виходить уроки музики досягли головної мети», – акцентує Е. Печерська [4, с. 150].

Не менш цікавим музичним твором для учнів початкової школи є український народний танець «Аркан». Це «жива» музика танцю, де хлопці демонструють свою спритність, мужність, відвагу, дисциплінованість. Під час його виконання учителю музики слід дотримуватись виразного відтворення штрихів, гостро підкресленої ритмічної будови. Окрім того, варто розповісти дітям про його походження, де зберігаються елементи ритуального старовинного гуцульського танцю, запропонувати учасникам скласти власні рухи, привертаючи увагу до краси їхнього відтворення. Залучення до національної народної творчості виховує в учнів початкової школи повагу та любов до національних традицій та звичаїв, формує почуття національної гідності та самосвідомості.

У пісенних творах варто привчити дітей стежити за своїм диханням: вдихати спокійно, але швидко, видихати довго й повільно. У співі досягати виразного інтонування, без напруги, уважно прислухаючись до музичного супроводу, свого голосу та звучання хорового колективу. Визначаючи музичний матеріал, слід звертати особливу увагу на добір відповідних до теситури дитячого голосу тональностей, що дозволить співакам осмислено сприймати твір, усвідомлювати його, формувати виконавські навички. Так, наприклад, українська народна пісня «Українка я маленька» надасть можливість маленькому співаку передати свої почуття до рідного краю бо «краю кращого не знаю», емоційно-естетичну виразність. Слід також указати, що за допомогою малих пісенних творів, які мають бути

доступними й зрозумілими дітям, відбувається розвиток гучності й рухливості їхнього голосу, виховання чіткої та правильної вимови звуків, їх засвоєння, освоєння інтонаційного розмаїття, ритмічного виконання.

Серед музичних творів, що впливають на естетичний розвиток учнів, є прийоми музично-ритмічного виховання. Це можна реалізувати на вже знайомих піснях. Так, в українській народній пісні «Галя по садочку ходила» діти виражають свої емоції за допомогою ритмічних рухів, засвоюють засоби музичної виразності, передають музичну фразу, характерні риси твору. Доцільним буде запропонувати учасникам відтворити хоровод із застосуванням імпровізаційних елементів, створити музичний образ за допомогою інтонацій, ритмів, жестів, танцювальних рухів, які б характеризували героїню цієї пісні. Це сприятиме розвитку музичних здібностей, формуванню ритмічних, рухомих, музично-творчих якостей музично-естетичного виховання дітей, глибшому проникненню в задум твору щодо передачі внутрішнього духовного світу людини.

Автори посібника «Методика навчання мистецтва у початковій школі» наполягають на обов'язковому застосуванні на уроках музики художньо-творчої та ігрової діяльності учнів початкової школи, спрямованої на розвиток креативності, формування у вихованців культури спілкування та навичок взаємодії. Розмаїття видів музичної діяльності впродовж уроку сприятиме підтримці їхньої активної уваги та пізнавальних інтересів, емоційному навчанню [3, с. 60].

Отже, серед показників, що впливають на естетичний розвиток учнів початкової школи, можна виділити:

- зацікавленість у музичній діяльності;
- свідоме ставлення до музичних творів (розвиток образного мислення);
- здатність сприймати та відтворювати музичні твори (емоційний відгук);
- уміння застосовувати набуті знання в подальшій діяльності.

Варто також запропонувати вихованцям прослухати «Марш» П. Козицького, відтворити його в русі. При цьому слід звертати увагу на чіткий ритм, веселий і бадьорий настрій твору. За допомогою маршових творів учні вчаться співвідносити власні рухи з характером музики (витягують руки по швах, тиснуть їх до тіла і ходять, як військовий на параді, витягнувши носок уперед), емоційно та свідомо її сприймати, звертати увагу на вправність постави, точні, підкреслені рухи рук і ніг. Слухаючи музику в цілому, діти знайомляться з ритмічною пульсацією долей і темпом. Виразність виконання цієї жанрової музики розвиває почуття ритму, сприяє активному, зацікавленому та творчому ставленню до неї.

Доцільним буде й ознайомлення з танцювальними жанрами, що включені в оперні сцени, симфонії, балети. Так, наприклад, відомий «Танець

маленьких лебедів» із балету П. Чайковського «Лебедине озеро». Учитель емоційно розповідає сюжет балету, застосовує цікавий і захопливий матеріал. Учні дізнаються про прекрасну принцесу Одетту, яку чаклун перетворив у лебедя. У виконанні цього фрагменту (учитель може паралельно з власною грою на музичному інструменті обрати це звучання в оркестровому виконанні) слід досягати єдиної ритмічної пульсації, що взаємопов'язана з динамічними нюансами. Окрім цього, цікаве екранне зображення посилить увагу вихованців, допоможе кращому сприйманню на слух нової для них інформації. Можна запропонувати дітям розказати про свої почуття від почутого, проаналізувати музичний твір, зробити логічні висновки. Такий підхід дозволить відтворити творчий характер дитини: розвивати її мислення, фантазії, вміння виказувати свої власні емоції та переживання. Завдяки емоціям вони не лише відчують, сприймають, уявляють чи розуміють навколишню дійсність, а й переживають її.

Висновки. Отже, для естетичного розвитку учнів початкової школи характерним є добір музичного репертуару, що позначається на їхньому вихованні та навчанні, спонукає до активної творчої діяльності, організовує відповідну настроєність їхнього духовного світу.

Перспективи подальших досліджень потребують сучасного розв'язання проблемних завдань, теоретичну та практичну підготовку майбутніх учителів музики в закладах вищої освіти, де обраний матеріал із методик музичного виховання має позитивно впливати на духовний розвиток учнів початкової школи. Саме в освітньому процесі набувається досвід, знання, вміння музичної діяльності, без яких неможливе повноцінне естетичне осягнення музичного твору.

Список використаних джерел

1. Кабалевський Д. Б. Як розповідати дітям про музику? Видавництво «Музична Україна», 1982. 319 с.
2. Кушка Я. С. Методика музичного виховання дітей : навч. посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації у 2-х частинах. Частина I. Видання друге, доопрацьоване. Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. 216 с.
3. Масол Л. М. та ін. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посіб. для вчителів. Харків : Веста : Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
4. Печерська Е. П. Уроки музики в початкових класах : навч. посібник. Київ : Либідь, 2001. 272 с.
5. Ростовський О. Я. Педагогіка музичного сприймання : навч.-метод. посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 248 с.
6. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : у 5-ти т. Київ, Рад. школа, 1976. Т.2. 670 с.

ПЕДАГОГІКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

УДК 004.85:[159.952+159.953+159.954.2+159.955]

Ю.Ю. Беримець,

здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова
науковий керівник: **Н.П. Франчук,**
кандидат педагогічних наук, доцент,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ НА РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ, МИСЛЕННЯ, УВАГИ ТА УЯВИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Анотація. У статті досліджується вплив електронних освітніх ресурсів на розвиток пізнавальних процесів учнів закладів загальної середньої освіти. Проведений ґрунтовний аналіз робіт вчених та науковців, які досліджували питання змісту, використання та проблем застосування електронних освітніх ресурсів під час навчального процесу. Дано ґрунтовне визначення поняттю «електронні освітні ресурси». Здійснено аналіз готових електронних ресурсів в мережі Інтернет та їх вплив на здобувача освіти.

Ключові слова: електронні освітні ресурси, навчальний процес, освіта, пізнавальні процеси, візуалізація.

Зміна поколінь людства сприяє зміні в навколишньому житті. Процес навчання учнів в школі ХХ століття, дещо змінився в порівнянні з методиками минулого століття. Сучасні діти мобільні, комунікабельні, творчі, вони переносять надбання сучасності у свою основну діяльність – навчання. Постійний потік даних у вигляді реклами, відео роликів, анімацій, застосування комп'ютерних технологій не тільки в науці, а й на телебаченні, електронних іграшках стає причиною зміни шляхів навчання, виховання та розвитку підростаючого покоління. Тому перед вчителями постало завдання модернізації навчального процесу.

Уроки інформатики в сучасній школі стають передовими у своєму вивченні, адже до цього спонукає сьогодення. Учителю за 45 хв. потрібно встигнути багато: подати новий матеріал, перевірити домашнє завдання, розібрати практичні ситуації (прикладі, задачі), провести опитування,

закріпити матеріал, разом з тим кожна діяльність повинна викликати інтерес. Так як уроки інформатики за своєю специфікою передбачають використання комп'ютерної техніки і в сучасного школяра не викликають інтересу, на допомогу можуть прийти електронні освітні ресурси.

Метою використання комп'ютера на уроках інформатики повинно слугувати:

- підвищення зацікавленості до навчального процесу;
- підвищення ефективності навчання;
- активізація пізнавальної сфери здобувачів освіти;
- удосконалювати методику проведення уроків інформатики;
- пошук прогалин у знаннях;
- корекція знань, умінь та навичок;
- підтримка в процесі підготовки до уроку.

Аналіз актуальних досліджень. Дана тема цікавить багатьох відомих вчених. Можна виокремити групи вчених які розглядали дане питання з різних сторін. Загальні аспекти вивчення даного питання на досить високому рівні досліджували: Ю.О. Жук [7], Н. В. Морзе, Ю. С. Рамський, О. В. Резіна, В. Д. Руденко, Г. В. Ткачук [14], Н. П. Франчук [15] та багато інших.

Проблемам створення освітніх електронних ресурсів присвячені роботи В. Ю. Бикова [2], А. М. Гуржія [4], М. І. Жалдака [6], О. М. Спіріна, зокрема змісту електронних ресурсів, використання їх у навчальному процесі у закладах загальної середньої освіти присвячені праці В. П. Вембер [3], О.С. Красовського [16], Ю.Б. Кузнецова, О.Г. Кузьмінської, В.Б. Ясинського та ін.

Електронні ресурси – це дані на електронних носіях, що можуть бути подані у вигляді текстових, графічних, звукових, відеоформатах або їх комбінацій (мультимедіа) [4].

Відповідно до Закону України «Про освіту» **освіта** є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави [8].

На основі двох визначень можна стверджувати, що **освітній ресурс** – це той ресурс, який використовується під час навчання, викладання та самонавчання і призначений для більш глибокого засвоєння знань в певній предметній галузі.

Під електронними освітніми ресурсами (ЕОР) В. Ю. Биков та В. В. Лапінський розуміють «сукупність електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей, інструкцій, інформаційних матеріалів та ін.), інформаційно-об'єктне наповнення електронних інформаційних систем (електронних бібліотек, архівів, банків

даних, інформаційно-комунікаційних мереж та ін.), призначених для інформаційного забезпечення функціонування і розвитку системи освіти» та поділяють їх за сферою застосування на три групи: навчального призначення, для підтримки наукових досліджень і для управління [2, с. 3-6].

Також В.Ю. Биков стверджує, що ЕОР – це вид засобів освітньої діяльності, які існують в електронній формі, розміщуються і подаються в освітніх системах на запам'ятовуючих пристроях електронних даних, є сукупністю електронних інформаційних об'єктів (документів, документованих відомостей та інструкцій, інформаційних матеріалів, процесуальних моделей та ін.) [2].

Загальне визначення поняття «ЕОР» подано в Положенні про електронні освітні ресурси чинного з 01 жовтня 2012 року №1060. У Положенні про електронні освітні ресурси засвідчується, що ЕОР – це засоби навчання на цифрових носіях будь-якого типу або розміщені в інформаційно-телекомунікаційних системах, які можна відтворювати за допомогою електронних технічних засобів і застосовуються в освітньому процесі [11].

У проведенні уроків інформатики доцільно використовувати різні види електронних освітніх ресурсів. Це можуть бути: інформаційно-довідкові матеріали або програмні засоби навчання. Важливо передбачити у завданнях індивідуальні та вікові особливості учнів. На кожному уроці та на різних його етапах, можна використовувати різні електронні освітні ресурси.

Навчальний процес повинен не тільки містити новий теоретичний матеріал, а й в своєму складі мати завдання, вправи які допомагали б розвивати пам'ять, мислення, уяву, увагу. Дієвим засобом розвитку пізнавальних процесів під час навчального процесу є електронні освітні ресурси.

Мета написання статті – з'ясувати вплив електронних ресурсів на розвиток пізнавальних процесів учнів під час навчання на уроках інформатики.

Динамічні посібники. До даної групи належать готові презентації та динамічні плакати. Використання даних ЕОР дозволяє візуалізувати матеріал, зробити його доступнішим.

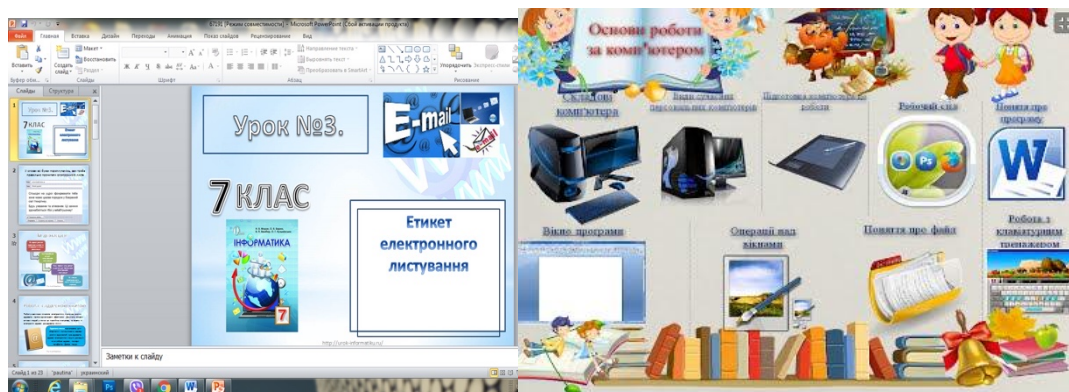

Рис. 1. Презентація та електронний плакат на урок інформатики

Презентації та плакати містять текстові об'єкти, графіку, динамічні компоненти. Пояснення нового матеріалу вчитель доповнює демонструючи презентацію чи динамічний плакат. За допомогою даних ЕОР досить легко управляти матеріалом: зупинитись для додаткового пояснення, не демонструвати весь матеріал одразу, робити коментарі (Рис. 1).

Дана технологія пришвидшує запам'ятовування, адже готовий матеріал сприймається на слух та за допомогою зору. Недаремно в народі кажуть: «Краще один раз побачити, чим сто разів почути». Якщо динамічні посібники поєднати з засобом візуалізації та інтерактивної роботи – сенсорною дошкою, то можна досягти підвищення інтересу до предмету, пізнавальної активності. Комбінація різного програмного забезпечення та динамічних технологій дозволить не тільки подавати теоретичний матеріал, а й розробляти динамічні вправи, завдання та ігри: поява, переміщення, впорядкування, встановлення відповідностей різних об'єктів. Під час роботи за сенсорною дошкою та розв'язування таких завдань в учнів найяскравіше працює пам'ять, також такий вид діяльності розвиває увагу та мислення. Тому використання даних ЕОР необхідне на будь-яких уроках.

Динамічні вправами і комп'ютерні дидактичні ігри. До даної групи належать різні динамічні вправи на порівняння, співвідношення, відкриті відповіді, хронологічна лінійка, слова з літер тощо (Рис. 2). Метою проведення даних вправ є перевірка знань та закріплення вмінь в ігровій формі. Використання завдань на розгадування ребусів дозволяє розвивати логіку, мислення, кмітливість. Застосування ігор-головоломок передуює розвитку в учнів логічного мислення, уваги, пам'яті, уяви, емоційно-вольових якостей.

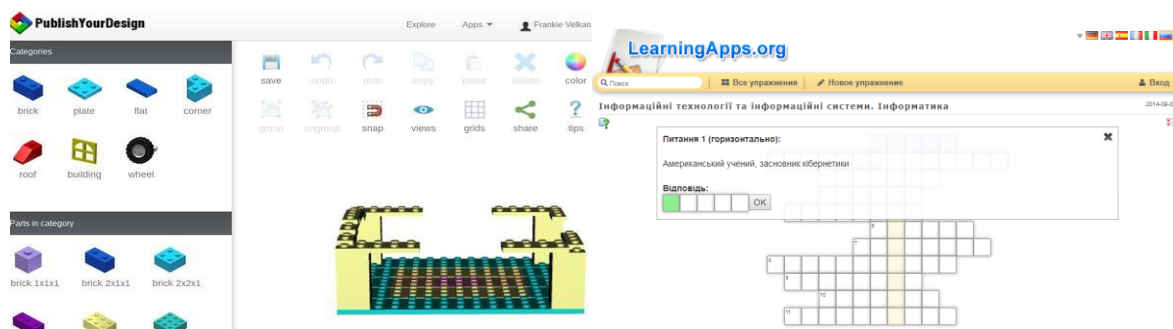

Рис. 2. Реалізація навчальних сервісів на уроках інформатики

Використання навчальних сервісів, складовою частиною яких є дидактичні ігри та вправи, дозволяють не тільки засвоювати, закріплювати та перевіряти знання, а й виховують здобувачів освіти. Використання їх на уроках інформатики сприяє кращому засвоєнню навчального матеріалу, розвитку пізнавального інтересу, підвищенню мотивації до навчання, інформаційну культуру, дозволяє давно застарілі наочні матеріали подавати у сучасній формі.

Будь-які розумно дібрані або створені ігри, завдання чи вправи допоможуть у розвитку пам'яті, уваги, мисленні, уяви, сприйняття здобувачів освіти.

Системи автоматизованої перевірки знань і вмінь. Основна функція систем перевірки знань – контролююча. За допомогою тестів учитель з'ясовує прогалини, здійснює коригування знань та оцінює учнів (Рис. 3).

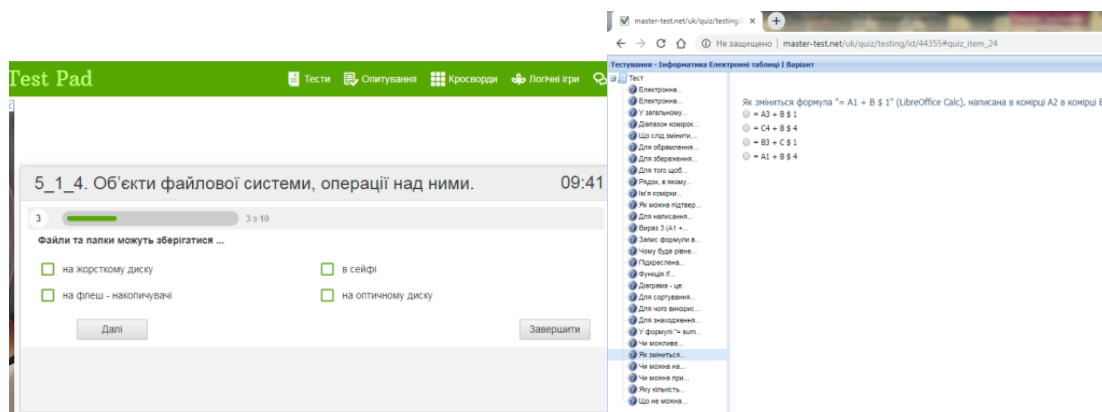

Рис. 3. Тестові завдання в середовищі Test pad та Mastertest

Перевірка знань здійснюється автоматично, тому передбачає об'єктивність в оцінюванні. Використання тестів і тестових завдань під час навчального процесу, дозволяє розвивати в здобувачів освіти логічне мислення, пізнавальну діяльність, формувати власну точку зору та своє бачення проблемної ситуації. Учень також має змогу самостійно бачити свої помилки та робити певні висновки.

Хмаринки слів та карти знань. Візуальне відтворення термінів, понять будь-якої теми, асоціацій. Використання даного ЕОР пришвидшує

запам'ятовування навчального матеріалу. Це відбувається за допомогою добирання основного з навчального матеріалу та подання його у візуальній формі. Адже людина більшу частину інформації сприймає через зір (Рис. 4).

Використання даного електронного ресурсу на уроках інформатики сприяє розвитку пам'яті та уваги.

Рис. 4. Хмаринки слів з основних понять інформатики

Кроссенс. Методичний прийом реалізований за допомогою дев'яти зображень. Учні шукають смислове пояснення малюнкам за допомогою порівняння та аналізу. Зв'язок між картинками може бути поверхневий або змістовний (Рис. 5).

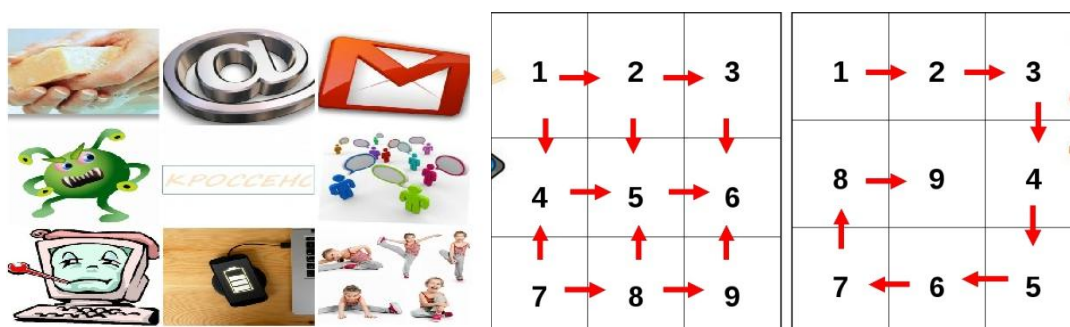

Рис. 5. Способи розв'язування кроссенсу та приклад використання на уроках інформатики

Поеднання даного прийому з динамічними засобами та програмним забезпеченням дозволяє розвивати логічне та творче мислення. Виконання даної вправи також передбачає концентрації уваги та запам'ятовування. Адже дана вправа реалізує навчальну функцію (засвоєння нового матеріалу), комунікативну (зв'язок між учасниками навчального процесу) та соціальну. Можна вважати, що використання прийому кроссенс формує, розвиває всі види пізнавальних процесів через різноплановість навчальної діяльності.

Навчальні пазли. Давно відома гра-головоломка «Пазли», мета проведення якої, скласти малюнок з фрагментів. Дана технологія виглядає як мозаїка (Рис. 6).

Рис. 6. Середовище Jigsawplanet під час вивчення теми: «Складові комп'ютера»

З появою мережі Інтернет ігри, головоломки, кросворди почали реалізовувати віртуально. Не обійшла модернізація і гру-головоломку «Пазли». Використання під час навчального процесу даної гри, дозволяє задіювати всі пізнавальні процеси: мислення, пам'ять, увагу, уяву. Досить яскраво спостерігається розвиток пізнавальних здібностей та логічного мислення.

Отже, вдале та розумне використання електронних освітніх ресурсів на уроках інформатики допомагає розвивати в здобувачів освіти пізнавальні процеси, здійснювати індивідуальний підхід, активізувати пізнавальну сферу діяльності, викликати бажання вивчати той чи інший предмет. Але найважливіше, у всьому різноманітті матеріалів та ресурсів обрати «адекватні», а не використовувати все, бо так «модно».

Список використаних джерел

1. Биков В. Ю. Методологічні та методичні основи створення і використання електронних засобів навчального призначення. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2012. № 2 (98). С. 3-6.
2. Биков В.Ю. Моделі організації систем відкритої освіти: монографія. Київ: Атіка, 2009. 682 с.
3. Вембер В.П. Інформатизація освіти та проблеми впровадження педагогічних програмних засобів у навчальний процес. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2007. №2. URL: <http://www.ime.eduua.net/em3/emg.html>.
4. ГОСТ 7.82-2001. Библиографическая запись. Библиографическое описание электронных ресурсов. Общие требования и правила составления: Межгосударственный стандарт. [протокол № 19 от 22 мая 2001 г.]. Изд. офиц. Минск: Межгосударственный совет по стандартизации, метрологии и сертификации, 2001. 23 с.
5. Гуржий А. Н., Лапинский В. В. Электронные образовательные ресурсы как основа современной учебной среды общеобразовательных учебных заведений. *Информационные технологии в образовании*. 2013. Вып. 15. С. 30-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2013_15_5.
6. Жалдак М.І. Проблеми інформатизації навчального процесу в школі і в вузі. *Сучасна інформаційна технологія в навчальному процесі: зб. наук. праць* / Ред.кол.: Шкіль М.І. (відп. ред.) та ін. Київ.: КДПІ, 1991. С. 3-16.

7. Жук Ю. О. Теоретико-методичні засади організації навчальної діяльності старшокласників в умовах комп'ютерно орієнтованого середовища навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. пед. наук: Нац. акад. пед. наук України. Київ, 2017. 50 с.
8. Закон України "Про освіту". *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2017. № 38-39, ст. 380.
9. Лапінський В.В. Електронні освітні ресурси – дидактичні вимоги і класифікація. *Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології*. Київ-Кіровоград. 2013. №3 (додаток 1). С. 214-218. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/5369>
10. Панкова Е.В. Використання електронних освітніх ресурсів у освітньому процесі. *Наукові та технічні бібліотеки*. Крим. 2014. № 1. С. 46-48.
11. Положення про електронні освітні ресурси URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12>.
12. Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" на 2006-2010 роки: постанова Каб. Міністрів України від 07.12.2005 № 1153.
13. Стеценко Г.В. Освітні веб-ресурси та їх класифікація. *Комп'ютер в школі та сім'ї*. 2007. №6(62). С. 23-26.
14. Ткачук Г.В. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики: монографія. Умань: Соцінський, 2011. 177 с.
15. Франчук Н.П. Програмний комплекс NetOp School. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія №2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. № 6 (13). С. 165-171.
16. Krasovskyi O.S. Foundations didactical content electronic textbooks. *Pedahohika i psykholohiia*. 2008. № 2. S. 134-142.

Yu. Berynets,

The impact of electronic educational resources on the development of memory, thinking, attention, and imagination of educators in informatics lessons.

Abstract. The influence of electronic educational resources on the development of cognitive processes of students of general secondary education is investigated in the article. A thorough analysis of the work of scientists and scientists has been conducted, which investigated the content, use and problems of the use of electronic educational resources during the educational process. A thorough definition of the term "electronic educational resources" is given. An analysis of ready-made electronic resources on the Internet and their impact on the educational recipient is carried out.

Keywords: electronic educational resources, educational process, education, cognitive processes, visualization.

М.І. Панфілова,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»,
Національний університет «Львівська політехніка»
науковий керівник: **О.Я. Кухтяк,**
кандидат педагогічних наук, асистент кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

ВИКОРИСТАННЯ 3-D МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ

Одним із ключових завдань сучасного освітнього процесу є забезпечення розвитку учня як творчої особистості.

Творчість в умовах сучасності є необхідним людським фактором, який дозволяє особистості «вийти за межі відомого, а також організувати діяльність, що породжує щось якісно нове» [1, с. 4].

В контексті проблеми розвитку творчого мислення вирішального значення набуває проблема виявлення та забезпечення сприятливих умов для особистісного становлення, творчої самореалізації дитини, формування у неї активного-пізнавального, творчого ставлення до реального світу, уміння успішно орієнтуватися в усьому розмаїтті предметів та явищ, озброєння способами діяльності, стратегіями мислення [2].

Необхідність розвитку творчого мислення у школярів на уроках інформатики актуалізує пошук шляхів вирішення окресленого завдання із застосуванням сучасних інформаційних технологій, які б дозволили належним чином розкрити суб'єкту освітньої діяльності свій творчий потенціал, природні здібності творити, підтримати її творчі починання, її самобутність, реалізацію нею своєї творчої ініціативи, стимулювати прагнення робити по своєму, виявляти своє «Я», заохочувати її саморозвиток як творчої особистості. Тобто, виховуючи сучасну дитину, в наш час масового винахідництва надзвичайно важливо активно формувати її творчі здібності» [2].

Вважаємо, що організовувати розвиток творчого мислення учнів на уроках інформатики доцільно в процесі вивчення графічних редакторів, зокрема із використанням 3-D моделювання.

Дана технологія має широкий діапазон можливостей, що дозволяють: моделювати об'єкти, створювати текстури, анімувати моделі та візуалізувати те, що пропонує створити учнівська уява.

Цей вид комп'ютерної графіки увібрав в себе дуже багато з векторної, а так само і з растрової комп'ютерної графіки. На основі креслень, малюнків, докладних описів або будь-яких інших графічних або текстових інформації, 3-D моделювання дозволяє створити об'ємне зображення [3], та відтворити

його як реальний фізичний об'єкт за допомогою використання 3-D технології друку.

Для розвитку творчого мислення учнів в процесі вивчення 3-D моделювання пропонуємо розробити спеціальний навчальний дистанційний курс.

Під дистанційним курсом розуміємо створення освітнього середовища, що містить комплекс засобів, які дозволяють забезпечити організацію процесу навчання та є представлені у віртуальному навчальному середовищі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Основною особливістю курсу є специфіка його наповнення творчими завданнями, а організація їх послідовного виконання чітко підпорядковується механізмам процесу творчості, що ініціюватиме розвиток творчого мислення учнів опановуючи використання 3-D технології.

Список використаних джерел

1. Педагогический энциклопедический словарь / Редкол.: М. М. Безруких, В.А. Болотов, Л. С. Глебова и др.; Гл. ред. Б.М. Бим-Бад. – М.: Большая рос. энцикл., 2002.
2. Біла І.М. Психологія творчості. / І. М. Біла. К.: Фенікс, 2014. – 200 с.
3. Ільїна, І.В., Біжко О.В. Аналіз особливостей візуалізації тривимірних об'єктів / І.В. Ільїна, О.В. Біжко. Інформаційні технології, 2016. – С. 88-92.

УДК 371.026.9

О.Д. Щеголеватих,

магістр педагогіки вищої школи, вчитель інформатики
Запорізької гімназії №6 Запорізької міської ради Запорізької області

ПРОЕКТНА МЕТОДИКА ЯК УМОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню сутності прийомів проектної методики у сучасній школі України. Проаналізовано історію впровадження методу проектів в освітніх системах різних країн.

Ключові слова: проект, метод проектів, життєві компетенції майбутнього випускника навчального закладу.

Мета статті – розкрити можливості прийомів проектної методики як умови для формування життєвих компетенцій випускника, пов'язаних з цифровою грамотністю.

Система освіти України знову перебуває в стані реформування. Цей процес є прямим наслідком технократичних змін як у світі, так і в Україні, пов'язаних із загальною комп'ютеризацією, с формуванням сучасного «інформаційного суспільства».

Повсюдне використання гаджетів, високий рівень оперативних умінь юного покоління, яке виросло на новітніх комп'ютерних технологіях; широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчально-виховний процес дозволяє і педагогам, і психологам стверджувати про «нове» мислення дітей XXI століття.

Ці об'єктивні обставини є першопричиною реформування системи освіти в Україні з метою удосконалення або поновлення методичних підходів для роботи з учнями «покоління Z» (і вже навіть «Y»), дітей «цифрового мислення».

Проблема: Новітня комп'ютерна продукція значно випереджає можливості швидкої та якісної перепідготовки педагогічних кадрів для сучасної школи.

Але застосування прийомів проектної методики як на уроках інформатики, так і при підготовці та проведенні позакласних заходів, є досить ефективним для виконання завдань, поставлених перед вчителями для реалізації навчально-виховного плану з використанням новітніх програмних засобів, які самостійно та швидко опановують учні. Якщо збалансувати досвід вчителя та навички користувача учнів, то в процесі реалізації проекту станеться взаємозбагачення та закріплення навичок, що відносяться до цифрової компетентності як учня, так і вчителя.

Проектний метод у шкільній освіті може розглядатися як певна альтернатива класно-урочної системи. Сучасний проект учня або окремий творчий «продукт» навчального або навчально-виховного проекту - це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвиток креативності та одночасно формування певних особистісних якостей та зміцнення навичок цифрових компетенцій школяра. Це завжди творча діяльність здобувача освіти (за новою термінологією) та керівника проекту – вчителя. Більш того, при використанні комп'ютерних технологій проект розглядається як «сучасний продукт цифрових технологій», показник цифровий грамотності всіх суб'єктів проектної діяльності.

За визначенням, проект – це сукупність певних дій, документів, попередніх текстів, задум для створення реального об'єкта, предмета, створення різного роду теоретичного продукту [6] (у нашому випадку за допомогою ПК).

Проект з інформатики – це пошукова, дослідницька, творча діяльність учня цілком пов'язана з новітніми цифровими технологіями. Слід підкреслити, що проектна діяльність реалізується через міжпредметні

зв'язки, що стикається з поняттям «наскрізні предметні зв'язки» предметній програмі з інформатики.

Активне включення школяра в створення тих чи інших проектних матеріалів дає йому можливість освоювати нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі [6], демонструвати свої навички користувача ПК, що в подальшому можна розглядати як умови для формування життєвих компетенцій, пов'язаних з цифровою грамотністю випускника.

Метод проектів – педагогічна технологія, орієнтована не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування та придбання нових. Будь-яка діяльність з дітьми, в тому числі й навчально-виховна, повинна будуватися з урахуванням їх інтересів, потреб, ґрунтуючись на особистому досвіді дитини. А прийоми проектної методики у виховної сфери – це зближення поколінь, осучаснення позакласних шкільних заходів.

Слід зауважити, що метод проектів не є принципово новим у світовій практиці. Він виник ще на початку ХХ століття. Наприклад, в США його називали також методом проблем і пов'язувався він з ідеями гуманістичного напрямку у філософії та освіті, розробленими американським філософом і педагогом Дж. Дьюї [1]. Відомо, що цей метод почав використовуватися в практиці навчання значно раніше виходу в світ статті американського педагога У. Килпатрика – «Метод проектів» (1918) [3], в якій він визначив це поняття як «від душі виконуваний задум».

Ідеї проектного навчання виникли на території колишнього Радянського Союзу практично паралельно з розробками американських педагогів. Під керівництвом російського педагога С. Т. Шацького в 1905 році була організована невелика група співробітників, яка намагалася активно використовувати проектні методи в практиці викладання [7].

Пізніше, вже за часи радянської влади ці ідеї стали досить широко впроваджуватися в школу, але недостатньо продумано та послідовно й постановою ЦК КП в 1931 році метод проектів був засуджений і з тих пір не використовувався аж до кінця 80-х років ХХ століття. Разом з тим у закордонній школі він активно та досить успішно розвивався. У США, Великобританії, Бельгії, Ізраїлі, Фінляндії, Німеччині, Італії, Бразилії, Нідерландах і багатьох інших країнах, де існують ідеї гуманістичного підходу до освіти, метод проектів знайшов широке поширення.

Цей метод набув велику популярність в силу раціонального поєднання теоретичних знань та їх практичного застосування для вирішення конкретних проблем навколишньої дійсності в спільній діяльності школярів. «Все, що я пізнаю, я знаю, для чого це мені треба та де і як я можу ці знання застосувати», – ось основна теза сучасного розуміння методу проектів, що і залучає багато освітніх систем, що прагнуть знайти розумний баланс між

академічними знаннями та прагматичними вміннями. В незалежній Україні метод проектів рекомендувався до активного впровадження в освітню практику з початку ХХІ століття.

Головна мета будь-якого проекту – формування різних ключових компетенцій, під якими в сучасній педагогіці розуміються комплексні властивості особистості, що включають взаємопов'язані знання, вміння, цінності, а також готовність мобілізувати їх в необхідній життєвій ситуації.

Досвід педагогічної практики доказує, що реалізація проектної діяльності створює умови для формування рефлексивних, пошукових (дослідницьких), комунікативних та презентаційних вмінь; умінь орієнтуватись в інформаційному просторі. Вміння та навички роботи у співпраці з вчителями допомагають збагатити суб'єктний взаємозв'язок учень-учитель в сфері комп'ютерних технологій. Іноді тема проекту дозволяє формувати менеджерські вміння та навички. Такі компетенції складають *життєву компетентність*, що є важливою для успішності випускників у подальшому житті.

Аналіз довідкового матеріалу [6] показав, що у сучасних школах світу можна виділити чотири основні напрями ефективного використання проектної технології: проект як метод навчання на уроці; проектні технології дистанційного навчання; для формування дослідницьких навичок школярів у позаурочній роботі; як метод організації дослідницької діяльності вчителів.

Слід окремо відзначити використання проектної методики (або тільки її прийомів) в виховній роботі сучасних шкіл України. Де широко використовуються творчі відеороботи учнів (вітальні відеокліпи, відеофільми, соціальні ролики, тематичні (фонові) відеоряди тощо), створених за ініціативою та ідею самих школярів, на різних позакласних заходах. Доречною буде тут цитата Джорджа Дьюї: «Дитинство дитини - не період підготовки до майбутнього життя, а повноцінне життя. Отже, освіта має базуватися не на тих знаннях, які коли-небудь в майбутньому їй знадобляться, а на тому, що гостро необхідно дитині сьогодні, в проблемах його реального життя» [4, 5].

Отже, аналізуючи історію методу проектів можна зробити **висновок**, що ця методика знаходить все більше поширення у системі освіти різних країн світу, тобто є актуальною в теперішній час та може якось змінити або скорегувати класно-урочну систему навчання і в Україні. Відповідно до вимог реформування системи освіти [2], що потребує формування життєвих компетенцій здобувачів освіти та згідно концепцій «*детоцентризму*» в освіті дозволяє бути досить підходящий (тобто актуальною) для формування життєвих компетенцій сучасного учня «покоління Z та Y» з «цифровим мисленням» в теперішній час.

Вивчення нормативної бази дозволяє вважати, що для надавання педагогічних послуг здобувачам освіти з метою формування як цифрових, так і життєвих компетенцій в цілому майбутнього випускника використання прийомів проектної методики є не тільки безпроблемно-допустимим на інформатиці, але й на будь-якому предметі в сучасній школі. Є доцільним для подолання деякого відставання вчителів вікової категорії за рівнем цифровий грамотності від молодого покоління.

Для чого слід збалансовувати наявні оперативні навички учнів і досвід педагога при реалізації проектної діяльності. Що призведе не тільки до виконання поставлених завдань, але збагатить та посилить партнерський взаємозв'язок суб'єктних відносин учитель-учень. Дозволить вчителю будь-якого віку йти в ногу з часом згідно вимог реформи освіти України, враховуючи нові реалії сучасного інформаційного суспільства.

Список використаних джерел

1. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Дьюи,_Джон#Педагогические_идеи
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.
3. Килпатрик У.Х. Метод проектов. Применение целевой установки в педагогическом процессе. – Л. Брокгауз-Ефрон, 1925.
4. Килпатрик В.Х. Основы метода. – М.; Л., 1928.
5. Мишарина М. М. Метод проектов Дж. Дьюи / М. М. Мишарина // Вопросы образования : история, теория, практика : Сборник научных статей. В 2-х частях / науч. ред. М. А. Дьячкова, отв. ред. О. Н. Томюк. — Екатеринбург: [УрГПУ], 2016. — Ч. 1. — С. 52-56.
6. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Метод_проектов
7. Малинин Г. А., Фрадкин Ф. А. Воспитательная система С. Т. Шацкого. — М. : Прометей, 1993. — 173, [2] с : ил. — Библиогр.: с. 154-164

Юй Фей,
кандидат педагогічних наук, доцент
Інститут мистецтв Тонгреньського університету (Китай)
余飞
教育学博士, 副教授, 硕士生导师
铜仁学院艺术学院 (中国)

НОВІ ВЕКТОРИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛАХ КИТАЮ¹

Китайська культура глибоко антропологічна за своїм змістом. В основі китайських філософсько-антропологічних вчень (конфуціанства, зокрема) знаходяться пошуки відповіді на питання про природу людини і її місце в світі. При цьому мета творення і самотворення людської природи пов'язується з розвитком духовності, гуманності, творчого потенціалу людей. А мистецтву відводиться у даному процесі особливе місце, оскільки воно допомагає людині пізнати себе, заглянути в свій внутрішній світ і зробити його більш досконалим [1, с. 1].

Багато авторів, які займаються аксіологічною стороною освіти засобами мистецтва, включаючи музичне виховання, підкреслюють його самотутність і специфіку. Як одна з галузей дидактичної науки, музичне виховання було достатньо описане і досліджене, щоб зробити порівняння з іншими сферами виховання.

Виразність і відмінність музичного виховання вже помічається при визначенні конкретних цілей, які мають бути досягнуті у процесі навчання.

Метою і цінністю на початковому етапі музичних занять є власне сама дія учнів: спонтанна відповідь на музику, знаходження її в собі, у власних фізичних і розумових можливостях. Музика - це лише засіб і зміст дії - музикування, з якої поступово формуються навички співу, гри на інструментах, а пізніше правила та принципи музики. Так утверджуються уявлення про світ музики, пізніше – усвідомлюються музичні поняття.

Слід наголосити, що таксономія мети музичного виховання повинна відрізнятися від прийнятої у загальній дидактиці. Можна припустити, що ця різниця полягає у значній цінності музичного виховання в школі.

Ці ідеї започаткував Е. Жак-Далькроз, а продовжив К. Орфф, дотримуючись принципу: «учень повинен спочатку сказати: я відчуваю, а лише пізніше: я знаю». У цій ситуації виникає необхідність переробити ієрархію цілей у музичній освіті.

Таке визначення конкретних цілей впливає з багаторічної практики та досвіду, переживання особливої атмосфери музичних занять, культивування практики прийняття себе та інших.

¹基金项目：本文系铜仁学院学科建设与研究生教育专项项目“基于核心素养培育的学校音乐教育发展研究”tyxkxm [2018] 06 号研究成果。

Акценти повинні зосереджуватися на особистості учня, його самопочутті та діяльності, пов'язаної з музикою у всіх сферах тіла, духу та помислів. Так, людина і музика можуть стати єдиним цілим під час складного акту: сприймання / слухання музики - її відчуття - музична дія (відтворення / створення за посередництвом руху, звуків) - розуміння музики.

Дитина під час музичних занять чує музику, контактує з нею у багатьох відношеннях, але найголовніше – під час музичних занять присутня стимуляція слухової уваги учнів, їхня зосередженість (концентрація) на звуці, інтересі до музики. Дитина чує музику в цілому, як часово-звуковий феномен, як структуру. Зі слуханням пов'язане відчуття власних емоцій, у процесі музичного сприймання народжуються перші реакції, інтереси та оцінки. Учні сприймають (спостерігають) музику, а їхня експресивність змушує реагувати на музичні твори, не усвідомлюючи при тому конкретики, для них присутнє лише звучання.

Учні створюють музику, і такий творчий акт дозволяє їм спостерігати власні рухові, голосові, творчі та інтелектуальні здібності. У такий спосіб відбувається самопізнання, самореалізація та самоприйняття. Музика стає чимось власним, продовженням звичної діяльності з повсякденного життя, створює можливість виразити свої спостереження, здобутий досвід та переживання.

Для того, щоб учні пройшли процес самореалізації, їм слід забезпечити умови, що сприяють самостійному розвитку власної системи етичних, соціальних та естетичних цінностей, які керують їх способом мислення, почуттями та діями.

У контексті різних аспектів розуміння суб'єктності в освіті, музичне виховання слід виокремити як особливо зручне та специфічне поле для створення ситуації потрактування вчителем учня як особистість та для формування почуття власної особистості учнем. Однак нині, після реформи школи, ми опинилися в ситуації, коли на ново треба нагадувати про цінності музичного виховання, тоді як, з іншого боку, ми маємо більш багату аргументацію, що є результатом наукових досліджень.

У методика музичного виховання закладається багато функцій, які реалізуються у процесі музичної активності дитини. Ці функції стосуються мислинневої (розумової), психологічної та фізичної сфери вихованців. Умовою їх виконання є врахування вчителем музичних та загальних здібностей учнів, а також їхнього темпераменту. Створення можливостей для здійснення різного виду музичної активності, право на творчість і самореалізацію в будь-якому з цих видів, сприяє формуванню в учнів почуття власної особистості (суб'єктності).

Поняття суб'єктності ми розглядаємо відповідно до двох учасників, які активно співпрацюють у дидактичному процесі музичних занять, тобто вчителя і учня, вихователя і вихованця, провідника у світі мистецтва - музики та його підопічного. Взаємодія між особистостями учня та вчителя може бути представлена у вигляді концентричних кіл, у центрі яких знаходиться учень як особистість – із специфічними психофізичними характеристиками, що підлягають організованім учителем формам свідомого та позитивного стимулювання музичної активності.

Якість роботи вчителя музики, а також її широко зрозуміла ефективність, залежать від урахування індивідуальних особливостей учнів (музичні здібності, загальні схильності, індивідуальні риси характеру), формування суб'єктності та особистості учня в цілому шляхом організації багатосторонньої музичної діяльності.

Під час музичних занять учитель організовує різні форми взаємодії учнів між собою та безпосередньо з самим учителем. У таких ситуаціях учні мають можливість сформулювати власний стиль комунікації та перевірити її функціонування, тобто адекватного отримання та розуміння іншими поданої інформації. Тут особливого значення набувають музичні та рухові заняття, під час яких учні навчаються розуміти систему знаків, що використовуються у музиці, та виражати їх власними рухами, наприклад: музичний фрагмент у тихій динаміці зі штрихом стакато може зображуватися / інтерпретуватися кроками на пальцях; похилені плечі та згорнутий силует – виражає страх; вільні стрибки на пальцях або поривчасті жести рук – жартівливість тощо. У такий спосіб учні усвідомлюють власні (вроджені та набуті) засоби самовираження, способи спілкування з навколишнім середовищем і, таким чином, поступово, за кожним разом більш усвідомлено, оперують невербальними повідомленнями.

У контексті формування суб'єктності учня, крім визначених цілей, необхідно вказати головне завдання вчителя, а саме - задоволення музичності дитини, і тим самим культивування в ній певних духовних властивостей, а не лише фізичного сприймання музики, стану внутрішньої свідомості та особисто забарвлених емоцій та виникаючої у наслідок цього схильності до спілкування з музикою заради власного задоволення.

Список використаних джерел

1. Чжоу Шэннань Развитие общего музыкального образования в Китае (1950–2014 гг.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук, специальность 13.00.01 – Педагогика, история педагогики и образования. – Минск, 2018 – 29 с.

УДК 159.98

Т.Б. Гніда,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії прикладної психології освіти Українського
науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи НАПН України

ПСИХОДІАГНОСТИЧНА ПРОЕКТИВНА МЕТОДИКА «НЕВИМУШЕНА САМОРОБКА»

Анотація. Стаття присвячена опису проєктивних методик дослідження у діяльності працівників психологічної служби. Запропоновано авторську психодіагностичну методику «Невимушена саморобка» для роботи з дітьми, підлітками та дорослими.

Ключові слова: психодіагностичні методики, психологічний інструментарій, проєктивні методики, методики аналізу продуктів діяльності, «Невимушена саморобка».

Постановка проблеми. Працівники психологічної служби працюють за різними напрямками робіт, першим з яких є психодіагностика. Коректне використання діагностичного інструментарію стає необхідною умовою ефективності подальшої роботи фахівців служби. З розвитком професійного рівня практичного психолога застосування опитувальників, тестів, анкет поступово доповнюється проєктивними методиками, що є складнішими в обробці та аналізі результатів, проте дуже цікавими. Поповнення власної бази психологічного інструментарію є показником розвитку професіоналізму працівника психологічної служби та задовольняє потребу фахового зростання.

Стан дослідження. Володіння проєктивними психодіагностичними методиками вимагає розуміння проєктивної ідеології, що спирається на психоаналітичний напрям та холістичну психологію. В психоаналітичній парадигмі використання проєктивних методів спрямовано переважно на дослідження діяльності захисних механізмів психіки. В холістичній психології данні методи спрямовані на вивчення «цілісного світу» бажань, думок і ідей особистості [3, с. 439]. На практиці проєктивні методики використовуються для комплексної діагностики особистості, а не лише окремих її якостей.

Застосування проєктивних методик ґрунтується на знанні психічних механізмів та процесів, що відбуваються з дітьми і дорослими на різних вікових етапах та у різних психоемоційних станах. Отже, працювати за даними методиками можуть лише кваліфіковані спеціалісти психологічної служби.

Виклад основного матеріалу. Першим застосував проєктивні методики К.-Г. Юнг (тест словесних асоціацій). Пізніше Дж. Брунер, Г. Роршах, К. Моргай і Г.-А. Мюррей, Д. Рапапорт та ін. розробили свої варіанти проєктивних методик. Суттєва відмінність проєктивних методик від стандартизованих методів обумовлена особливостями стимульного матеріалу, формулюванням завдання, обробкою та інтерпретацією результатів, а саме якісним підходом до дослідження особистості, а не кількісним, що властивий психометричним тестам.

Аналіз наукових досліджень свідчить про стійкий інтерес практичних психологів та соціальних педагогів до застосування проєктивних методик з діагностичною метою та потребу в розробці нових прикладних напрацювань психологічної діагностики [3, с. 443]. Виходячи із зазначеного метою нашої статті є опис авторської психодіагностичної методики «Невимушена саморобка».

«Невимушена саморобка» як проєктивний метод психодіагностики характеризується:

1. використанням слабо структурованого стимульного матеріалу, що допускає велике число варіантів сприйняття та інтерпретації [1, с. 13]. При цьому передбачається, що чим менше він структурований, тим вищий рівень проєкції. Завдяки такій відмінності досліджуваний володіє відносною свободою у виборі стратегії поведінки.

2. відсутність оцінюючого ставлення до учасника діагностики. Досліджуваний не обмежується у виборі відповідей, і відповіді не оцінюються як «правильні» або «помилкові», що знижує рівень залежності його дій від соціальних норм. Разом з тим учасник не розуміє, що в його діях чи висловлюваннях буде оцінене як діагностично значуще, що підвищує рівень відкритості, а, отже, і достовірності.

3. дослідження цілісної особистості в її взаємодії з навколишнім оточенням.

Перед початком проведення діагностичної процедури обов'язковим є етап встановлення контакту, позитивної емоційної атмосфери, довіри та прийняття. Важливо також дотримання Етичного кодексу Товариства психологів України [2, с. 11].

Застосування методики передбачає активну роботу фахівця психологічної служби під час виконання завдання досліджуваним. А саме: бесіда, інтерв'ю, спостереження за поведінковими та емоційними реакціями,

коментарями учасника тощо. Данні можуть бути зафіксовані у протоколі проведення діагностичного дослідження.

«Невимушена саморобка» може бути застосована як метод діагностики актуального психоемоційного стану досліджуваного, рівня його стресової напруги, способу психоемоційного розвантаження, шляхів відновлення емоційної рівноваги тощо. В залежності від мети дослідження можуть бути використані різні інструкції для учасників.

Процедура проведення психодіагностичної методики «Невимушена саморобка»:

1. Після проведення бесіди або інтерв'ю пропонуємо нашому досліджуваному аркуш паперу (А4) для роботи;

2. Оголошуємо інструкцію: «Потримайте аркуш у ваших руках. Намагайтеся його відчувати. Спробуйте не думати, а зосередити увагу на руках та аркуші. Взаємодійте з аркушем паперу декілька секунд/хвилин. Зробіть з цим аркушем все, що ви забажаєте».

3. Спостереження за реакціями досліджуваного при виконанні завдання. Роль практичного психолога та соціального педагога у підбадьорюванні та емоційній підтримці досліджуваного важлива.

4. Обговорення вражень від виконаної діяльності та аналіз продукту спонтанної творчості. Уточнювальні запитання до учасника дослідження.

5. відповідаємо на запитання.

У інтерпретації продукту спонтанної творчої діяльності важливо слухати самого досліджуваного, адже цей виріб форми та змісту саморобки є прояв його особистості назовні. Ті асоціації, які виникають у автора саморобки, пов'язані із сутністю виробку, зв'язком із теперішнім станом чи подіями з минулого, думками чи мріями, важливіші за гіпотези психолога. Працівник психологічної служби не повинен виголошувати судження не маючи правдивих даних про особистість учасника дослідження або ситуацію, в якій він перебуває. Завдання фахівця на даному етапі це створення умов для вільного вираження думок, почуттів та інсайдів учасника діагностики.

Основними елементами продукту спонтанної творчої діяльності, які піддаються аналізу, є її розмір, форма, кількість і характер деталей, розповідь про виріб, емоційне забарвлення під час розповіді, розташування продукту відносно автора у просторі (тримає в руках, відсуває) тощо.

У випадку, коли учасник не готовий розповідати про свою саморобку то можна застосовувати класичну процедуру аналізу продуктів діяльності, що дозволяє робити опосередковані висновки про актуальний психоемоційний стан досліджуваного, його інтереси та здібності, розвиток тих чи інших психологічних якостей, думки, мрії тощо. У подальшій роботі невимушену саморобку можна використовувати в корекційній, розвитковій роботі, терапевтичній практиці.

Дана діагностична методика може бути використана як в індивідуальній так і в груповій формі роботи.

Методичний інструментарій, що представлений у даній розробці, був апробований у процесі дослідження основних тенденцій і чинників психологічної стійкості до стресу у педагогічних працівників та фахівців психологічної служби системи освіти Харківської області, яке здійснювалося протягом 2015-2019 рр. на базі Комунального вищого навчального закладу «Харківська академія неперервної освіти» в межах виконання проектної діяльності та під час навчальних занять на курсах підвищення кваліфікації.

Загальна вибірка педагогічних працівників дошкільних, загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти різних категорій складала близько 800 осіб.

За результатами експериментального дослідження педагогічних працівників варіанти паперових виробів можна класифікувати на наступну арт-продукцію:

- об'ємна скульптура (труба, зім'ятий папір);
- плоска скульптура (розірваний папір);
- орігамі (літак, жабка);
- витинанки (бінго, сніжинка);
- паперопластика (вироби з паперових часток);
- надання іншого змісту аркушу паперу (покривало, сніжний покрив), коли аркуш залишився без змін [1, с. 14].

Працівник психологічної служби ставить запитання учаснику діагностичного дослідження для уточнення та розкриття особистості, вільного потоку думок та їх усвідомлення самим учасником. Важливим є утримання фахівця від власних тверджень, поспішних висновків. За необхідності практичний психолог або соціальний педагог проводить повторну діагностику із застосуванням іншого діагностичного інструментарію.

Таким чином, невимушена саморобка є дієвим психологічним методом у роботі з досліджуваними, які опинилися в складних життєвих обставинах, постраждали внаслідок військових дій, зіткнулися з трагічними чи стресовими ситуаціями, мають ознаки емоційного або професійного вигорання тощо.

Висновки. Вибір методів психодіагностики є професійною свободою і відповідальністю кожного фахівця психологічної служби. Якісно проведена методика та точно інтерпретований результат стає базою для подальшої ефективної розвивальної та корекційної роботи. Психолог практик повинен неперервно підвищувати рівень своєї професійної компетентності, одним із шляхів якого є опанування нових методів психодіагностичної роботи. За результатами досліджень методика «Невимушена саморобка» підтвердила свою ефективність і може бути використана у діяльності працівників психологічної служби.

Список використаних джерел

1. Гніда Т.Б. Невимушена саморобка як психодіагностична методика у роботі з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах внаслідок військових дій / Т.Б. Гніда / XXV науково-практична конференція УСП «Психотерапія і свобода» та субконференції з дитячої та юнацької психотерапії. Тернопіль, 27-30 червня 2019 р. : матеріали конференції – Тернопіль, 2019. – С. 13–16.
2. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рек.] / авт.-упор.: В.М. Горленко, В.Д. Острова, Н.В. Сосновенко, І.І. Ткачук ; за заг. ред. В.Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. – 106 с.
3. Хлівна О.М. Психологічні тенденції використання проєктивних методів у сучасній практичній психології / Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Психологія. 2012. Т. 17. Вип. 8 (20). – С. 439–445.

ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

А.В. Яцула,

соискатель высшего образования образовательной степени «магистр»
Одесской национальной музыкальной академии имени А.В. Неждановой

ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ ШКОЛ К ИНТЕРПРЕТАЦИИ МУЗЫКАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ

Сложность современной социокультурной ситуации развития подрастающего поколения, ориентирует учебно-воспитательный процесс музыкальных школ на активизацию личностного становления, на диалогичность в процессе освоения музыкальной культуры, на формирование умений включаться в коммуникативные отношения (как личностные, так и опосредованные произведениями музыкального искусства).

Проблема интерпретации музыкальных произведений рассматривается музыковедами, культурологами, психологами, педагогами. Одной из основных задач педагога музыкальной школы является помощь учащимся в выявлении творческого замысла автора музыкального произведения, раскрытии его образного содержания.

А.Г. Рубинштейн считал, что музыкант-исполнитель должен как можно точнее «прочитать» текст музыкального произведения, распознать творческие намерения композитора и только потом принимать те или иные творческие решения, которые не должны изменять задумку автора произведения. На тех же позициях стояли А.Б. Гольденвейзер, К.Н. Игумнов, Г.Г. Нейгауз и др. Взгляды музыкантов-исполнителей и педагогов получили обоснование в трудах музыковедов: А.Д. Алексеева, Л.А. Баренбойма, Г.М. Когана и др.

Приобщение учащегося к интерпретации музыкальных произведений является одной из основополагающих задач в работе с учащимися старших классов музыкальной школы. К этому возрасту учащиеся уже овладели первоначальной основой игры на инструменте и развитие их как музыкантов в дальнейшем возможно при условии привлечения к активному анализу замысла композитора и, на этой основе, стимулирования саморазвития по исполнению музыкальных произведений.

Интерпретация произведений, которые исполняет ученик, способствует появлению ценностного и творческого отношения к музыке, побуждает его (ученика) на кропотливую работу по воссозданию замысла композитора, что определяет результативность занятий в классе фортепиано.

О значении умений интерпретации музыкальных произведений в развитии музыканта как показателя уровня сформированности взглядов на искусство и формировании и преобразовании его убеждений, нравственных и волевых качеств говорили М.С. Каган, Н.И. Киященко, А.Н.Сохор и др.

Опыт работы в музыкальной школе дает основания выделить основные принципы привлечения учащихся к интерпретации музыкальных произведений. К ним нами отнесены: диалогичность, преемственность знаний, приоритет творческой деятельности в учебно-воспитательном процессе, создания интерпретационной модели музыкального произведения.

Определяя принцип диалогичности как основополагающий в работе с учениками по интерпретации музыкального произведения, мы опирались на осмысление общения, предоставленного М.С. Каган и О.М. Эткиндым [1]: Общение есть совместная деятельность людей, участники которой относятся друг к другу и к самим себе как к субъектам [1; с. 26]. В психологическом плане это понимание общения позволяет выделить комплекс его когнитивных, эмоциональных и поведенческих параметров: восприятие уникальности партнера, переживание его ценности и предоставление ему свободы - являются определяющими факторами общения, а их отсутствие приводит к превращению общения в какой-то другой вид межличностного взаимодействия, - фиксируют свою позицию ученые. Такой подход дает возможность выстраивать модель интерпретации для учащихся: композитор, эпоха, замысел, исполнитель, особенности выполнения, заложенные в графическом отображении музыкального замысла.

Под принципом преемственности знаний, нами понимается обращение к публикациям, рецензиям, которые освещают особенности исполнения рассматриваемого того или иного музыкального произведения, нахождение общего и особенного во взглядах авторов отмеченных форм интерпретаций. Такой вид работы стимулирует учащихся на собственный взгляд на интерпретацию им исполняемого произведения, на более внимательное изучение музыкального текста, на сопоставление редакционных вариантов музыкально-нотного текста.

Обозначенные принципы служат основой реализации принципов творческой деятельности и создания интерпретационной модели музыкального произведения.

Привлечение учащихся музыкальных школ к интерпретации произведений нами осуществляется через использование аудио- и видео- технологий. Ученикам предлагается дать суждение по исполнению различными

пианистами фортепианного произведения, соотнести их трактовки с музыкальным текстом и охарактеризовать через личностное восприятие.

Умения и желание интерпретировать музыкальные произведения формирует вдумчивого музыканта-исполнителя, который проявляет свои творческие способности в исполнительской деятельности на более высоком уровне, для которого характерной становится потребность совершенствовать себя в данном контексте.

Список использованных источников

1. Каган М.С, Эткинд А.М. Общение как ценность и как творчество //Вопросы психологии. – 1988. – № 4. – С. 25–33.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

Н.М. Семенів,

кандидат психологічних наук, доцент кафедри теоретичної та практичної психології
Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Формування соціальної толерантності має велике значення для психологічного благополуччя особистості при формуванні позитивної спрямованості особистості. Результати теоретичних та емпіричних досліджень толерантності показали, що вона є головним умовою ефективної взаємодії між людьми. Проте недостатньою є практична реалізація дослідження рівня соціальної толерантності в різних соціальних сферах суспільства, зокрема в освітньому середовищі.

З позиції підготовки фахівців психологічного напрямку соціальна толерантність може розглядатися як мета процесу навчання і як засіб досягнення результатів навчання у освітньому закладі. Соціальна толерантність означає наявність у студентів знань про цінності толерантного спілкування, сформованість умінь і навичок толерантної взаємодії, емоційно-вольової готовності до діалогу, позитивну соціальну установку. Високий рівень розвитку соціальної толерантності у студентів як майбутніх психологів є важливим засобом створення комфортності при їх входженні в нове для себе професійне середовище.

Проблематиці особливостей комунікативно-соціальної компетентності, особистісної зрілості, ціннісних орієнтацій, поведінки подолання в складних життєвих ситуаціях, особливостей когнітивно-діяльнісного стилю та емоційного інтелекту у осіб з різним рівнем соціальної толерантності присвячена робота Г.О. Вовк [1]. Взаємозв'язки між толерантністю та розвитком особистості досліджувалися у праці Т.С. Кириленка [2]. Н. Яшина висвітлює роль толерантності у сучасному суспільстві, формування толерантності студентів у вищих навчальних закладах, розглянула шляхи розвитку толерантної особистості [4]. У праці Н.М. Стеценка визначено роль

толерантності в сучасному суспільстві [3]. І.В. Бідонько розглянула проблеми соціальної толерантності в освітньому середовищі, особливості наявних підходів до вивчення цього питання [5].

Для визначення рівня соціальної толерантності в студентському середовищі було виконано практичне дослідження рівня соціальної толерантності серед студентів Національного університету «Львівська політехніка» (1-4 курс навчання). Здійснено аналіз отриманих результатів вивчення соціальної толерантності студентів, проведена статистична обробка результатів. Загальна кількість респондентів на констатуючому етапі дослідження склала 76 особи, з них, жіночої статі 61, чоловічої – 15. Чисельність груп була збалансованою.

Дослідження рівня соціальної толерантності серед студентів-психологів Національного університету «Львівська політехніка» виявило тенденцію до значного переважання середнього рівня вияву толерантності у всіх респондентів, незалежно від віку та статі опитаних. Зокрема студенти 3 та 4 курсів виявилися більш толерантними у соціальному плані до різних соціальних груп (злочинців, соціально незахищених, психічно хворих людей), і навпаки студенти 2 курсу виявили більшу толерантність у особистісному плані.

Порівняння значень прояву толерантності у юнаків та дівчат виявило незначні розбіжності. Загальний помірний рівень загальної толерантності у віх групах поєднується з статеві специфічними відмінностями у різних типах толерантності: у юнаків всіх груп зафіксовано вищий середній показник особистісної толерантності, в той час як у дівчат більш вираженою виявилась соціальна толерантність.

Показовим є те, що студенти старших курсів навчання виявили більш терпиме та приязніше відношення до більшості із запропонованих проблемних соціальних груп. Зауважимо, що майбутні випускники виявили вищу готовність до зближення (а, отже і вищий рівень терпимості і толерантності) з представниками таких «маргінальних» груп. Характерним моментом є більш терпиме становлення студентів 4 курсу до більшості із запропонованих маргінальних соціальних груп. До таких груп було запропоновано віднести до людей, які живуть з ВІЛ, зловживають алкоголем, вживають «легкі» та «важкі» наркотики, безхатченків, засуджених та людей з нетрадиційною сексуальною орієнтацією. На підставі результатів, що були отримані за допомогою кореляційного аналізу можна сказати, що ядром толерантності студентів є такі якості особистості: комунікабельність, адекватність самооцінки, довірливість, конформність, високе супер-его, високий інтелект, інтернальність щодо досягань та інтернальність щодо невдач.

Список використаних джерел

1. Вовк Г.О. Соціальна толерантність в контексті комунікативної компетентності особистості. *Наука і освіта*. Київ, 2015. Ч. 10. С. 44-48.
2. Кириленко Т. С. Толерантність та гармонія особистості. *Психологічні перспективи*. Луцьк. : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. Вип. 11. С. 130-136.
3. Стеценко Н.М. Виховання толерантності студентів на засадах міжкультурного діалогу. *Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв: Вид-во МНУ, 2014. Вип. 114. С.261-264.
4. Яшина Н. Формування толерантності студентів як педагогічна проблема у вищих навчальних закладах України. *Вісник Львівського університету. Педагогіка*. Львів, 2010. Вип. 26. С. 111-116.
5. Бідонько І. В. Соціальна толерантність старшокласників як індикатор їхньої соціальної компетентності. *Вісник післядипломної освіти. Серія «Соціальні та поведінкові науки»*. Київ: Вид-во Університету менеджменту освіти, 2018. Випуск 6 (35). С. 35-45.

СІМЕЙНА ПЕДАГОГІКА Й ДОМАШНЄ ВИХОВАННЯ

А.Я. Жидачин, Д.О. Ребріна,

студенти факультету психології та спеціальної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

РОЛЬ СІМ'Ї В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКА

Однією з головних ланок у соціалізації дітей і підлітків є сім'я, хоча й присутнє незначне зниження її освітньої ролі у зв'язку з фундаментальними змінами, що відбуваються в інституті сім'ї [3]. Перехід від традиційної патріархальної сім'ї до сучасної, заснованої на рівності подружжя, призвів до зниження авторитету батька, втрати послідовності в освітньому впливі батьків.

Сьогодні батьківська сім'я залишається найважливішим інститутом для соціалізації підлітків. Проте, родина більше не має тієї ролі, на яку претендувала в попередній епосі [3].

Аналізуючи можливі наслідки повернення сімей до традиційного розподілу ролей між подружжям, можна в першу чергу взяти на себе позитивний ефект від цього процесу на виховну функцію сім'ї: зростає соціальний контроль над дітьми, вони зростають здоровішими, більше уваги приділяється їх вихованню та освіті. Проте з часом постійне перебування матері в домашньому середовищі звужує її горизонти, закриває її інтереси у внутрішніх справах. Як наслідок, вона перестає бути авторитетом щодо дітей, які не звернуться до неї за порадою та допомогою, враховуючи, що вона не може дати компетентні рекомендації.

Людина має досить тривале дитинство: багато часу проходить до того, як маленька дитина стає дорослим, незалежним членом суспільства. І весь цей час вона гостро потребує батьківської сім'ї, що є важливим та впливовим фактором соціалізації. Тривалий період безпорадності дитини, що розтягується роками, змушує батьків приділяти значну увагу як догляду за дітьми (традиційно жіноча роль), так і їх захисту (традиційно чоловіча).

Сім'я поєднує в собі властивості соціальної організації, соціальної структури, інституту та малої групи, входить в предмет вивчення соціології

виховання і, в більш широкому сенсі – соціології, тобто ж дозволяє краще зрозуміти процеси соціального контролю та соціальної дезорганізації, соціальну мобільність, міграцію та демографічні зміни [1].

Сім'я створюється відносинами батьків-дітей, а шлюб виявляється законним визнанням відносин між чоловіком та жінкою, тих форм співжиття або сексуального партнерства, які супроводжуються народженням дітей. Для більш повного розуміння сутності сім'ї слід мати на увазі просторову локалізацію сім'ї: житло, будинок, власність та економічну основу сім'ї: сімейну діяльність батьків і дітей, які виходять за рамки вузькі горизонти життя і споживацтва.

Таким чином, сім'я – це спільнота людей, заснована на одній сімейній діяльності, пов'язаній із шлюбними зв'язками, і тим самим відтворюючи населення й спадкоємність сімейних поколінь, а також соціалізацію дітей.

Конкретні функції сім'ї, які включають народження (репродуктивна функція), підтримку дитини (екзистенціальна функція) і виховання (функція соціалізації), залишаються при всіх змінах у суспільстві, хоча характер відносин між сім'єю та суспільством може змінюватися в процесі історії.

Неспецифічні сімейні функції, пов'язані з накопиченням та передачею власності, статусом, виробництвом та споживанням, домогосподарствами, рекреаційними та дозвільними заходами, пов'язаними з турботою про здоров'я та благополуччя членів сім'ї, створення мікроклімату, що сприяє полегшенню стресу та самозбереженню. Всі ці функції відображають історичну природу взаємовідносин між сім'єю та суспільством, виявляють історично прийдешню картину того, як відбувається саме народження, утримання та виховання дітей у сім'ї.

Таким чином, навколишнє соціальне мікросередовище, психологічний клімат у сім'ї, умови виховання, відносини з батьками та особистість самих батьків обов'язково зумовлюють розвиток дитини і, перш за все, особливості його характеру. Якщо сімейна атмосфера несприятлива для психічного розвитку дитини, то ймовірно, що особистісні риси його особистості також будуть патологічними. Відомий російський педагог П.Ф. Лесгафт звернув увагу на те, що дитина може стати носієм певного симптому, який присутній у сім'ї в явному або неявному вигляді, і це, безумовно, вплине на властивості його особистості.

Поряд з тим, що особистість батьків, безумовно, відіграє провідну роль у формуванні світового сприйняття і моральних переконань дітей, не слід забувати, що самі батьки часто забувають про те, що атмосфера в сім'ї може мати значний вплив на особистісний розвиток. діти виховувалися в ньому [2].

Список використаних джерел

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология: Учебник для студентов вузов. – М.: Академический Проект, 2001.
2. Авдеевская (Белинская) Е.П., Баклушинский С.А. Особенности социализации подростка в условиях быстрых социальных изменений // Ценностно-нормативные ориентации старшеклассника. Труды по социологии образования. Том III. Выпуск IV. – М., 2000.
3. Геець В.М. Інститути соціалізації в Україні та країнах ЄС: тенденції розвитку та ключові відмінності / В.М. Геець. // Український соціум. – 2011. – №3. – С. 7–34.

УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ. СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ

Ю.Ю. Беримець,

здобувач вищої освіти освітнього ступеня «магістр»,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

науковий керівник: **Л.О. Кухар,**

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри комп'ютерної інженерії та освітніх
вимірювань Національно педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ ФАКУЛЬТЕТУ ІНФОРМАТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Актуальність. Питання здобуття якісної вищої освіти є актуальним питанням сьогодення. Завдання кожного педагога досить важливе, адже включає процес передачі знань. Досить часто після закінчення ЗВО, рівень знань не тільки не підвищується, а навпаки може ще й погіршитись. Причини вбачаємо у тому, що ринок праці невинно розвивається, а освіта не завжди має прямий зв'язок з роботодавцем. Складність полягає в налагодженні ефективної системи моніторингу академічних успіхів випускників відповідних освітніх програм. Для врегулювання цієї взаємодії необхідні спеціально створені підрозділи. На базі кожного університету повинні бути організовані центри, які б могли організовувати, проводити «цільовий» моніторинг, який би підвищував рівень організації освітнього процесу, якість підготовки фахівців в галузі та здобуття якісної вищої освіти випускниками університету.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова має у своїй структурі Центр моніторингу якості освіти, який було створено 14 жовтня 2005 року.

У своїй діяльності Центр керується:

- ✓ Конституцією України,
- ✓ Законом України «Про вищу освіту»,
- ✓ Статутом НПУ імені М.П. Драгоманова,

- ✓ Положенням про організацію навчального процесу в НПУ імені М.П. Драгоманова,
- ✓ Положенням про Центр моніторингу якості освіти.

Центр забезпечує функціонування трьохрівневої системи моніторингу якості вищої освіти на рівні кафедр, факультетів, університету на основі таких нормативних документів:

- ✓ Положення про комп'ютерну діагностику знань студентів НПУ імені М.П. Драгоманова;
- ✓ Положення про рейтингове оцінювання діяльності викладачів, кафедр та факультетів НПУ імені М.П. Драгоманова;
- ✓ Положення про проведення декад у НПУ імені М.П. Драгоманова.

Мета дослідження – аналіз системи моніторингу якості освіти та моніторингу рівня досягнення студентів на прикладі факультету інформатики.

На будь-якому факультеті систему моніторингу можна розглядати, як складову внутрішнього забезпечення факультету.

Щоб організувати моніторингове дослідження, необхідно дотримуватись певної етапності (Рис. 1).

Об'єктом моніторингу виступає вища освіта (освітнє середовище, освітній процес та результати освітньої діяльності)

Предметом моніторингу є якість освіти як системоутворювальний чинник освітніх установ.

Суб'єкти моніторингу університету: педагогічні працівники, адміністрація, студенти.

Рис.1. Етапи організації моніторингових досліджень

Досліджуючи діяльність факультету інформатики нами було створено структурну схему, яка показує процес моніторинг сформованості рівня знань студентів факультету інформатики Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Рис. 2. Схема моніторингових досліджень на факультеті інформатики

Висновок. Узагальнюючи дані досліджень можна зробити висновок, що моніторинг рівня знань студентів будь-якого факультету повинен проводитись систематично й з використанням якісного інструментарію, адже маючи результати таких досліджень, можна скоригувати роботу викладачів, зміст навчальних дисциплін, навчальну та практичну діяльність студентів, визначити прогалини при засвоєнні знань, що допоможе підвищити рівень факультету та надавати студентам якісні освітні послуги. На нашу думку, незалежне оцінювання знань випускників закладів вищої освіти могло б давати відповідь на питань щодо якості вищої освіти відповідного ЗВО.

Список використаних джерел

1. Кухар Л. О. Конструювання тестів. Курс лекцій / Л. О. Кухар, В. П. Сергієнко. – Луцьк, 2010. – 182 с.
2. Центр моніторингу якості освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zmyo.npu.edu.ua/en/>.
3. Федорченко Ю. Про моніторинг якості вищої освіти в світлі нових міністерських ініціатив [Електронний ресурс] / Ю. Федорченко. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://education-ua.org/ua/articles/634-pro-monitoring-yakosti-vishchoji-osviti-v-svitli-novikh-ministerskikh-initsiativ>.

ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ

Л.О. Виповська,

вчитель початкових класів

опорного закладу Пирятинської загальноосвітньої школи I-III ступенів №6
Пирятинської міської ради Полтавської області

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ «ІНФОРМАТИКИ» ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДРУГОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ

Формування мотивації навчання у молодшому шкільному віці є однією із центральних проблем сучасної школи. Її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановкою завдань формування у школярів прийомів самостійного оволодіння знаннями і пізнавальними інтересами, розв'язанням все наростаючої проблеми втрати учнями бажання вчитися [1].

Як показує практика та аналіз педагогічної літератури, в навчальному процесі пріоритетною є сформованість внутрішньої мотивації, не виключаючи при цьому і зовнішньої [3, с. 3]. Враховуючи особливості та новоутворення молодшого шкільного віку, внутрішня мотивація, яка формується в ході самостійної навчальної діяльності чи внаслідок прийняття та усвідомлення значимості зовнішніх спонукань з боку дорослого, є однією із важливих умов успішного навчання:

1) навчання, ґрунтоване на внутрішньому мотиві, буде успішнішим, оскільки за наявності такого мотиву учень здатний працювати довше без якихось зовнішніх підкріплень. В той час нерідко зовнішня мотивація у підлітковому віці може сприяти зниженню пізнавальної активності;

2) школярі, яких цікавить, перш за все, інтерес до самого процесу навчання, схильні вибирати більш складні завдання, що позитивно відображається на розвитку їх пізнавальних процесів. Учні із зовнішньою мотивацією, як правило, не отримують задоволення від подолання труднощів при виконанні складних завдань. Такі діти виконують тільки те, що необхідно для отримання позитивної оцінки;

3) відсутність внутрішнього стимулу сприяє зростанню напруженості, зменшенню спонтанності, що здійснює пригнічуючий вплив на креативність дитини, в той час, як наявність внутрішніх спонукань сприяє прояву безпосередності, оригінальності, росту їх творчості.

Крім того, перевагою внутрішніх навчальних мотивів є:

позитивний вплив на виконання творчих завдань, які не мають чіткого алгоритму;

емоційне задоволення від виконання завдань, подолання труднощів при розв'язуванні навчальних завдань, що викликає позитивні емоції, засновані, перш за все, на внутрішньому інтересу;

підвищення самооцінки учня, його самоповаги [7].

Слід відмітити, що існує цілий ряд науково розроблених способів підвищення внутрішньої мотивації в навчальному процесі: уникання нагород заохочень, а обмеження оцінюванням та похвалою; привчання дитини до аналізу і порівняння своїх результатів; організація спільного разом із вчителем висування цілей; добір оптимально складних навчальних завдань; надання школяру права вибору; підбір навчальних завдань з елементами новизни і непередбачуваності, що сприяє формуванню внутрішнього інтересу в процесі їх виконання [4, с. 5].

Одним із засобів, що реалізують зазначені способи та сприяють формуванню позитивної внутрішньої мотивації другокласників до оволодіння новими знаннями та вміннями, є використання процесі навчання «Інформатики» дидактичних ігор, які не тільки дають змогу учням формувати знання шляхом самостійної пізнавальної діяльності а й, разом з тим, сприяють розвитку індивідуальних творчих здібностей.

Необхідно зазначити, основним завданням курсу є опанування молодшими школярами практичних навичок сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями, з метою розв'язування життєвих та навчальних завдань.

При вивченні курсу передбачено декілька напрямків навчальної та розвиваючої діяльності учнів.

Перший напрямок – пізнавальний. У цьому напрямку учні засвоюють відомості про призначення комп'ютера, про можливості його використання, про його складові частини, основні принципи його роботи.

Другий напрямок – прикладний. У цьому напрямку учні здобувають навички роботи з клавіатурою, пошуку та запуску потрібних програм, підготовки та редагування текстів у текстовому редакторі, створення малюнків у графічному редакторі та ін.

Третій напрямок – алгоритмічний. Учні знайомляться з поняттям алгоритму, розрізняють їх основні види, вчаться складати і записувати прості алгоритми для виконавців.

Четвертий напрямок — розвиваючий. Учні розвивають свої творчі здібності та логічне мислення, шляхом виконання різноманітних творчих завдань.

П'ятий напрямок – підтримка, корекція і пропедевтика знань, умінь і навичок з інших предметів.

Метою курсу «Інформатики» є формування і розвиток в учнів інформаційно-комунікаційної компетентності та ключових компетентностей для реалізації їх творчого потенціалу і соціалізації у суспільстві.

Основними завданнями курсу «Інформатики» є формування в учнів молодшого шкільного віку:

1. початкових уявлень про базові поняття інформатики, про комп'ютер та інші пристрої, сфери їх застосування у житті сучасної людини в інформаційному суспільстві;

2. початкових навичок знаходити, використовувати, створювати та поширювати повідомлення та дані, створювати графічні зображення, комп'ютерні презентації, текстові документи, шукати інформацію в мережі Інтернет, користуватися електронною поштою та ін.;

3. початкових уявлень та навичок роботи з різними програмними засобами підтримки вивчення інших предметів початкової школи, а також для розв'язування практичних завдань з цих предметів [2].

Тому, для забезпечення реалізації вище сказаних завдань найдоцільніше буде використання дидактичної гри.

«У дитини є жага гри, і потрібно її задовольнити. Необхідно не тільки дати їй погратися, а й заповнити цією грою все життя дитини. Все її життя – це гра», - писав А.С. Макаренко. Психологи стверджують, що гра може стати одночасно й засобом самооновлення, самовдосконалення, до того ж – стимулятором позитивних емоцій. З іншого боку, є об'єктивними величезні можливості гри як педагогічного засобу, що збільшує інтелектуальну напруженість, активізує розумові процеси, підвищує інтерес до знань, тренує пам'ять, вміння міркувати логічно тощо. «Ігри – наслідування серйозної діяльності. Наслідування? Ні, дещо значно більше і цінніше!», – вважав Я. Корчак [6]. В процесі гри у дітей виробляється звичка зосередитися, мислити самостійно, розвивається увага, потяг до знань. Захопившись, школярі не помічають, що навчаються: пізнають, запам'ятовують нове, орієнтуються в незвичайних ситуаціях, поповнюють запас уявлень, встановлюють взаємозв'язки між поняттями, розвивають фантазію, оцінюють виграшні стратегії, формують навички прийняття самостійних рішень. А це є, безсумнівно, визначальними компетентностями, які необхідні в сучасному інформаційному суспільстві [5].

Наприклад, пропонуємо дидактичні ігри під час закріплення теми уроку «Персональний комп'ютер, його складові та їх призначення» (2 клас).

Отже, стимулювання мотивації до процесу навчання забезпечується тим, що гра дає волю, припиняє можливу монотонність уроку, знімає напругу, в якій перебувають учні під час відповіді, гра дає вихід в інший емоційний стан, мобілізує духовні і фізичні сили. Водночас гра – це завжди підпорядкування низці певних правил, що уможливорює створення і згуртовування колективу. Таким чином, використання дидактичних ігор підвищує мотивацію учнів молодшого шкільного віку, забезпечує краще засвоєння навчального матеріалу.

Список використаних джерел

1. Мильман В.Э. Внутренняя и внешняя мотивация учебной деятельности. [Електронний режим]. – Режим доступу: <http://www.voppsy.ru/issues/1987/875/875129.htm> – Назва з екрана.
2. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою [Електронний режим]. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/nnn1_4kl/ – Назва з екрана.
3. Нечаєва О. Проблема формирования мотивации в учебной деятельности. [Електронний режим]. – Режим доступу: <http://www.pld.org.ua/index.php?go=Pages&in=view&id=12> – Назва з екрана.
4. Перспективні педагогічні технології в шкільній освіті: Навчальний посібник / За заг. Ред.. С.П. Боднар – Рівне: Редакційно-видавничий центр «Тетіс», 2003. – 200 с.
5. Сливаковская А.С. Игра – это серьезно / А. С. Сливаковская. – М.: Педагогика, 1981.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие/ Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1998.
7. Хекхаузен Х. Мотивация и деятельность: В 2 т. – Т. 1 / Под ред. Б.М. Величковского. – М., 1986. – 408 с.

ЗМІСТ

Розділ 1 ДЕФЕКТОЛОГІЯ

<i>І.В. Владимирова,</i> ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ПРОЦЕСУ ПИСЬМА	3
<i>О.О. Калашникова,</i> РОЗВИТОК ФОНЕМАТИЧНОГО СПРИЙМАННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ФФН	7
<i>Н.В. Максименко,</i> ПИТАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	10

Розділ 2 ДОШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

<i>А.Я. Жидачин,</i> УМОВИ РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ В ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	13
<i>Д.О. Ребріна,</i> РОЛЬ МУЛЬТФІЛЬМІВ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ПСИХІКИ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	15

Розділ 3 ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА

<i>А.Я. Жидачин,</i> ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПІДЛІТКА В НЕБЛАГОПОЛУЧНІЙ СІМ'Ї.....	18
<i>І.М. Коржавих, Л.М. Костіна, І.Є. Литвинова, Л.В. Юришева,</i> МУЗИЧНІ ЗДІБНОСТІ В РЕАЛІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТУДЕНТІВ МИСТЕЦЬКИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	21
<i>Д.О. Ребріна,</i> РОЛЬ СОЦІУМУ У ФОРМУВАННІ ОСОБИСТОСТІ ЛЮДИНИ	28

Розділ 4
ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ

Д.М. Качура, Ю.М. Смолянко,
НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК «ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ АУТИСТИЧНИМИ
ПОРУШЕННЯМИ В ІНКЛЮЗИВНИХ ГРУПАХ»32

А.Ю. Янчук,
СУТНІСТЬ ТА ВІДМІННІСТЬ ТЕРМІНОЛОГІЧНИХ ВИЗНАЧЕНЬ:
«АНОМАЛЬНІ ДІТИ» – «ДІТИ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ»35

Розділ 5
ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Л.В. Замула,
ІННОВАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ41

В.А. Коберська, Л.А. Мартинець,
ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ В УПРАВЛІННІ ЗАКЛАДОМ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ46

К.І. Тарасюк, О.А. Михайленко,
ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ПОШУКОВОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ КОЛЕДЖІВ.....49

К.І. Тарасюк, О.А. Михайленко,
СОЦІАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ ЯК НЕВІД'ЄМНА
СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ53

А.Ф. Царанкіна,
ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ЯК БАЗОВОЇ КОМПОНЕНТИ ІННОВАЦІЙНОСТІ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....55

Розділ 6
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

Jarosław Kamiński,
THE USE OF IT TOOLS IN TEACHING MATHEMATICS
TO CHILDREN AT EARLY SCHOOL AGE.....60

Ю.М. Тичинська, О.О. Власій,
ВИВЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ВЕБ-РОЗРОБКИ
НА МОДЕЛІ КОЛЕКТИВНОГО НАВЧАННЯ62

О.В. Шкварчук, ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙНЯТТЯ МОЛОДШИМ ШКОЛЯРЕМ ТЕЛЕЕФІРУ	65
---	----

Розділ 7 ІСТОРІЯ ОСВІТИ ТА ПЕДАГОГІКИ

О.М. Кін, СУСПІЛЬНО-КОРИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ УКРАЇНИ В 20-ТІ РР.. ХХ СТ.....	70
---	----

Н.В. Овчар, В.В. Ворожбіт-Горбатюк, ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ЗАСОБІВ МУЛЬТИМЕДІА В ОСВІТІ	72
---	----

Розділ 8 ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

О.А. Іванова, КАР'ЄРОЗОРІЄНТОВАНИЙ АСПЕКТ У ВИЯВЛЕНІ АКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОЗИЦІЇ ФАХІВЦЯМИ СФЕРИ ПОСЛУГ	76
---	----

А.А. Крамаренко, Т.Л. Дорош, СПЕЦИФІКА ЕСТЕТИЧНОГО ВПЛИВУ МУЗИЧНИХ ТВОРІВ НА УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	79
--	----

Розділ 9 ПЕДАГОГІКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Ю.Ю. Беримець, Н.П. Франчук, ВПЛИВ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ НА РОЗВИТОК ПАМ'ЯТІ, МИСЛЕННЯ, УВАГИ ТА УЯВИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ.....	84
---	----

М.І. Панфілова, О.Я. Кухтяк, ВИКОРИСТАННЯ 3-D МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ЗАСОБУ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ НА УРОКАХ ІНФОРМАТИКИ	92
---	----

О.Д. Щеголеватих, ПРОЕКТНА МЕТОДИКА ЯК УМОВА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ	93
--	----

Юй Фей, НОВІ ВЕКТОРИ МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ШКОЛАХ КИТАЮ	98
---	----

Розділ 10
ПЕДАГОГІЧНА ТА КОРЕКЦІЙНА ПСИХОЛОГІЯ

<i>Т.Б. Гніда,</i> ПСИХОДІАГНОСТИЧНА ПРОЕКТИВНА МЕТОДИКА «НЕВИМУШЕНА САМОРОБКА».....	102
--	-----

Розділ 11
ПОЗАШКІЛЬНА ПЕДАГОГІКА

<i>А.В. Яцула,</i> ПОДГОТОВКА УЧАЩИХСЯ СТАРШИХ КЛАССОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ ШКОЛ К ИНТЕРПРЕТАЦИИ МУЗЫКАЛЬНЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ.....	107
---	-----

Розділ 12
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ В ОСВІТІ

<i>Н.М. Семенів,</i> ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ	110
---	-----

Розділ 13
СІМЕЙНА ПЕДАГОГІКА Й ДОМАШНЄ ВИХОВАННЯ

<i>А.Я. Жидачин, Д.О. Ребріна,</i> РОЛЬ СІМ'Ї В ПРОЦЕСІ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКА	113
--	-----

Розділ 14
**УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ МОДЕРНІЗАЦІЇ.
СИСТЕМИ ОЦІНЮВАННЯ**

<i>Ю.Ю. Беримець, Л.О. Кухар,</i> МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ОСВІТИ ФАКУЛЬТЕТУ ІНФОРМАТИКИ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА	116
--	-----

Розділ 15
ФІЛОСОФІЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.
СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ

Л.О. Виповська,

ДИДАКТИЧНІ ІГРИ НА УРОКАХ «ІНФОРМАТИКИ» ЯК ЗАСІБ

ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ ДРУГОКЛАСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ..... 119

Підписано до друку 12.11.2019. Формат 60x84/16. Папір офсетний білий.
Гарнітура «Charter». Друк цифровий. Ум. друк. арк. 11,63.
Зам. № 1211-2. Тираж 50 прим. Ціна договірна. Виходить змішаними мовами: укр., англ., рос.

Віддруковано з готового оригінал-макета ФОП Москвін А.А.
м. Запоріжжя, пр. Леніна, 109.

Інститут інноваційної освіти. Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України
e-mail: novaosvita@gmail.com; сайт: www.novaosvita.com

**Видання здійснене за експертної підтримки
Науково-навчального центру прикладної інформатики НАН України
03680, Київ-187, просп. Академіка Глушкова, 40**